

VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2019

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV PRAHA

ÚVODNÍ SLOVO ŘEDITELE VHÚ PRAHA

Vážení přátelé,

dostává se vám do rukou Výroční zpráva Vojenského historického ústavu Praha za rok 2019. Tento rok opět proběhl ve znamení mnoha našich aktivit jak ve sféře muzejní, tak v oblasti historicko-dokumentační. V uplynulém roce nadále intenzivně probíhala generální rekonstrukce komplexu budov Armádního muzea Žižkov, v jejímž rámci dochází především k zásadnímu rozšíření výstavních prostor, a to zhruba na trojnásobek původních. Nejviditelnější změnou bude zastřešení původně otevřené dvorany a také nový vchod do muzea. Vedle výstavních prostor vznikají i nové přednáškové sály. Intenzivní příprava nových expozic je v současné době hlavní náplní práce odborníků Vojenského historického ústavu Praha.

Velmi úspěšný projekt *20 let v NATO* na webových stránkách VHÚ Praha, jenž jsme připravili k 20. výročí vstupu České republiky do Severoatlantické aliance, zahrnoval sérii článků, v nichž jsme představili řadu sbírkových předmětů Vojenského historického ústavu Praha, které se k danému tématu vztahují. Zároveň byly v rámci projektu uveřejněny publicisticko-historické texty, které se věnovaly vstupu ČR do NATO, zahraničním operacím, jichž se Armáda České republiky účastnila, a dalším aktivitám v rámci aliance.

V akviziční oblasti došlo stejně jako v minulých letech k rozšíření našich sbírek. V některých případech jsme získali skutečně cenné, atraktivní exponáty, s nimiž se budou moci návštěvníci našich muzeí setkávat. Patří k nim například letouny Aero L-39 C Albatros, Q. C. Challenger II či Letov L-11, britské skládací jízdní kolo pro výsadkáře, předměty z pozůstalosti francouzského generála Louis-Eugene Fauchera (sochy, grafické listy, olejomalby, reliéfy, fotografie) či několik vzácných stejnokrojů, např. příslušníka čs. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii Bedřicha Bejkovského.

Významnou měrou se Vojenský historický ústav Praha představil i ve sféře výstavní a muzejní. Samostatně jsme vytvořili či jsme se podíleli na přípravě četných expozic. Lze například zmínit výstavu k 80. výročí vzniku československé zahraniční armády v Polsku *Kraków 30. kwietnia 1939 nebo výstavu Cesta ke svobodě*, která se uskutečnila ve Skleněném paláci na Praze 6. Pokračoval i cyklus výstav před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6, jejichž prostřednictvím jsme připomenuli následující témata - *20 let České republiky v NATO, Nezlomená armáda, Armáda na prahu republiky, Destrukce důstojnického sboru, Husitské války, 100 let plynové služby a chemického vojska, Together – Společně, 100 let historie generálního štábu*. V rámci projektu Posádková muzea pod záštitou VHÚ Praha byla otevřena

výstava „*Afghánistán, co o něm víme*“ v Komunitním centru pro válečné veterány v Brně a stálé expozice Posádkových muzeí v Pardubicích, v Liberci a v Prostějově.

Šíří odborné činnosti našich pracovníků je možné doložit i četnými publikacemi a studiemi, které v roce 2019 vyšly a které významným způsobem obohatily poznání mnoha aspektů české i světové vojenské historie. Jedná se například o monografii historika PhDr. Jiřího Rajlicha, Ph.D. s názvem *Důstojník Haškova regimentu v pekle nebeských výšin. Kapitán Ludvík Purm (1885-1953)*; monografie PaedDr. Jindřicha Marka s názvy *Válka o červeného medvěda: zapomenutí čeští vojáci na Podkarpatské Rusi v březnu 1939 a Žraloci císaře pána: čeští námořníci na rakouských ponorkách 1914-1918*, monografii historika PhDr. Prokopa Tomka, Ph.D. s názvem *Československá armáda v čase Sametové revoluce. Proměny ozbrojených sil na přelomu osmdesátých a devadesátých let* a doplněné vydání *4. brigáda rychlého nasazení*, jejíž autoři jsou historici PaedDr. Jindřich Marek, mjr. Mgr. Josef Turek (†2016) a PhDr. Petr Janoušek, Ph.D.

Tradičně se i v roce 2019 uskutečnily naše stěžejní akce pro veřejnost: zahájení muzejní sezóny v Leteckém muzeu Kbely, zahájení sezóny ve Vojenském technickém muzeu Lešany, letní Tankový den a následný podzimní Dětský den ve VTM Lešany. Vojenský historický ústav Praha se opět připojil k programu Pražské muzejní noci, během níž naše expozice v Leteckém muzeu Kbely a Národním památníku hrdinů heydrichiády navštívily desítky tisíc návštěvníků.

Naše četné aktivity směřují rovněž do sféry vzdělávání, práce s mládeží a dětmi. V Leteckém muzeu Kbely pokračovala i v roce 2019 geocachingová hra „Zachraň letce Peřinu“, která hráče seznamuje s příběhem československé letecké legendy.

Rád bych při této příležitosti poděkoval všem pracovníkům Vojenského historického ústavu Praha za práci, kterou v roce 2019 odvedli. Musím také poděkovat Ministerstvu obrany České republiky, které nám vytváří dobré podmínky pro naše působení. Stejně tak bych chtěl vyjádřit svůj dík zástupcům Armády České republiky, vědeckých institucí, muzeí a klubů vojenské historie, bez jejichž podpory a spolupráce by naše činnost nebyla možná. Poděkování patří i všem státním a soukromým subjektům, které nás podporují, a pochopitelně všem návštěvníkům a příznivcům VHÚ Praha z řad nejširší veřejnosti.

brig. gen. Mgr. Aleš KNÍŽEK, ředitel Vojenského historického ústavu Praha

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO ŘEDITELE VHÚ PRAHA	2
OBSAH	4
1 POSLÁNÍ VHÚ PRAHA	7
1.1 SLUŽBY VEŘEJNOSTI.....	8
2 ORGANIZACE VHÚ PRAHA	9
2.1 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ.....	10
3 HISTORIE VHÚ PRAHA.....	14
3.1 VZNIK PAMÁTNÍKU OSVOBOZENÍ	14
3.2 ÚTLUM A NOVÝ ROZVOJ.....	15
4. STĚŽEJNÍ UDÁLOSTI VHÚ PRAHA V ROCE 2019.....	17
4.1 POKRAČUJÍCÍ REKONSTRUKCE ARMÁDNÍHO MUZEA ŽIŽKOV	17
4.2 VHÚ PRAHA OPUSTIL SCHWARZENBERSKÝ PALÁC	19
4.3 NEDESTRUKTIVNÍ ARCHEOLOGIE V CHRÁMU SV. CYRILA A METODĚJE	22
4.4 JMENOVÁNÍ ŘEDITELE VHÚ PRAHA ALEŠE KNÍŽKA DO HODNOSTI BRIGÁDNÍHO GENERÁLA.....	24
4.5 VÝZNAMNÁ OCENĚNÍ PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA	26
5 KOMISE VHÚ PRAHA.....	28
5.1 SBÍRKOVÁ KOMISE A AKVIZIČNÍ ČINNOST	28
5.1.1 VÝBĚR NEJZAJÍMAVĚJŠÍCH PŘÍRŮSTKŮ ROKU 2019	31
5.2 VÝSTAVNÍ KOMISE	37
5.3 KOMISE VOJENSKÝCH TRADIC A SYMBOLIKY	38

6 PÉČE O SBÍRKY MUZEJNÍ POVAHY	43
6.1 SBÍRKOVÉ FONDY VHÚ PRAHA	44
6.2 ODDĚLENÍ SPRÁVY MUZEJNÍCH SBÍREK	47
6.3 PREVENTIVNÍ OCHRANA A OŠETŘENÍ SBÍREK	48
6.3.1 VÝBĚR SBÍRKOVÝCH PŘEDMĚTŮ OŠETŘENÝCH V RESTAURÁTORSKÝCH DÍLNÁCH VHÚ PRAHA	50
7 KNIHOVNY VHÚ PRAHA	55
7.1 HISTORIE KNIHOVNY VHÚ PRAHA	55
7.2 FONDY KNIHOVNY VHÚ PRAHA	57
7.3 ČINNOST KNIHOVNY VHÚ PRAHA V ROCE 2019	59
8 VÝZKUM A BADATELSKÁ ČINNOST	68
8.1 VÝZKUMNÉ PROJEKTY	68
8.2 KONFERENCE S ÚČASTÍ PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA A PŘEDNÁŠKOVÁ ČINNOST	69
9 PREZENTAČNÍ ČINNOST	73
9.1 KALENDÁRIUM	73
9.2 NÁVŠTĚVNOST	75
9.3 ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV	76
8.3.1 HISTORIE	76
8.3.2 SOUČASNOST	77
9.3.3 EDUKATIVNÍ PROGRAMY	78
9.4 LETECKÉ MUZEUM KBELY	79
9.4.1 HISTORIE	79
9.4.2 STÁLÁ EXPOZICE	83
9.4.3 VÝSTAVA	87

9.4.4 AKCE PRO VEŘEJNOST.....	88
9.5 VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY	91
9.5.1 HISTORIE	91
9.5.2 STÁLÁ EXPOZICE	93
9.5.3 AKCE PRO VEŘEJNOST.....	102
9.6 OSTATNÍ EXPOZICE VHÚ PRAHA	107
9.6.1 NÁRODNÍ PAMÁTNÍK HRDINŮ HEYDRICHIÁDY	107
9.6.2 MUZEUM HRADNÍ STRÁŽE	108
9.6.3 JÍZDÁRNA RUZYŇSKÝCH KASÁREN.....	109
9.6.4 POSÁDKOVÁ MUZEA POD ZÁŠTITOU VHÚ PRAHA.....	110
9.7 VÝSTAVNÍ ČINNOST VHÚ PRAHA V ROCE 2019	114
9.8 ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ	126
10. VYDAVATELSKÁ ČINNOST	130
10.1 MONOGRAFIE A SAMOSTATNÉ PRÁCE PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA (VÝBĚR)	130
10.2 ČLÁNKY, STUDIE, STATĚ A ANOTACE V PERIODIKÁCH, SBORNÍCÍCH A KATALOZÍCH (VÝBĚR)	132
NEKROLOG	138
IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE A KONTAKTY	139

1 POSLÁNÍ VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha je muzejní, vědeckovýzkumné a knihovní zařízení Ministerstva obrany České republiky. Jeho posláním je – ve smyslu platných legislativních norem – soustavně a cílevědomě shromažďovat písemné a hmotné památky především k dějinám českého i československého vojenství a armády, odborně o tyto fondy a sbírky pečovat, vědecky je zkoumat, zpracovávat a zpřístupňovat je veřejnosti.

Výsledky této práce prezentuje VHÚ Praha především v muzejní a výstavní činnosti, dále v knihovnických službách, v knižních a časopiseckých publikacích, na vědeckých konferencích a seminářích, v historickém servisu vojenským útvarům, ústavům a zařízením a ve službách veřejnosti. Nejdůležitější součástí VHÚ Praha jsou muzea a výstavní prostory. Jde o Armádní muzeum Žižkov, Letecké muzeum Kbely, Vojenské technické muzeum Lešany, Národní památník hrdinů heydrichiády a další externí výstavní prostory.

Vědeckovýzkumná činnost VHÚ je prioritně zaměřena na zkoumání a dokumentaci historie českého a československého vojenství včetně problematiky I., II. a III. odboje. VHÚ Praha je členem komisí Mezinárodního výboru muzeí (ICOM) a Mezinárodní asociace muzeí zbraní a vojenské historie (IAMAM) při UNESCO.

Hlavním úkolem VHÚ Praha je péče o muzejní sbírky podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy. VHÚ Praha odborně zpracovává sbírky a zpřístupňuje je veřejnosti ve stálých expozicích a příležitostných výstavách. Provádí také restaurování a konzervování sbírkových předmětů. Ze zákona je garantem udílení povolení k vývozu militarií. Je zároveň garantem ochrany v oblasti vojenské historie v rámci Armády ČR i mimo ni. Komise Vojenských tradic a symboliky vytváří, posuzuje a schvaluje jednotlivé znaky a bojové prapory vojenských útvarů a zařízení v Armádě ČR. VHÚ Praha dále poskytuje odborné služby státním orgánům, právníkům a fyzickým osobám, zpracovává vědecké studie a expertizy.

1.1 SLUŽBY VEŘEJNOSTI

Vojenský historický ústav Praha poskytuje veřejnosti za podmínek stanovených obecně závaznými a interními právními předpisy zejména následující služby spočívající v:

- bezplatném přístupu do muzeí VHÚ;
- pořádání či spolupořádání tematických či stálých expozic nebo výstav sbírkových předmětů;
- pořádání pravidelných i nepravidelných muzejních programů;
- pořádání tematických přednášek a konferencí;
- veřejném předvádění sbírkových předmětů, jejich vzhledu, popřípadě funkce, na akcích pořádaných nebo spolupořádaných VHÚ;
- výpůjčkách sbírkových předmětů, za přesně stanovených podmínek;
- pořádání kulturních a vzdělávacích programů;
- vydávání periodika Historie a vojenství;
- vydávání neperiodických publikací, sborníků a edic;
- zpřístupňování knihovních dokumentů ze specializovaného knihovního fondu VHÚ a poskytování dalších knihovnických
- a informačních služeb;
- poskytování informací o sbírkách, které spravuje, o připravovaných expozicích, výstavách, muzejních programech a vlastní ediční činnost;
- zpracování odborných posudků, expertiz, stanovisek a pojednání v oborech své činnosti s využitím sbírek, které spravuje;
- poskytování informačních služeb souvisejících s předmětem činnosti;
- vydávání osvědčení podle zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, k vývozu předmětů kulturní hodnoty z území České republiky na dobu určitou nebo trvale.

2 ORGANIZACE VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha je organizačně tvořen ředitelstvím a šesti specializovanými odbory.

2.1 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ

Organizační struktura vojenského zařízení VHÚ Praha a personální obsazení ke dni 31. prosinci 2019:

ŘEDITELSTVÍ VHÚ PRAHA

Ředitel VHÚ Praha: brig. gen. Mgr. Aleš Knížek

Zástupci ředitele VHÚ Praha: Mgr. Jan Mareš, plk. Ing. Martin Mičoch, Mgr. Pavel Löffler

ODBOR MUZEÍ

Ředitel: plk. Mgr. Michal Burian, Ph.D.

Zástupce ředitele: pplk. Ing. Jan Fedosejev

Oddělení správy muzejních sbírek

Vedoucí oddělení: pplk. Ing. Jan Fedosejev

Zástupce vedoucího oddělení: Miroslav Khol

Oddělení sbírkových fondů

Vedoucí oddělení: Mgr. et Mgr. Zdeněk Polčák

Zástupce vedoucího oddělení: Mgr. Jan Šach

Oddělení restaurování a konzervování

Vedoucí oddělení: Petr Moudrý

ODBOR HISTORICKO DOKUMENTAČNÍ

Ředitel odboru: PhDr. Jiří Rajlich, Ph. D

Zástupce ředitele odboru: PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

Oddělení vojenské historie

Vedoucí oddělení: PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

Oddělení vojenských knihoven

Vedoucí oddělení: Mgr. Zdeněk Munzar, BBus. (Hons.), DiS.

Zástupce vedoucího oddělení: Mgr. Ilona Rožánková

Oddělení výuky a vzdělávání

Vedoucí oddělení: Mgr. Pavel Paleček, Ph.D.

ODBOR ZAHRANIČNÍCH AKTIVIT, KOMUNIKACE A PROPAGACE

Ředitel odboru: Mgr. Pavel Löffler

Zástupce ředitele: Bc. Hana Benešová

Oddělení monitoringu zahraničních operací

Vedoucí oddělení: Neobsazeno

Oddělení komunikace a vztahů s veřejností

Vedoucí oddělení: Bc. Hana Benešová

Oddělení informační

Vedoucí oddělení: PhDr. Jiří Levý

ODBOR PREZENTAČNÍ A PRODUKČNÍ

Ředitel odboru: Ludovít Kiš

Zástupce ředitele: Daniel Zavoral

Oddělení prezentační

Vedoucí oddělení: Daniel Zavoral

Zástupce vedoucího oddělení: Libor Petruš

Oddělení produkční

Vedoucí oddělení: Ing. Andrej Havroš

Zástupce vedoucího oddělení: Olga Endlová

Oddělení grafické

Vedoucí oddělení: Ing. Jiří Král

Zástupce vedoucího oddělení: Andrea Bělohávková

ODBOR PROVOZNĚ EKONOMICKÝ

Ředitel odboru: plk. Ing. Martin Mičoch

Zástupce ředitele: Ing. Filip Celba

Oddělení logistiky

Vedoucí oddělení: Ing. Filip Celba

Oddělení ekonomické a provozní

Vedoucí oddělení: pplk. Ing. René Kunc

ODBOR OSTRAHY

Ředitel odboru: Ing. Jaroslav Beneš

Zástupce ředitele: Ing. Václav Brůžek

Oddělení ostrahy objektů

Vedoucí oddělení: Ing. Václav Brůžek

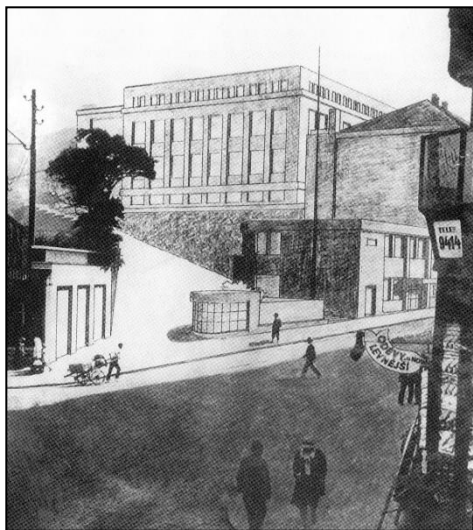
Oddělení kynologie

Vedoucí oddělení: Tomáš Budík

3 HISTORIE VHÚ PRAHA

Po vzniku samostatného československého státu v roce 1918 si byli jeho nejvyšší představitelé, v čele s prezidentem republiky T. G. Masarykem, velmi dobře vědomi nutnosti vytyčit a rozvíjet politické i vojenské tradice republiky, vědecky je zpracovat a zachytit je také v muzejní expozici. Již v roce 1919 byl při Ministerstvu národní obrany zřízen Památník odboje, který zpočátku působil jako poradní sbor při soustřeďování písemných a hmotných památek na čs. odboj v období 1. světové války. Jak množství památek rostlo, zejména v souvislosti s návratem legionářů z Ruska, přestávala jeho skromná organizační struktura vyhovovat. Proto došlo k přeměně poradního sboru na oddělení MNO a poté na samostatnou instituci, Archiv legií. Archiv našel dočasně útočiště v budově Národního muzea a jeho sbírky byly provizorně umístěny na různých místech v Praze. Muzejní předměty se soustřeďovaly na zámku v Troji, tzv. obrazárna legií v letohrádku Hvězda, fotoarchiv a filmový archiv v Trojické ulici. V roce 1919 byl také založen Archiv národního osvobození, o rok později Vojenský archiv RČS a Vojenské muzeum RČS, které bylo zřízeno při Čs. vojenském ústavu vědeckém a soustřeďovalo památky vzniklé před rokem 1914.

3.1 VZNIK PAMÁTNÍKU OSVOBOZENÍ

V roce 1929, symbolicky k výročí vzniku republiky, došlo 28. října ke sloučení těchto institucí v jeden vědecký ústav s novým názvem Památník osvobození. Instituce byla umístěna v nově postaveném komplexu budov na úpatí Vítkova, jen část vojensko-historických muzejních sbírek zůstala v budově Invalidovny v Karlíně. Areál budov na úpatí vrchu Vítkova byl vybudován v letech 1927–1929 podle návrhu architekta Jana Zázvorky (1884–1963), bývalého čs. legionáře v Rusku.

Na vrcholu Vítkova současně probíhala výstavba Pantheonu národního osvobození, před nímž měla stát jezdecká socha Jana Žižky z Trocnova od sochaře Bohumila Kafky. Pantheon měl být slavnostně otevřen 28. října 1938, vzhledem k politické situaci k tomu již nedošlo. Definitivně byl dokončen a otevřen v roce 1950. V této době však měl již zcela jiné poslání.

Historie vyměřila Památníku osvobození pouhou jednu dekádu existence. Tato instituce přesto velmi úspěšně stavěla na zakladatelském úsilí svých předchůdců. Neuzavírala se do sebe, plně se otevírala veřejnosti. K ní směřovala své muzejní a publikační aktivity. Sledovala moderní trendy vojensky

zaměřeného muzejnictví a historického výzkumu. Tím si vybudovala pevné postavení v české meziválečné kulturně-společenské sféře. Četní zahraniční hosté šířili její věhlas i ve vzdálené cizině. Na konci 30. let, v období zvýšeného ohrožení republiky, posilovala vlastenecké citění české společnosti odkazem na tradice národního odboje z let 1914–1918. Po Mnichovu, když se zpochybňovaly dosavadní jistoty, nadále reprezentovala morální základy, z nichž v roce 1918 vyvěrala vůle po vzniku samostatného státu.

Po nacistické okupaci českých zemí v roce 1939 se Památník osvobození stal předmětem likvidačních zásahů. Byl označen za nositele “legionářské ideologie” a jako součást rušeného MNO byl celý areál (administrativní část, budovy muzea a archivu) prohlášen za majetek německého wehrmachtu. V srpnu 1939 komplex budov zabralo gestapo a byla zde umístěna tzv. Kriegswissenschaftliche Verbindungstelle, která spravovala záležitosti muzejní, archivní a knihovní. Její součástí tvořilo oddělení pro zřízení německého Vojenského muzea (Heeresmuseum Prag). Toto muzeum, jež mělo být odbočkou německého Vojenského muzea ve Vídni, bylo od roku 1940 budováno ve Schwarzenberském paláci na Hradčanech, kam se přestěhovaly i muzejní sbírky ze Žižkova a z Karlína. Na sklonku války Němci část sbírkových předmětů vyvezli za hranice, ale po válce se je, až na výjimky, podařilo získat zpět. Během okupace byli někteří vedoucí pracovníci Památníku zatčeni a uvězněni, mnozí bývalí zaměstnanci, kteří zůstali na svobodě, se zapojili do odboje.

3.2 ÚTLUM A NOVÝ ROZVOJ

Po roce 1945 se přímým pokračovatelem bývalého Památníku osvobození stal nově zřízený Vojenský historický ústav (rozdělený na Památník osvobození a Vojenské muzeum) zaměřený na problematiku I. a II. národního odboje. Komunistický převrat v únoru 1948 znamenal další zlom v historii ústavu. Nový politický režim pohlížel s odporem nejen na legionářské tradice I. odboje, ale i na účast čs. vojáků v bojích na západní frontě během 2. světové války (II. odboj). Stejně jako v celé společnosti prošel také VHÚ důkladnou personální čistkou. Z nositele legionářských tradic se, pod vedením Hlavní politické správy ČSLA, VHÚ stal v čs. armádě ideologickým pracovištěm Komunistické strany Československa.

Odklon od komunistické ideologie a od marxisticko-leninského výkladu dějin a úsilí pravdivěji vyložit novodobou historií Československa v krátkém období druhé poloviny 60. let měl po vpádu vojsk Varšavského paktu v srpnu 1968 za následek nové rozsáhlé čistky v celém ústavu. Řada pracovníků včetně odborně nejschopnějších byla propuštěna a Vojenský historický ústav se opět stal ideologickou institucí.

Vědeckovýzkumnou práci týkající se vojenské historie odsunulo nové velení ústavu do pozadí ve prospěch sociálně politických výzkumů. Také muzea postupně omezovala svoji odbornou a vědeckou činnost a plnila převážně společenskou objednávku ve formě angažovaných výstav.

Pádem komunistického režimu se před VHÚ otevřela možnost reformovat se ve skutečnou vědeckou instituci zabývající se vojenskou historií a vojenským uměním s těsnými vazbami na obdobná zařízení stojící mimo armádu. Po listopadu 1989 prošel ústav zásadní restrukturalizací. V březnu 1990 byl Vojenský historický ústav zrušen a na jeho základě zřízen Historický ústav Československé armády. V souvislosti s rozpadem společného státu došlo ke změně názvu instituce na Historický ústav Armády České republiky.

Klíčovým vědeckým pracovištěm se stal znovu vytvořený Památník dějin národního odboje (od r. 1992 Památník odboje), zabývající se hlavním a profilujícím tématem ústavu – výzkumem dějin politického i vojenského odboje v letech 1. a 2. světové války. Zaměření jeho činnosti nebylo zvoleno náhodně. Národní odboj byl považován za rozhodující státní, demokratickou a vlasteneckou tradici našich národů, za hlavní historický a myšlenkový zdroj a dominantu československé státní identity a nejdůležitější zdroj bojových tradic armády. Základní vědecký výzkum byl zaměřen také na období a procesy bezprostředně předcházející a následující prvnímu a druhému odboji a procesy s ním nerozlučně spjaté.

K významné změně došlo k 1. dubnu 2003, kdy se instituce vrátila k tradičnímu názvu Vojenský historický ústav. V důsledku značné redukce pracovníků musely být přehodnoceny vědecko-výzkumné úkoly a mnohé další aktivity. Situaci se však podařilo velmi záhy stabilizovat, o čemž svědčí mimo jiné i vydávání časopisu Historie a vojenství od roku 2004 ve zcela nové úpravě, postupné rozšiřování výzkumných úkolů, nejprve o období III. odboje a poté o činnost příslušníků AČR v misích OSN, NATO a EU, značné rozšíření a revitalizace stálých expozic v muzeích VHÚ a množství krátkodobých výstav.

4. STĚŽEJNÍ UDÁLOSTI VHÚ PRAHA V ROCE 2019

V roce 2019 se ve Vojenském historickém ústavu Praha se uskutečnila řada významných událostí, jejichž výběr vám nyní představíme:

4.1 POKRAČUJÍCÍ REKONSTRUKCE ARMÁDNÍHO MUZEA ŽIŽKOV

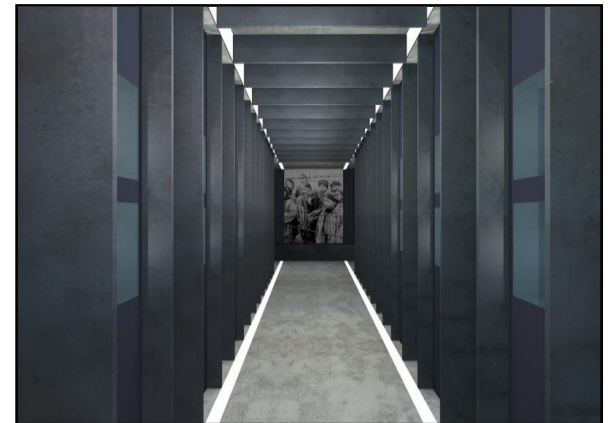

Rekonstrukce komplexu budov Armádního muzea Žižkov byla zahájena již na konci léta 2018 a v jejím rámci dochází především k zásadnímu rozšíření výstavních prostor, a to zhruba na trojnásobek původních. Nejviditelnější změnou bude zastřešení původně otevřené dvorany a také nový vchod do muzejních expozic. Do muzea se bude vstupovat z boku hlavního schodiště, vstup bude v podzemí a odtud pak budou návštěvníci mířit do jednotlivých sálů.

Vedle výstavních prostor zde vznikají i nové přednáškové sály. Novinkou bude rozměrný sál po bývalé knihovně a nový sál pro aktuální výstavy. Část výstavních prostor bude i v přízemí jedné z administrativních budov. V expoziční části bude nově nainstalován i výtah, který návštěvníky doveze do mimořádně atraktivních míst: až do nejvyššího patra západní budovy, kde bude umístěna kavárna s výhledem na velkou část historického centra Prahy. Kavárna bude mít otevřenou terasu a výtvarně se bude nést v prvorepublikovém duchu. Zastřešením dvorany

dojde k získání prostoru, v němž se budou konat společenské akce, koncerty atd., bude zde možné pořádat i slavnostní akty týkající se armády a ministerstva obrany, mohou zde být realizovány krátkodobé výstavy i vystaveny některé exponáty. Na níže přiložených fotografiích vám pro představu nabízíme několik grafických studiových snímků, které ukazují budoucí podobu Armádního muzea Žižkov po rekonstrukci. Jedná se o vizualizaci exteriéru budovy a některých částí interiérů.

Více informací k probíhající rekonstrukci Armádního muzea Žižkov se můžete také dočíst v kapitole 6. Péče o sbírky muzejní povahy, případně lze sledovat aktuální informace na webových stránkách VHÚ Praha www.vhu.cz.

4.2 VHÚ PRAHA OPUSTIL SCHWARZENBERSKÝ PALÁC

Téměř sedm desítek let byla historie Vojenského historického ústavu Praha spojena se Schwarzenberským palácem na Hradčanském náměstí. Od počátku roku 2019 však byla zdejší expozice VHÚ uzavřena a expoziční předměty byly postupně přestěhovávány do depozitářů. Skončila tak jedna významná etapa spojená s tímto unikátním prostorem poblíž Pražského Hradu. Nicméně do budoucna se návštěvníci a milovníci vojenské historie s již vystavovanými předměty opět setkají, a to v nově zrekonstruované budově Armádního muzea Žižkov.

Od druhé poloviny května 1945 až do roku 2002 sídlilo ve Schwarzenberském paláci na Hradčanech Vojenského historické muzeum, které mapovalo vývoj vojenství a vojenskou historii na našem území od nejstarších dob až do vzniku Československé republiky

v říjnu 1918. Na jaře 2002 Ministerstvo obrany České republiky renesanční palác bezúplatně převedlo Ministerstvu kultury pro potřeby Národní galerie. Vojenský historický ústav tak ztratil možnost dlouhodobé prezentace svých nejstarších sbírkových předmětů, které se za poměrně dramatických okolností narychlo stěhovaly do sklepních prostor Armádního muzea Žižkov.

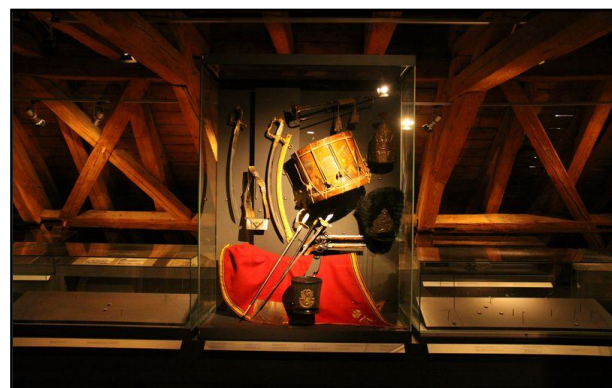
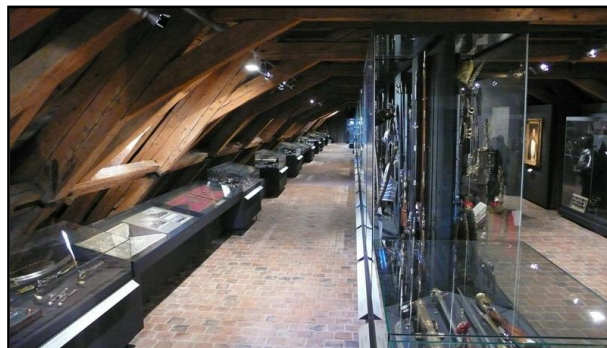
Samotný Schwarzenberský palác prošel v následujícím období zdařilou rozsáhlou celkovou rekonstrukcí. Rekonstruovat se podařilo i unikátní barokní krov, čímž vznikl v podkroví zcela nový výstavní prostor o rozloze přibližně 600 metrů čtverečních. Právě v tomto prostoru se začala psát druhá kapitola působení Vojenského historického ústavu ve Schwarzenberském paláci. Tehdejší ředitel Národní galerie, prof. Milan Knížík, si byl vědom nejen toho, za jakých okolností VHÚ Praha palác nuceně opouštěl, ale i skutečnosti, že návštěvnická veřejnost měla palác spojen s historickými zbraněmi. Inicioval proto v roce 2008 první jednání, jehož výsledkem měl být návrat VHÚ Praha do Schwarzenberského paláce prostřednictvím expozice nejceněnějších historických zbraní z jeho sbírky. Bylo pro ni vybráno výše uvedené rozlehlé podkroví, které ale, vzhledem k problémům se statikou, vyžadovalo celou řadu náročných a nákladných úprav. Při mnoha dalších jednáních prof. Milana Knížíka a ekonomického náměstka Národní galerie Miroslava Tajče s ředitelem VHÚ plk. Alešem Knížkem a ředitelem Sbírký starého umění Národní galerie prof. Víta Vlnase s ředitelem odboru muzeí VHÚ plk. Michalem Burianem byly dojednány podmínky budoucí spolupráce, které byly z obou stran bezesbýtku naplněny, a pracovníci VHÚ se s nadšením pustili do příprav expozice.

Podkroví Schwarzenberského paláce představuje překrásný, nicméně výstavně velmi těžce uchopitelný prostor. Architekti Jiří Javůrek a Silvie Bednaříková z ateliéru SGL Projekt pojali celý prostor velmi nekonvenčně s využitím kovových sítí připomínajících kroužkovou zbroj, které

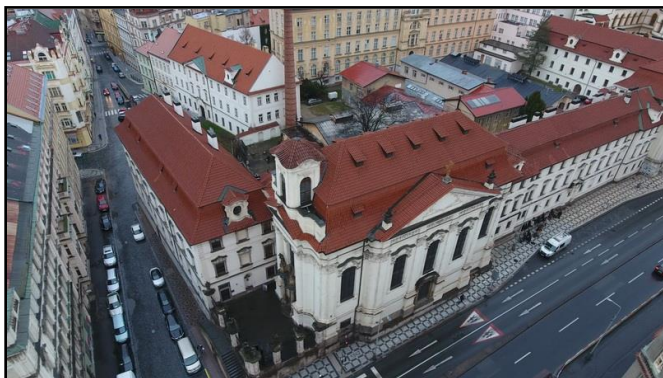
důmyslně zakryly mimo jiné jednotky přesné řízené klimatizace výstavního sálu. Podobné závěsy najdeme v Evropě jen na jediném místě, v muzeu automobilů Mercedes ve Stuttgartu. Jedním z vrcholů expozice se stala rozměrná oboustranná vitrína speciálně navržená pro kolekci 48 nádherně zdobených loveckých pušek. Celkově lze konstatovat, že spojením působivého prostoru, skvělého architektonického návrhu a unikátních sbírkových předmětů vznikla mimořádná expozice, která si v ničem nezařadila s nejlepšími obdobně zaměřenými světovými muzejními expozicemi. V únoru 2011 se tak návštěvníkům díky spolupráci Národní galerie a Vojenského historického ústavu otevřela expozice nejvzácnějších historických zbraní ze sbírky VHÚ nazvaná Císařská zbrojnice. Tehdejší ministr obrany Alexandr Vondra přivítal při vernisáži návrat sbírek VHÚ do Schwarzenberského paláce slovy: „Dějiny se někdy vracejí na místo činu.“

Expozice představovala na pět set padesát exponátů z období od 15. století do poloviny 19. století. Výběr sbírkových předmětů podmínili autoři expozice v čele s kurátorem Janem Šachem výjimečností uměleckořemeslného provedení, zvláštností technické konstrukce, stejně jako významem osobností jejich tvůrců nebo majitelů. Expozice byla členěna do několika tematických celků. Nejrozsáhlejší z nich představoval vývoj vojenských chladných a palných zbraní. V dalších částech expozice mohli návštěvníci sledovat vývoj loveckých palných zbraní, orientálních zbraní a dělostřelectva. Součástí expozice byla rovněž vojenská „obrazárna“ představující díla z období 17. až 19. století, zahrnující portréty významných vojevůdců a rozměrná plátna bitevních scén. Rozsah a kvalita vystavovaného souboru neměla v Čechách obdoby. O úrovni expozice svědčí i skutečnost, že ačkoliv byly některé z vystavených exponátů v průběhu posledních let vráceny v rámci restitučního řízení rodině Lobkowiczů, zůstaly ve vitrínách až do uzavření expozice v závěru loňského roku. Rodině Lobkowiczů za to patří velký dík pracovníků VHÚ.

Ačkoliv se v době uzavření desetiletého smluvního vztahu s Národní galerií oboustranně předpokládalo jeho následné pokračování, po mnoha personálních změnách v Národní galerii rozhodlo v roce 2018 její vedení neprodlužovat smlouvu a ukončit expozici Vojenského historického ústavu Císařská zbrojnice. Vojenský historický ústav tak v polovině roku 2019 definitivně opustil Schwarzenberský palác. Postupně se stěhovaly sbírky i fundus expozice. Sbírkové předměty jsou stěhovány do nově vybudovaných moderních depozitářů v Lešanech a vzhledem k tomu, že současně probíhá celková rekonstrukce Armádního muzea Žižkov, po níž zde vznikne expozice vojenství od pravěku do současnosti, zbývá dostatek času, aby se skvosty z expozice ve Schwarzenberském paláci zakomponovaly do budoucí expozice Armádního muzea. Jen ve Schwarzenberském paláci návštěvníci historické zbraně již nenajdou...

4.3 NEDESTRUKTIVNÍ ARCHEOLOGIE V CHRÁMU SV. CYRILA A METODĚJE

V roce 2019 byl dokončen průzkum pravoslavného chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici, chrámové krypty a přilehlého okolí. Chrám patří ke klíčovým místům českých moderních dějin: jde o poslední útočiště parašutistů, kteří v květnu 1942 provedli atentát na Reinharda Heydricha. Celý výzkum proběhl jako součást přípravných prací před celkovou rekonstrukcí chrámu, kterou připravuje Magistrát hlavního města Prahy, jenž je majitelem chrámu. Výzkum realizovala firma Geo-cz a podíleli se na něm i pracovníci VHÚ Praha, který od roku 2017 spravuje chrámovou kryptu, v níž je umístěn Národní památník hrdinů heydrichiády.

Dvě etapy nedestruktivního průzkumu proběhly na sklonku roku 2017 a na začátku roku 2019. Primárním cílem průzkumných a dokumentačních prací bylo zajištění maxima informací a poznatků o památkově chráněném objektu před jeho plánovanou generální rekonstrukcí. Práce sestávaly z geodeticko-topografického průzkumu a podrobné 3D dokumentace, geofyzikálního měření, dokumentace stěn a kleneb v neviditelných spektrech světla, speleologického výzkumu a kamerového průzkumu nepřístupných podzemních objektů. Výsledky z nedestruktivních metod výzkumu byly následně zhodnoceny historiky z VHÚ a nová zjištění konfrontována s dochovanými historickými prameny.

Co nového nám tedy průzkum přinesl z pohledu událostí v červnu roku 1942? Především se podařilo jednoznačně doložit existenci průchodné chodby za jižní zdi krypty a v nejlogičtějším místě (nejkratší vzdálenost k chodbě) existuje otvor částečně prokopaný ze strany krypty. Původní autentická podoba otvoru ve zdi v červnu 1942 je dnes již bohužel nezjistitelná, jisté však je, že otvor ve zdi se v kryptě v nějaké podobě nacházel minimálně už v roce 1947. Otvor je jednoznačně zmíněn i v knize *Velký čin malé církve* jako připomínka posledního zoufalého pokusu parašutistů. Základním předpokladem jeho vzniku 18. června 1942 je pochopitelně povědomí parašutistů o existenci stoky. Vzhledem k jejich komunikaci s představiteli české pravoslavné církve znalými místních poměrů se to jeví jako možné. V průběhu desetiletí se ale v rámci různých oprav krypty podoba otvoru minimálně několikrát změnila, což vedlo některé historiky k domněnce, že se parašutisté ve skutečnosti o žádné proražení tunelu do kanalizace nesnažili. Jedna z teorií pracuje i s variantou, že otvor vznikl až v souvislosti s natáčením filmu *Atentát* režiséra Jiřího Sequense na počátku 60. let. Tento výklad lze jednoznačně vyvrátit, jelikož scény z krypty se natáčely v její replice v hostivařských filmových ateliérech, což dokládá i řada dobových reportáží z natáčení filmu. Hypotézu, že původní podoba otvoru ve zdi je skutečně dílem parašutistů, podporují právě další výsledky průzkumu. Oba nově zjištěné průkopy, tedy rozšíření větracího otvoru v severovýchodní části krypty i výkop u odvodňovacího kanálu v jihovýchodním rohu krypty by s určitou dávkou pravděpodobnosti mohly pocházet z roku 1942. Asi se již

nikdy nepodaří jednoznačně potvrdit, že jsou snahy o průkopy ven dílem parašutistů, ale všechny nálezy logicky na tuto skutečnost ukazují. Máme zjištěné dva existující otvory ven z krypty a u obou je doložena snaha o rozšíření na průleznou velikost. Tři místa s existující nebo predikovanou cestou z krypty a na všech doklad o snaze této šance využít.

Jsou to tedy doklady o přípravě únikových cest z podzemí? Uvědomíme-li si, že úkryt v kryptě byl v průběhu pobytu parašutistů v protektorátu prvním, který nedisponoval žádnou možností úniku v případě nouze – šlo o úkryt, který byl de facto současně i pastí – jeví se jako vysoce pravděpodobné, že se v průběhu pobytu v kryptě parašutisté pokoušeli nalézt možnou nouzovou únikovou cestu. Pokud by pocházelo rozšíření větracího otvoru v jednom z hrobových výklenků skutečně z června 1942, šlo by téměř jistě o právě takovýto pokus podniknutý již v průběhu pobytu parašutistů v kryptě, nikoliv až v okamžiku jejich posledního boje 18. června. Rozšířený odvodní kanálek nabízí dvě možné hypotézy. Jednou z nich je opět možnost hledání únikového východu v průběhu pobytu, druhou pak i možnost snahy o rozšíření otvoru pro urychlení odtékání vody vhnáné do krypty 18. června pražskými hasiči. Každopádně je nalezení odvodňovacích kanálků jasnou odpovědí na otázku, proč voda v kryptě nestoupala tak, jak si dobyvatelé kostela představovali. Probourání se do stoky za jižní zdi krypty tak zůstalo sice nejtěžší, ale zjevně jedinou možnou cestou k záchraně.

Hovoříme-li o možnosti snahy parašutistů o nalezení nouzové únikové cesty již v průběhu jejich pobytu v kryptě, vyvstává otázka, zda práce na rozšíření větrací šachty mohly vůbec probíhat natolik bezhlučně, aby ke kostelu nepřilákaly zbytečnou pozornost kolemjdoucích. V tomto ohledu se shodují historici i odborníci z Geo-cz, že prozrazení nehrozilo. Při předpokládaném způsobu použití nožů či improvizovaných páčidel k postupnému odstranění pojiva mezi kameny a jejich následnému vypáčení by žádné zvuky na ulici nedolehly. Totéž by hypoteticky platilo i pro „nejslavnější“ otvor směřující ke stoce za jižní zdi krypty. I jeho základ tak nemusel vzniknout až v průběhu boje 18. června 1942.

Celý rozsáhlý průzkum přinesl více otázek než odpovědí. Na jeho konci nemáme k dispozici výsledky, z nichž bychom mohli činit jednoznačné závěry, máme ale opět několik nesmírně cenných střípků do celkové skládacky příběhu parašutistů. Z pohledu výzkumu tohoto památného místa jsou pro historiky pochopitelně zajímavá i negativní zjištění. Neexistence krevních stop nám tak například dává pro mnohé možná překvapivě jasnou odpověď na někdy až absolutní víru v zázračné schopnosti moderních technologií.

Více o průzkumu lze najít na webových stránkách VHÚ Praha www.vhu.cz, či v časopise Historie a vojenství č. 3/2019 na str. 119 -125 v článku *Nedestruktivní archeologie v chrámu sv. Cyrila a Metoděje* od autorů: Jiří Šindelář, Michal Burian a Zdeněk Špitálník.

4.4 JMENOVÁNÍ ŘEDITELE VHÚ PRAHA ALEŠE KNÍŽKA DO HODNOSTI BRIGÁDNÍHO GENERÁLA

Ředitel Vojenského historického ústavu Praha Aleš Knížek byl při příležitosti státního svátku 28. října 2019 jmenován prezidentem republiky Milošem Zemanem do hodnosti brigádního generála. Jmenování do generálské hodnosti je vyjádřením dlouholeté vynikající Knížkovy služby v řadách Armády České republiky, je také výrazem vysokého profesního renomé, které požívá jak v oblasti vojenské historiografie, tak ve sféře našeho muzejnictví.

Mgr. Aleš Knížek vstoupil do armádních řad v roce 1987. Od roku 1994 působí pracovně ve VHÚ Praha. V čele této muzejní a historickovědné instituce, která je součástí resortu MO ČR, působí od roku 2002. Současné jmenování do hodnosti brigádního generála je ohodnocením a výrazem Knížkovy práce v armádě i v rámci celého ministerstva, respektive odráží úspěchy, kterých se mu v profesní dráze podařilo dosáhnout. Během jeho působení v čele VHÚ se významným způsobem rozvinuly aktivity této instituce prakticky ve všech směrech. Došlo k rozšíření sbírek i k jejich většímu zpřístupnění veřejnosti, jednotlivé expozice procházely modernizací. Stejně tak se zvýšila činnost v oblasti výstavnictví. Vojenský historický ústav Praha se rovněž stal členem mnoha mezinárodních organizací, které sdružují nejvýznamnější vojenská muzea Evropy a historickovýzkumné instituce celého světa. Zároveň se prohloubila a zintenzivnila vědeckovýzkumná činnost. Došlo k rozvoji bádání nejen v oblasti moderních vojenských dějin 20. století, ale také v etapě nejnovějších dějin po roce 1989. V tomto směru se Aleš Knížek zasadil nejen o zformování nové vnitřní složky VHÚ – Odboru zahraničních aktivit, komunikace a propagace, ale především prosadil cílený zájem o historii českých vojenských misí od roku 1990. Zrodil se také rozsáhlý projekt Posádková muzea pod záštitou VHÚ Praha, v jehož rámci vznikají po celé republice u jednotlivých útvarů Armády České republiky muzejní expozice. Brigádní generál Aleš Knížek se také zásadním způsobem zasloužil o vznik jedné ze současných klíčových složek VHÚ, Vojenského technického muzea Lešany. Muzeum se začalo rodit již v 90. letech a pod Knížkovým vedením se v rámci VHÚ rozrostlo na jedno z největších evropských muzeí pozemní vojenské techniky.

Dalším Knížkovým profesním úspěchem byl projekt rekonstruování hangárů Staré Aerovky, součásti Leteckého muzea Kbely, a jejich otevření veřejnosti, které se uskutečnilo v roce 2016. Z celé řady mimořádných výstav organizovaných v rámci VHÚ pod Knížkovým vedením jmenujme například expozice V zákopech první světové války (2014), V ulicích Protektorátu Böhmen und Mähren (2015) či výstavu Doteky státnosti, která se v roce 2018 konala u příležitosti sta let republiky v Jízdárně Pražského hradu.

Pod Knížkovým vedením také nyní vstupuje do zcela nové etapy Armádní muzeum Žižkov, jehož budova v Praze 3 pod Vítkovem prochází kompletní rekonstrukcí, první ve své již téměř devadesátileté historii. Tato rekonstrukce by nebyla možná bez Knížkova osobního nasazení, bez jeho manažerských schopností, odborných znalostí a zkušeností.

Vojenský historický ústav Praha patří pod vedením plukovníka Aleše Knížka k těm institucím, které se zásadním způsobem podílejí na utváření pozitivního obrazu české státnosti ve vědomí celé společnosti. VHÚ udržuje a připomíná ty historické tradice, z nichž český stát čerpá a o něž se opírá. Práce brigádního generála Aleše Knížka byla oceněna i udělením státního vyznamenání: v roce 2015 převzal z rukou prezidenta republiky Miloše Zemana Medaili Za zásluhy o stát v oblasti vědy.

4.5 VÝZNAMNÁ OCENĚNÍ PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA

PhDr. Jiří Rajlich, PhD.

Dlouholetý pracovník VHÚ Praha a jeden z nejvýznamnějších českých vojenských historiků Jiří Rajlich byl při příležitosti státního svátku 28. října 2019 oceněn státním vyznamenáním. Z rukou prezidenta republiky Miloše Zemana převzal na slavnostním ceremoniálu Medaili Za zásluhy I. stupně – za zásluhy o stát v oblasti vědy. Prezident tak ocenil Rajlichovu dlouholetou práci odborníka na dějiny československého i světového letectví, především toho vojenského.

PhDr. Jiří Rajlich, PhD. je bezesporu jedním z nejrespektovanějších odborníků na dějiny vojenského letectví. Významným způsobem se zasloužil o pozdvižení úrovně domácí vojenské historiografie, mnoho jeho prací má charakter průkopnických počínů. Svoji profesní dráhu přitom nedělitelně spojil s VHÚ Praha, v němž pracuje již od roku 1991 a kde také od roku 2003 působí jako ředitel Historicko-dokumentačního odboru. Během své více než třicetileté vědecké dráhy vytvořil Jiří Rajlich velice početné a mnohotvárné dílo, jehož základem jsou desítky publikací

mapujících především československé vojenské letectví ve 20. století. Tyto práce charakterizuje vysoká odborná úroveň, jsou založeny na důkladném studiu pramenných materiálů, vyznačují se šířkou i hloubkou záběru. Mezi jeho nejznámější i nejdůležitější publikace patří obsáhlý soubor knižních monografií *Na nebi hrdého Albionu* a *Na nebi sladké Francie* (1998-2008), mapujících účast čs. letců během 2. světové války na západní frontě. Rajlichovy texty, publikované knihy i články jsou charakterizovány také velkou mírou čtenářské sdělnosti a čtivosti. Jiří Rajlich patří k těm vědcům, kteří dokáží své poznatky a vědomosti podávat širokému okruhu zájemců o historii. I proto byly četné jeho knihy oceněny v nejrůznějších literárních soutěžích a anketách, i proto je mezi fanoušky letectví Rajlichovo jméno skutečným pojmem.

Jiří Rajlich se narodil roku 1964 a vystudoval historii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Je autorem či spoluautorem více než 60 knižních monografií, více než 500 vědeckých článků a studií a desítek výstavních expozic. Značná část jeho textů a knih byla také publikována v zahraničí (Velká Británie, Francie, Japonsko, Kanada, Německo, Itálie, Rakousko, Polsko, Španělsko). V oblasti historie vojenského letectví je nejen předním specialistou v České republice, ale je v tomto oboru i mezinárodně uznávanou autoritou. Letectví je přitom jen částí jeho odborného záběru, do které spadá obecně problematika světové vojenské historie, československého odboje na západě i východě během 1. i 2. světové války a další témata související s 20. stoletím.

Jiří Rajlich je též prezident České komise pro vojenské dějiny CIHM (Commission Internationale d' Histoire Militaire), členem Etické komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu, je předsedou redakční rady časopisu Historie a vojenství, členem redakčních rad časopisů Letectví a kosmonautika či Vojenská história (Slovensko).

Je rovněž držitelem několika vyznamenání: v roce 2010 obdržel nejvyšší resortní Vyznamenání Zlaté lípy ministra obrany České republiky, je držitelem Záslužného kříže ministra obrany II. a III. stupně. Jako člen autorských týmů získal celkem třikrát státní cenu Gloria musaealis. Státní vyznamenání, které Jiřímu Rajlichovi udělil prezident republiky Miloš Zeman, je tak výrazem ocenění nejen jeho autorské práce, ale také zohledňuje jeho významný podíl na práci a aktivitách celého Vojenského historického ústavu Praha, jehož je jedním z klíčových odborníků a také důležitých vedoucích pracovníků.

Ing. Jan Sýkora

Ve čtvrtek 24. října 2019 byl udělen náměstkem ministra obrany pro řízení sekce dozoru a kontroly Ing. Antonínem Radou Pamětní odznak armádního generála Karla Janouška dlouholetému pracovníkovi Leteckého muzea VHÚ Ing. Janu Sýkorovi, kurátorovi sbírkových fondů VHÚ. Oceněna byla Sýkorova práce pro letecké muzeum i VHÚ Praha, jeho odborné znalosti a mimořádné pracovní zkušenosti. Slavnostní akt předání Pamětního odznaku se uskutečnil v salónku Vojenského klubu Praha – DAP.

Ing. Jan Sýkora (1964) nastoupil po absolvování základní školy do učení v Leteckých opravách Kbely, kde získal v roce 1982 výuční list jako letecký mechanik. Poté studoval Střední průmyslovou školu strojní v Preslově ulici a maturoval v roce 1985. Následovalo studium na Českém vysokém učení technickém, fakulta strojní, obor Letecká výroba. Promoval v roce 1991 jako strojní inženýr. Krátce po studiu nastoupil do tehdejšího Historického ústavu Československé armády Praha. Po absolvování základní vojenské služby u PVOS nastoupil v roce 1992 v Oddělení letectví, kosmonautiky a těžké bojové techniky Vojenského muzea HÚ AČR, nejprve jako asistent, později jako kurátor sbírek. Od roku 1992 do roku 1996 absolvoval Specializované studium muzeologie na Masarykově univerzitě v Brně. Nyní je kurátorem fondů leteckého materiálu, kosmonautiky, padákového materiálu a meteorologie VHÚ Praha. Podílel se na realizaci řady výstav pořádaných VHÚ Praha. Specializuje se na oblast československého letectví. Od roku 1980 je členem Aeroklubu Zbraslavice, je i držitelem licence soukromého pilota a pilota kluzáků.

5 KOMISE VHÚ PRAHA

5.1 SBÍRKOVÁ KOMISE A AKVIZIČNÍ ČINNOST

Sbírková komise VHÚ Praha je konzultativním a poradním orgánem ředitele VHÚ Praha pro sbírkotvornou činnost. Komise projednává všechny změny sbírkového fondu: nákup, výměna, dar, bezúplatný převod ze státního majetku, vyřazení sbírkového předmětu apod.

V roce 2019 přibylo do sbírek VHÚ Praha 7 450 sbírkových předmětů, z nichž bylo zaevidováno celkem 1 107 přírůstkových čísel.

Předměty do sbírek VHÚ Praha byly získány následovně:	
Nákupy	2 355
Dary	2 488
Sběr a výzkum	474
Převody	303
Vlastní	1 826
Výměny	4

Akviziční činnost dle sbírkových fondů VHÚ Praha

Akviziční činnost dle sbírkových fondů VHÚ Praha za rok 2019 (přírůstky):	
I. chladné zbraně a zbroj	26
II. palné zbraně do roku 1870	15
III. krátké palné zbraně po roce 1870	58
IV. dlouhé palné zbraně po roce 1870	12
V. automatické zbraně	98
VI. dělostřelecký materiál a optika	25
VII. střelivo	0
VIII. stejnokroje a výstroj	148
IX. bodáky	4
X. archeologie	3
XI. faleristika	182
XII. malby a plastika	64
XIII. varia	1 556
XIV. vexilologie	7
XV. cínové figurky	736

XVI. spojovací materiál	37
XVII. letecký materiál	80
XVIII. chemický materiál	0
XIX. historická fotografie	3 725
XX. těžká bojová a automobilová technika	15
XXI. ženijní materiál	5
XXII. týlový materiál	281
XXIII. hudebniny	2
XXIV. kosmonautika	0
XXV. padáky	15
XXVI. meteorologie	3
XXVII. filmotéka	11
XXVIII. modely	2
XXIX. grafika	298
XXX. dary	42

Jednuška s chemickým zámkem, B. Sailer, Ehingen

Jedním z přírůstků do sbírek VHÚ Praha se stala v roce 2019 i tato Jednuška s chemickým zámkem, B. Sailer, Ehingen. Hlaveň má v přední části kruhový průřez a na této části je leskle modřená. Zadní třetina hlavně má po stranách plošky a nahoře opět zaoblený průřez. Vývrt hlavně je hladký. Zadní třetina délky hlavně je rozdělena na dvě části. Část více vpředu má hladký, celoplošně zlacený povrch, na němž je rytá signatura "Blasius Sailer in Ehingen". Zcela vzadu je pak na hlavní dominantním motivem výzdoby reliéfně řezaný dravý pták, sedící na pahýlu stromu. Tato figura i strom jsou modřené, podklad pod touto řezbou je zdrsňený a zlacený. Obdobnou technikou je zdobený jazýček dnového šroubu, kde se nachází motiv mušle. Muška je mosazná, zlacená v ohni. Má podobu maskaronu, přičemž vlastní

mušku tvoří nos tohoto maskaronu. Zbraň je opatřena chemickým zámkem, který je celoplošně bohatě zdobený. Ve výzdobě se kombinuje řezba se zlacením a modřením. Převažují zde lovecké motivy. Pouze na přední části zámkové desky je maskaron. Na zámkové desce, spodní části kohoutu a krytu pera je motiv kančí hlavy, loveckého psa a zajíce v krajině. Kryt nádržky na třaskavinu má podobu královské koruny. Na místě protizámkové desky se nachází dvě plošky světlého kovu s nápisem "Herzog Christof". Mezi těmito ploškami je vložen oválný medailonek, na němž je portrét muže v renesančním oděvu. Zbraň je polopažbená, pažba je z kvalitního, nejspíše ořechového dřeva. Povrch dřeva je lesklý, ve výzdobě se objevují vkládané ozdobné plošky z tmavého dřeva, které najdeme na předpažbí a lícnici. Dále jsou to pásy stříbrných hřebíčků, jimiž jsou lemovány nebo jsou jimi v ploše doplněny rybiny. Pásy těchto jemných hřebíčků jsou také po obvodu lučíku, který je podobně jako botka, vyroben z tmavého dřeva. Převažují zde vavřínové listy, jichž je nejvíc na hlavišti pažby.

Na krku pažby je stříbrný maskaron a další dva malé maskarony jsou po stranách jazýčku dnového šroubu. Posledním, krásně řezaným maskaronem je pak zakončen dlouhý krk pažby. Hlaviště pažby je opatřeno lícnicí. Pod předpažbím je dřevěný nabíječ s rohovinovým pěchovákem, který fixuje jedna mosazná objímka pod hlavní a dvě ocelové objímky v předpažbí.

Britské skládací jízdní kolo pro výsadkáře

Sbírky VHÚ Praha se v roce 2019 rozšířily i o unikátní jízdní kolo firmy B. S. A. pro výsadkáře.

V roce 1861 vznikla ve stejnojmenném městě společnost Birmingham Small Arms Company (zkráceně B. S. A.), která se soustředila na strojovou výrobu zbraní. Počáteční kapitál firmy byl využit na zakoupení pozemků a stavbu továrny, jež v následujících letech vyprodukovala miliony zbraní směřujících na takřka všechna válčiště světa. Později se přidala výroba motocyklů a jízdních kol. A mezi jízdními koly vyprodukovanými firmou B. S. A. zaujímají zvláštní místo skládací kola pro výsadkáře.

V roce 1941 požádalo britské Ministerstvo války firmu B. S. A. o vytvoření skládacího jízdního kola pro výsadkářské jednotky. S výrobou skládacích kol pro armádu měla tato firma totiž již své zkušenosti z 1. světové války. Tentokrát však muselo být kolo mnohem

lehčí. Původní zadání hmotnosti znělo do 30 liber (cca 13,6 kg). Během vývoje kola však došlo ještě dvakrát ke změně zadání, přičemž konečný požadavek byl 22 liber (cca 10 kg). Aby toho konstruktéři firmy dosáhli, museli podstatně změnit kostru kola. Tu nyní tvořil dvoutrubkový eliptický rám, který lépe odolával nárazu při dopadu kola na zem, poté co bylo shozeno s padákem z letadla. Panty umožňující složení velocipedu byly upevněné křídlovými maticemi a umístěny nad sebou na eliptických trubkách. Nová konstrukce snížila hmotnost na 21 liber. Výsledné jízdní kolo nebylo na tehdejší poměry nijak robustní, což u expertů z Ministerstva války vyvolávalo pochybnosti o jeho životnosti. Nicméně oficiální testy ukázaly, že vydrží mnohem tvrdší zacházení, než se předpokládalo u výsadkových jednotek. Požadavek ministerstva zněl na 50 mil, při kterých si mělo kolo udržet efektivní životnost. Samotné testy ukázaly 500 mil bez známek poškození a udělaly dojem i na pozorovatele z řad americké a sovětské delegace, do jejichž zemí byly bezprostředně po jejich skončení prototypy poslány. Ministerstvo poté podepsalo v červnu 1942 s firmou kontrakt na 15 tisíc kol, přičemž první dodávky měly být doručeny do pěti týdnů. Spěchu se nelze divit – tato skládací kola byla využita již při vylodění spojeneckých jednotek v severní Africe v listopadu 1942. Kolo bylo používáno po celý zbytek války a účastnilo se všech velkých kampaní, jako bylo vylodění spojenců v Normandii, operace Market Garden a podobně. Společnost B. S. A. jich nakonec vyrobila na 60 tisíc.

Ve sbírce VHÚ se nachází hned tři tato kola. Nejstarší typ odpovídá výše popsanému, s kompletním dvoutrubkovým eliptickým rámem. Další dvě kola mají dvoutrubkový rám s jednotrubkovou sedlovou tyčí, vyráběný později a v mnohem větším množství. Tato kola se od sebe liší barevným provedením, jedno kolo má rám hnědý, druhé zelený. Sedla všech tří kol jsou kožená, s logem firmy, to je také vyraženo na madlech řídítek (ta u hnědého kola chybí). Počáteční písmena firmy jsou také součástí převodníku.

Státní vlajka České republiky od Skupiny AČR MINUSMA III

Mise MINUSMA v Mali (United Nations Multidimensional Integrated Stabilisation Mission in Mali) působí pod patronací Organizace spojených národů. Jejím cílem je zajistit bezpečnost a vytvořit podmínky pro další humanitární a politickou asistenci malijské vládě. V současné době pracují ve štábu mise dva čeští vojáci. Naši vojáci zde plní úkoly plného spektra speciálních operací se zaměřením na vedení speciálního průzkumu a zpravodajské činnosti ve prospěch celkového úsilí velitele operace MINUSMA.

Jednotka byla v Mali nasazena od 28. 9. 2018 do 5. 4. 2019. Státní vlajka je opatřena 24 podpisy v místě bílého pruhu. Podepsaní jsou zde mimo dvou příslušníků AČR v misi MINUSMA III také další vojáci, kteří s nimi spolupracovali. Na okraji u modrého klínu je nápis MINUSMA III GAO 2018-2019. Vlajka Skupiny AČR MINUSMA III byla do sbírky Vojenského historického ústavu Praha získána darem v první polovině roku 2019.

Nákladní padáková souprava NPS-85

Dalším zajímavým exponátem, který získal VHÚ Praha do svých sbírek byla nákladní padáková souprava NPS-85, která byla převedena od VÚ 1837 Chrudim. Pro shoz většího množství materiálu při cvičných i bojových seskocích byla u našich výsadkových jednotek využívána Nákladní padáková souprava NPS-85, vyráběná v n. p. Kras Chornice od konce osmdesátých let minulého století. Šlo o soustavu čtyř měkkých kontejnerů umístěných v postroji, která byla brzděna nákladním padákem PN-85 s křížovým vrchlíkem o ploše 70 m². Souprava byla určena k ručnímu vysazování z vnitřních prostorů nákladních kabin výsadkových letadel a vrtulníků do maximální rychlosti 350 km/h. Nejvyšší hmotnost soupravy s nákladem mohla být 150 kg, při použití dvou padáků až 300 kg. Padák byl otevírán pomocí výtahného popruhu uchyceného v kabině letadla. Soupravu bylo možné použít opakovaně, minimálně 100 x po dobu deseti let. Její celkové rozměry byly 1 300 x 520 x 250 mm, vlastní hmotnost obalů byla 18 kg a padáku 8,5 kg.

Potahové plechy z bombardovacího letounu B-17 G

Dalšími přírůstkami jsou velice zajímavé artefakty s pohnutou historií, které VHÚ Praha získal do sbírek. Jedná se o potahové plechy z bombardovacího letounu B-17 G, díky kterým bude možné budoucím generacím dokladovat válečné příběhy jejich účastníků.

Dne 9. prosince 1944 zaútočila velká skupina amerických bombardovacích letounů Boeing B-17G Flying Fortress, startujících z italských letišť, na cíle v Německu, Rakousku a bývalém Československu. Jeden ze strojů, nesoucí sériové číslo 42-97739, byl v průběhu akce poškozen německou protiletadlovou palbou a postupně ztrácel výšku. Když bylo jasné, že na cílové letiště nedoletí, vydal velitel letadla posádce příkaz k opuštění stroje.

Pěti letcům z deseti se to opravdu podařilo, ale zbytek musel pro nízkou výšku letu zůstat na palubě. S nimi pak piloti úspěšně přistáli bez podvozku na zasněžené pole u jihočeské osady Dolní Dvořiště, aniž by došlo k nějakému většímu poškození letadla. Všichni vyvázli bez zranění a byli krátce na to zajati nacisty. Také ostatní členové posádky postupně upadli do německého zajetí. Bohužel příběh zadržených amerických letců neměl šťastný konec. Šest z nich bylo ještě ten den přes všechny mezinárodní dohody zákeřně zmasakrováno a následně potupně zahrabáno v zemi. Čtyři přeživší Američané se dočkali konce války v zajateckých táborech. Zdá se, že Boeing po nouzovém přistání nebyl hned odtažen z pole u Dolního Dvořiště a sloužil místním obyvatelům jako zdroj materiálu a suvenýrů. Díky tomu se také zachovaly dva poměrně velké panely z potahu křídla tohoto letounu. Tyto dvě sekce, patrně ze spodní části křídla, byly z letounu odsekány a dlouhá léta sloužily jako střecha dřevníku novému majiteli. Šlo o ucelené části nýtované duralové konstrukce o rozměrech asi 2 x 1,5 m, nesoucí souvislý nástřik olivové základní barvy a zbytky kamuflážních nátěrů. Pozoruhodně zachovalá zůstala zvláště vnitřní strana obou potahů, včetně výztuh s příložkami.

Rapír se zvoncovým košem, Španělsko, 17. století

Kord nebo rapír se zvoncovým košem je posledním významným vývojovým typem této zbraně. Španělští mistři jej vytvořili někdy na počátku 17. století. Základ jeho tvaru zřejmě ani nepocházel ze Španělska. Podobné náznaky se objevují na kordech švédských a německých důstojníků v prvních letech třicetileté války. Španělsko však s obvyklou dokonalostí vypracovalo tvar této zbraně ve stylově čisté dílo mečířského umění. Do stěn zvoncového koše byly vyřezány pravidelné závitky jemných větévek s drobnými lístky, které se navzájem dotýkaly, takže průřezy mezi nimi tvořily očka pevné železné mřížky. Čepel zvoncových kordů mají ostré, hluboké žlábkování, často také prořezávané řadou ozdobných otvorů, které dlouhou čepel odlehčují.

Čepel přímá dvousečná, průřezu zploštělého kosočtverce. V horní polovině oboustranně dva výbrusy, shodně čtyřikrát značené „VALENCIA“. Na rikasu oboustranně ražená značka „F“ pod korunkou. Souprava železná, mohutný zvoncový koš s bohatým prořezáváním rostlinného ornamentu. Prutový oblouk koše hranolového průřezu přechází v přímou záštitu, konce záštity i oblouku spirálovitě stočené. Dřevěná rukojeť potažena (původně nachovou) látkou a zesílena čtyřmi železnými pruty. Hlavice kulovitá, lehce zploštělá, s bohatým reliéfním dekorem. Rapír byl do sbírky VHÚ získán nákupem v roce 2019.

Délka 1 156 mm, délka čepel 963 mm, šířka čepel 22 mm, hmotnost 938 g.

Z darů do sbírek VHÚ Praha v roce 2019 lze vyzdvihnout další neméně významné přírůstky: předměty z pozůstalosti francouzského generála Louis-Eugene Fauchera (sochy, grafické listy, olejomalby, reliéfy, fotografie); předměty z pozůstalosti čs. legionáře v Rusku Josefa Kudely (busta, bronzový reliéf, fotografie, dokumenty); fotoalbum důstojnického sboru K.u.K. divisions artillery regiment no. 31. Z nákupů poté např.: soubor 18 ks kolorovaných perokreseb „Z prachu a popele“ od Jiřího Sozanského či americký muniční automobil Nash Quad z roku 1918.

Sbírky leteckého materiálu ve sbírkách VHÚ Praha se rozšířily o tyto velmi zajímavé sbírkové předměty: maketa létající pumy V-1. (přesný laminátový model německé létající pumy Fieseler Fi 103), letoun Aero L-39 C. (cvičný proudový letoun Aero L-39 C Albatros, trupového čísla 0106), letoun Q. C. Challenger II. (dvoumístný americký ultralehký letoun), letoun Letov L-11. (prototyp dvoumístného lehkého letounu pro základní výcvik pilotů) a vrtule bombardovacího letounu Letov Š-16 z roku 1926.

V další sbírkové kategorii Stejnokroje a výstroj můžeme zmínit i několik vzácných stejnokrojů: stejnokroj příslušníka čs. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii Bedřicha Bejkovského (22. 9. 1919 - 28. 3. 2012), stejnokroj příslušníka Sokolského oddílu československé domobrany v Itálii Josefa Veselého či stejnokroj československého legionáře ve Francii Josefa Plíhala. Dále za zmínku zajisté stojí i vybavení britského výsadkáře použité při operaci Market Garden v září 1944 (ocelová přilba s fibrovým okrajem, maskovací bunda, nožní výsadkový zásobník).

5.2 VÝSTAVNÍ KOMISE

Výstavní komise VHÚ Praha je konzultativním a poradním orgánem ředitele VHÚ Praha pro expoziční činnost. Komise projednává následující pohyby sbírkového fondu: expoziční využití v rámci vlastních výstavních projektů VHÚ Praha, zápůjčky, badatelské využití pro účely vědecké, popř. vzdělávací, převzetí sbírek do dočasného užívání. Dále také komise rozhoduje o vývozních povoleních militarií.

Během roku 2019 výstavní komise zasedla 8x a řešila 228 žádostí ohledně badatelského zpřístupnění sbírkových předmětů, prodloužení výpůjčních lhůt stávajících smluv nebo zapůjčení sbírkových předmětů do krátkodobých výstav.

V roce 2019 komise rozhodla o následujícím:

Počet evidenčních čísel sbírkových předmětů zapůjčených jinému zařízení	160
Počet evidenčních čísel sbírkových předmětů vypůjčených od jiného zařízení	1
Udělení vývozních povolení	66
z toho trvalých:	26
Z toho dočasných:	40

5.3 KOMISE VOJENSKÝCH TRADIC A SYMBOLIKY

VHÚ Praha je instituce zaměřující se nejen na připomínání a uchovávání slavných vojenských tradic, ale také na udržování kontinuity české a československé vojenské symboliky v mnoha podobách. Právě k tomuto účelu byla v roce 2002 zřízena „Komise vojenských tradic a symboliky“, která neodmyslitelně patří k hlavním činnostem VHÚ Praha a v poslední době k nejvytíženějším poradním orgánům ředitele.

Celá činnost komise směřuje k dodržování tradic a symboliky s ohledem na nejslavnější část moderní historie naší armády, tj. k období 1914–1945. VHÚ Praha je jediné pracoviště Ministerstva obrany ČR, které je oprávněno schvalovat, navrhovat a vytvářet veškeré podklady v oblasti symboliky, heraldiky, vexiologie a faleristiky týkající se Ministerstva obrany ČR. Komise tedy posuzuje a zpracovává grafické návrhy, analýzy i rozborů týkající se širokého spektra vojenské symboliky – patří sem tvorba znaků jednotlivých útvarů, ale také praporů, medailí, odznaků, log atd. Komise do dnešní doby posuzovala stovky nejrozličnějších armádních symbolů, vytvořila nebo se podílela na tvorbě desítek nových znaků různých útvarů Armády ČR. Vytvořila i další desítky grafických návrhů a prací – z těch nejviditelnějších je to například vnější podoba některých armádních letadel, včetně dvou Airbusů A 320, které slouží i k přepravě prezidenta. Činnost komise se po roce 2002 rozběhla natolik, že jejích služeb začala využívat i Policie ČR, která si posléze podle jejího vzoru vytvořila i vlastní orgán zabývající se policejní symbolikou. Komise vojenských tradic a symboliky je interdisciplinárně obsazena odborníky z různých oblastí. Jejimi členy jsou historik, kurátor sbírek stejnokrojů, falerista, heraldik a výtvarník.

Předchozí rok, historicky jubilejní rok 2018, byl všeobecně silným průsečíkem oslav ve vztahu k českému státu a tradicím jeho ozbrojených sil, sluší se dodat, že ani rok 2019 nezůstal v tomto směru zcela stranou – ostatně dílčí výročí spojená s historickými tradicemi současné AČR odkazují až na rok 1919. Komise ovšem vykonávala v průběhu roku svoji činnost takřka v celém spektru příslušných pomocných věd historických, tedy ve faleristice, znakovtvorbě i vexilologii, nejen ve vztahu k historickým výročím. V roce 2019 překročil počet žádostí a úkolů, které zpracovávala Komise vojenských tradic a symboliky hranici čísla 60 a do následujících let je očekáváno opětovné navýšení tohoto čísla.

V roce 2019 bylo, oproti roku minulému, podáno více žádostí z oblasti vexilologické tvorby, z nichž se hned dvě shodou okolností týkaly 14. pluku logistické podpory. Komise v této souvislosti konzultovala a doporučila ke schválení návrhovatelem zaslano podobu čestné darovací stuhy města Pardubice pro bojový prapor 14. pluku logistické podpory, zamýšlený k udělení primátorem města u příležitosti 15. výročí vzniku někdejší 14. brigády logistické podpory. S určitým odstupem byla na základě další navazující žádosti připravena v rámci Komise další stuha pro bojový prapor 14. pluku logistické podpory s čestným názvem „plukovníka in memoriam Alfréda Bartoše“. V průběhu roku došlo také ke schválení darovací stuhy pro prapor pěší rotu Aktivní zálohy Krajského vojenského velitelství Zlín, nesoucí čestný název „plukovníka i. m. Josefa Valčíka“. Specifické místo pak v rámci letošní tvorby praporových stuh zaujímá darovací Čestná stuha náčelníka Vojenské policie.

V oblasti znakové tvorby byl rok 2019 výjimečný přípravou hned tří znaků nově formovaných velitelství. Prvním z nich byl znak Velitelství kybernetických sil a informačních operací. Následoval jej znak Velitelství teritoria, které zahájilo činnost 1. 7. 2019 a do jehož působnosti spadají krajská vojenská velitelství a při nich působící Aktivní zálohy. Také probíhala i intenzivní práce Komise vojenských tradic a symboliky na přípravě rozpracovaného znaku Velitelství pro operace, jež k datu 1. 1. 2020 nahradilo zanikající Společné operační centrum MO. Pro potřeby Velitelství výcviku-Vojenské akademie Vyškov došlo také k zavedení znaku pro nově vznikající Centrum přípravy do zahraničních operací. Ve vztahu ke v současnosti probíhajícím zahraničním misím byly dále vytvořeny znaky pro úkolová uskupení AČR působící v rámci představené přítomnosti NATO - Enhanced Forward Presence (eFP) v Pobaltí. Jedná se o znaky úkolového uskupení AČR eFP v Lotyšsku a úkolového uskupení AČR eFP EW (Enhanced Forward Presence Electronic Warfare) v Litvě. S ohledem na kulatá výročí bylo v rámci činnosti Komise připravováno také logo 100. výročí plynové služby a chemického vojska a logo 100. výročí vzniku Generálního štábu Armády České republiky. Komise dále konzultovala a doporučila ke schválení návrhem zaslaný návrh loga Vojenského vysokoškolského sportovního klubu Brněnští kadeti a ve vztahu k rozšiřující se síti Komunitních center pro válečné veterány vytvořila logo pro pražskou pobočku. Otázek a žádostí ohledně stejnokrojových součástí mimo rukávové znaky Komise obvykle mnoho nedostává. V roce 2019 konzultovala návrh provedení baretu Hradní stráže v souvislosti s přípravou nových služebních stejnokrojů Hradní stráže.

Tradičně největší podíl posuzovaných žádostí a dotazů spadl do oblasti faleristické tvorby. V návaznosti na tradice původních organizačních celků AČR došlo na úpravu a převod pamětního odznaku generála Josefa Ptáka z někdejší Sekce rozvoje druhů sil na současnou Sekci rozvoje sil MO. V obdobném duchu byl pro Prapor zabezpečení Vyškov jakožto nástupce bývalé Zabezpečovací základny Vyškov zaveden Pamětní odznak Praporu zabezpečení Vyškov. Značná část nově vytvářených a schvalovaných dekorací připadala v roce 2019 na organizační celky a uskupení AČR působící v zahraničních misích. V souvislosti s působením českých vojáků v Mali, jež probíhá kontinuálně od roku 2013, došlo k zavedení nového Pamětního odznaku 12. úkolového uskupení Mali EU-TM a Pamětního odznaku 1. roty ochrany malijského výcvikového střediska v Koulikoro – Force protection Koulikoro Training Centre (KTC). Ve vztahu k dlouhodobému působení českých vojáků v Afghánistánu proběhlo dále řešení žádostí týkajících se vzniku posledního Pamětního odznaku 25. AAT – GA (Air Advisory Team - Guardian Angels) a v řadě dalšího Pamětního odznaku 12. strážní roty BAF úkolového uskupení AČR Resolute Support, která působí na letišti v Bagramu. Nově vznikl ve dvou verzích Pamětní odznak 2. jednotky Podpory a Vlivu s reversním provedením v jedné variantě se symbolikou 43. výsadkového praporu Chrudim a ve druhé variantě se symbolikou 601. skupiny speciálních sil Prostějov. V rámci plnění mezinárodních závazků při misi v Pobaltí byl dále zřízen Pamětní odznak 3. úkolového uskupení eFP (Enhanced Forward Presence) v Lotyšsku a ve vztahu k úkolovým uskupením působícím na Litvě došlo ke schválení posledního Pamětního odznaku 2. úkolového uskupení eFP (Enhanced Forward Presence) a následně k vytvoření nového Pamětního odznaku 1. úkolového uskupení eFP EW (Enhanced Forward Presence Electronic Warfare).

Výběr ukázek z činnosti Komise vojenských tradic a symboliky:

Logo 100. výročí vzniku Generálního štábu AČR

*Znak Velitelství kybernetických sil
a informačních operací*

Logo Komunitního centra pro válečné veterány Praha

*Pamětní odznak 1. roty ochrany malijského výcvikového střediska v Koulikoro
- Force protection Koulikoro Training Centre (KTC)*

Pamětní odznak generála Josefa Ptáka Sekce rozvoje sil MO

Znak úkolových uskupení AČR eFP (Enhanced Forward Presence) v Lotyšsku

Znak úkolových uskupení AČR eFP (Enhanced Forward Presence) v Litvě

Pamětní odznak 2. úkolového uskupení eFP v Litvě

Pamětní odznak 3. úkolového uskupení eFP v Lotyšsku

Stuha s čestným názvem pro bojový prapor 14. pluku logistické podpory

6 PÉČE O SBÍRKY MUZEJNÍ POVAHY

Po loňském roce, který byl doslova nabitý „osmičkovými“ výročími a s nimi spojenými výstavami a dalšími akcemi, by se mohlo zdát, že rok 2019 přinesl jisté uklidnění. Zdání ale klame. Od listopadu 2018 se proměnil celý areál Armádního muzea Žižkov v jedno velké staveniště. Místa, kde mohli ještě nedávno návštěvníci obdivovat unikátní exponáty ze sbírky VHÚ Praha, v roce 2019 již patřila jen dělníkům a strojům.

Celková rekonstrukce Armádního muzea Žižkov již ukončila svůj první rok a muzeum začíná pomalu získávat svou definitivní budoucí podobu. Změny již nejsou viditelné pouze při každotýdenních kontrolních dnech na stavbě, ale může si jich již všimnout i každý kolemjdoucí. Jasně patrný je budoucí vstup do nově vybudované suterénní vchodové části muzea; do fasády správní budovy jsou postupně osazovány repliky původních oken a okna

muzejní budovy se opět lesknou svou zlatavou mosaznou barvou jako po dokončení komplexu budov v roce 1932. Z ulice je viditelná i největší změna, zastřešené nádvoří (viz. obrázek), které je jedním ze symbolů budoucnosti muzea. To, co zatím kolemjdoucí nevidí, ale na co se již všichni pracovníci muzea těší, jsou například nové podzemní přednáškové sály pro školní vzdělávací programy, sály pro příležitostné výstavy či prostorově nejzajímavější sál pro budoucí expozici 2. světové války, nacházející se v prostoru původního archivu legií.

V průběhu rekonstrukce odhaluje budova řadu tajemství a příběhů. Pod nánosy barev se objevily původní nápisy s názvy jednotlivých muzejních expozic z roku 1932. Objevila se i řada prvků dokumentujících mimořádného technického ducha architektů. Ale nalézají se i další a další doklady toho, kam může vést dlouhodobé naprosté zanedbání péče, údržby a oprav této unikátní budovy, k němuž došlo po roce 1948. Zkorodované a zeslabené části nosné železobetonové konstrukce se tak postupně nahrazují či doplňují o zpevňující uhlíkové lamely. Sanuje se zdivo, které přestalo být provzdušňováno, když se porucha důmyslné vzduchotechniky vyřešila v 70. letech zalitím průduchů betonem, atd... Ve výsledku ale na úpatí Vítkova vzniká nové moderní muzejní centrum s využitím řady původních prvků i nejmodernějších technologií. Nejviditelnější změnou je zastřešená dvorana. Zde bude dvoupatrová expozice 2. světové války. Hlavní výstavní činností VHÚ Praha v roce 2019 byla příprava sedmi stálých výstavních sálů budoucí expozice Armádního muzea Žižkov. V současné době se řeší grafický design, textová a audiovizuální náplň jednotlivých expozic, stejně jako definitivní umístění jednotlivých vystavovaných exponátů. Tato práce bude probíhat ještě v roce následujícím. Vše se tak připravuje na to, aby v okamžiku, kdy stavitelé předají hotové dílo, mohla okamžitě začít instalace exponátů a další s tím související práce. Návštěvníkům by se tedy mělo muzeum otevřít ve své definitivní podobě se všemi stálými expozicemi.

6.1 SBÍRKOVÉ FONDY VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha spravuje v souladu se zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů sbírku evidovanou v CES MK ČR.

Sbírka VHÚ Praha je jako celek zapsána v Centrální evidenci sbírek (CES) vedené Ministerstvem kultury ČR.

Počty evidenčních záznamů zapsaných do CES dle sbírkových fondů VHÚ Praha ke dni 31. prosince 2019:

I. chladné zbraně a zbroj	3 587
II. palné zbraně do roku 1870	2 363
III. krátké palné zbraně po roce 1870	2 600
IV. dlouhé palné zbraně po roce 1870	2 373
V. automatické zbraně	2 808
VI. dělostřelecký materiál a optika	2 756
VII. střelivo	6 717
VIII. stejnokroje a výstroj	15 838
IX. bodáky	1 005
X. archeologie	2 148

XI. faleristika	14 111
XII. malby a plastika	8 404
XIII. varia	42 484
XIV. vexilologie	1 432
XV. cínové figurky	12 049
XVI. spojovací materiál	1 801
XVII. letecký materiál	2 075
XVIII. chemický materiál	884
XIX. historická fotografie	0
XX. těžká bojová a automobilová technika	1 182
XXI. ženíjní materiál	255
XXII. týlový materiál	1 880
XXIII. hudebniny	1 444
XXIV. kosmonautika	88
XXV. padáky	282
XXVI. meteorologie	180
XXVII. filmotéka	18 407

XXVIII. modely	1 325
XXIX. grafika	39 324
XXX. dary	1 050

6.2 ODDĚLENÍ SPRÁVY MUZEJNÍCH SBÍREK

VHÚ Praha plánovitě získává, shromažďuje, trvale uchovává, eviduje, odborně zpracovává a umožňuje veřejné užívání sbírky, respektive sbírkových předmětů, které jsou hmotnými doklady dokumentujícími vývoj vojenské činnosti, zejména z minulosti a současnosti českého a československého státu, jakož i technické a výrobní tradice v oblasti vojenství a příbuzných oborů české i zahraniční provenience.

Oddělení správy muzejních sbírek naplňovalo svou činností hlavní úkoly definované k dosažení cíle 3. úrovně č. 120709 „Zabezpečit komplexní péči o kulturní odkaz v oblasti vojenské historie a poskytování služeb k podpoře komunikace s veřejností“. Tak jako v předchozích letech to znamenalo především plnit úkoly spojené se zabezpečením rozvoje nemovité infrastruktury v areálech Vojenského technického muzea Lešany a Leteckého muzea Kbely. Dále pak spolupodílet se na zabezpečení komplexní péče o sbírkové předměty, ať už vystavované v expozicích, nebo uložené v depozitářích VHÚ Praha.

Jedním z nejzásadnějších úkolů, na který se Oddělení správy muzejních sbírek v roce 2019 soustředilo, je právě probíhající intenzivní příprava expozic do nově zrekonstruovaného Armádního muzea Žižkov. Dalším významným počinem, ve spolupraci s OHD VHÚ a OZKP VHÚ, byl i úspěšný projekt k 20. výročí vstupu České republiky do NATO, 1999-2019. Série článků s názvem **20 let v NATO** byla vytvořena v průběhu roku 2019, kdy jsme si připomněli 20. výročí vstupu České republiky do Severoatlantické aliance. Česká republika se stala členem NATO 12. března 1999. V sérii obrazových i textových materiálů byly představeny některé ze sbírkových předmětů VHÚ Praha, které se k danému tématu vztahovaly, např. vlaječka příslušníků 1. strážní roty BAF – Afghánistán, podepsaná vlajka se znakem 9. jednotky PRT Logar, soubor osobních předmětů brig. gen. Ing. Vladimíra Trněného, UNPROFOR atd. Zároveň zde byly také publicisticko-historické materiály, které popisovaly vstup ČR do NATO, některé vojenské akce či mise, kterých se Česká republika účastnila, a rovněž aktivity, které v rámci organizace ČR rozvinula.

Oddělení správy muzejních sbírek plnilo také úkoly spojené s výstavní a sbírkovou komisí VHÚ Praha a aktivně se podílelo na přípravách akcí pro veřejnost, které se v uskutečnily v muzeích VHÚ Praha. V měsíci březnu se VHÚ Praha aktivně podílel na akcích organizovaných k oslavám 20. výročí vstupu České republiky do NATO.

6.3 PREVENTIVNÍ OCHRANA A OŠETŘENÍ SBÍREK

Odborné restaurátorské a konzervátorské práce sbírkových předmětů byly prováděny na pracovištích VHÚ Praha a specializovanými firmami. Restaurátorské dílny VHÚ Praha se specializují oborově. Pracoviště v Armádním muzeu Žižkov se zabývá restaurováním či konzervací převážně ručních palných a chladných zbraní. V Leteckém muzeu Kbely restaurují a rekonstruuji letecký materiál. Na restaurátorském účelovém pracovišti Vojenského technického muzea v Lešanech se provádí konzervátorské i restaurátorské zásahy sbírkových předmětů širokého rozsahu, především těžké bojové techniky, automobilové techniky a dělostřeleckých zbraní armád téměř celého světa. Zmíněné restaurátorské pracoviště prochází v posledních letech rozsáhlou reformou tak, aby se rozšířily schopnosti a možnosti konzervování a restaurování jak vojenské výstroje a výzbroje, ale také dalších sbírkových předmětů především ze dřeva, kůže, textilu a jiných materiálů, jako jsou modely, rámy obrazů, historický nábytek, schránky radiostanic, uniformy apod.

Restaurování sbírkových předmětů probíhalo v souladu s Plánem restaurování a konzervace a na základě požadavků jednotlivých kurátorů sbírkových fondů. Hlavní cíl restaurátorských prací byl zaměřen především na exponáty, které se připravovaly do výstav a k zápůjčkám. Další prioritou poté byly exponáty, které se přestěhovaly v průběhu přechozích dvou let z expozice AMŽ v Praze, z důvodu příprav a zahájení rekonstrukce, do depozitářů v Lešanech. Restaurování a konzervace probíhala jednak vlastními prostředky v restaurátorských dílnách – Praha Kbely (letecký materiál; palné a chladné zbraně), VTM Lešany (pozemní technika a dělostřelecký materiál) a na dalších místech poté na základě výběrových řízení. Celkem bylo restaurováno a konzervováno přes 1000 sbírkových předmětů napříč celou sbírkou VHÚ Praha. V roce 2019 se jednalo celkem o 91 zrestaurovaných a 52 konzervovaných sbírkových předmětů. Díky těmto zásahům se podařilo zachránit obrovské množství exponátů zejména uměleckých děl a jiných předmětů muzejní povahy o nevyčíslitelných hodnotách. Hlavní úsilí bylo zaměřeno na exponáty vracející se z výstav v rámci projektu „Založeno 1918“ na Pražském hradě.

Za nejrozsáhlejší a nejnáročnější restaurátorskou akci v roce 2019 lze považovat kompletní zrestaurování a zpojzdňení samohybného kanonu SD 100, který byl renovován Vojenským opravárenským podnikem Nový Jičín.

Počet konzervovaných sbírkových předmětů za rok 2019:

smluvně	0
vlastní kapacitou	52
celkový počet	52

Počet zrestaurovaných sbírkových předmětů za rok 2019:

smluvně	73
vlastní kapacitou	18
celkový počet	91

6.3.1 VÝBĚR SBÍRKOVÝCH PŘEDMĚTŮ OŠETŘENÝCH V RESTAURÁTORSKÝCH DÍLNÁCH VHÚ PRAHA:

Restaurování bronzové plastiky sv. Václava

Ve fondu sochařského umění, který je součástí sbírek VHÚ Praha, se nachází bronzová solitérní postava sv. Václava na mramorovém podstavci. Předlohou se zřejmě stala kamenná socha z katedrály sv. Víta v Praze. Podobné plastiky v období první republiky dotvářely prostředí pracoven významných osobností.

Restaurovaná plastika byla téměř z 90 % pokryta vrstvou ulpělého prachu. Po dokonalém ohledání jsme zjistili, že na bronzu není žádná signatura sochaře ani slévárenské firmy. V hlubším reliéfu, jako např. v záhybech pláště, mezi prameny vlasů a v sevření prstů, vytvořily zdegradované prachové částice zatvrdlý bělavý povlak. Zřejmě pozůstatky starších čistících prostředků. Temně hnědá patina byla zachovalá téměř po celém povrchu. Ve spodní části mramorového podstavce nebyly patrné žádné stopy po připevnění maticemi či šrouby. Komplet byl zřejmě spojen lepením. Celková výška plastiky včetně podstavce je 498 mm, obdélníkový mramorový podstavec má rozměry 160 x 130 x 40 mm.

Po fotodokumentaci a průzkumu degradace povrchu byla zvolena metoda očištění a následné konzervace, dále průzkum stavu podstavce a nutnost doplnění a volba podoby dřevcové zbraně. Pěší kopí má podle původní podoby ratiště mírně se zužující ke konci botky. Čepel ve tvaru listu, výrazný středový hřbet a cibulku s vyžlabením. Pod cibulkou na čepel navazují plochá pera pro zesílení ratiště. Spodní část ratiště má být zasunuta do vybraní mramorového podstavce. Před samotným restaurátorským zásahem jsme co nejlépe překryli mramorovou část plastiky – obalem ze smršťovací folie v kombinaci se silikonovou vazelínou v krajích. Následovalo první, důkladné, očištění povrchu předmětu odmašťovacím prostředkem. Po vysušení plochy bylo zapotřebí veškeré reliéfy opakovaně očistit jemným

kartáčkem se silonovým vláknem. Doplnění dřevcové zbraně je v podstatě rekonstrukcí. Pěší kopí bylo doplněno z příslušného materiálu. Není to odlitek. Čepel a ratiště vyrobené ze dvou kusů mají provedenou příslušnou patinu podle původního zabarvení. Na zapatinovanou plochu figury byla aplikována směs včelího vosku. Následovalo rozleštění, a to přibližně po týdnu.

Restaurování francouzské pistole model 1763/66

Roku 1763 zavedla francouzská armáda do výzbroje první jednotný typ pistole s příhodným názvem: Model 1763/66. Vyráběna byla ve dvou variantách, s železnou a mosaznou garniturou. Varianta v mosazi byla určena pro námořnictvo – především z důvodu vyšší odolnosti vůči klimatickým podmínkám na moři, kde panuje podstatně kyselejší prostředí a železné části zbraní více korodují. Varianta s železným kovááním byla určena pro kavalerii. Restaurovaný exponát je typ určený pro námořnictvo. Jedná se o typ s přední objímkou, lučíkem a botkou z mosazného kovu. Objímku udržuje v pozici ocelové pero, zapuštěné do pažby z ořechového dřeva. Objímka kryje celou přední polovinu předpažbí a také část ocelového nabíjáku. Zbraň byla před restaurováním ve velmi špatném technickém stavu. Při manipulaci hrozilo další poškození předpažbí, nebo i jeho úplné odpadnutí. Nejvíce bylo poškozeno ořechové předpažbí, které těsně

přiléhá k ploše hlavně. V dřevěném těle pažby zely díry po vypadání kusech dřeva. Mosazná objímka ústí hlavně nedržela pevně v masivu předpažbí a volně vypadávala. Objímku proti úplnému odpadnutí zajišťoval pouze pevně zasunutý nabíják. Po demontáži křesadlového zámku se v jeho zádlabu odkryla trhlina, která procházela podélně od otvoru předního šroubu téměř celým vybráním až do rukojeti pažby. Z kovových částí nechyběly žádné – stávající nebyly podle vizuálního průzkumu nijak upravovány a mechanismus zámku je zcela funkční. Povrch měl místní ostrůvky ztmavlé korozní krusty, vnitřní povrch hladké hlavně jí byl pokryt celý. Mosazná garnitura byla pokryta barevně nestejnou patinou. Ta je způsobena přelakováním povrchu mosazi nitrolakem, který se používal k ochraně povrchů vyleštěných barevných kovů v polovině dvacátého století.

Před restaurováním byl technický stav pistole důkladně prozkoumán a zdokumentován, aby se předešlo případnému poškození vlivem nevhodného rozebírání. Po demontáži, kdy byla oddělena dřevěná část z ořechového masivu od kovových součástí, prošla nejdříve restaurováním celá pažba. V první fázi restaurování pažby musely být odstraněny všechny uvolněné kusy dřeva, které byly již tak silně mechanicky poškozeny, že by nebylo možné je lepením připojit zpět k tělu pažby. Poté co byla pažba takto očištěna, probíhaly postupně další fáze lepení. Chybějící části byly doplněny vyztuženým ořechovým masivem, který strukturou letorostů navazuje na původní část. Po doplnění všech chybějících částí byla pažba místně zabroušena, podmořena, vytmelena směsí hnědé hlinky s dvousložkovým lepidlem a po dokonalém vytvrdnutí opět jemně zabroušena. Dále prošla namořením podle tónu zabarvení okolního povrchu se závěrečnou aplikací polomatné šelakové politury. Nově nanesená politura je pouze asi na polovině povrchu celé pažby, aby navazovala na původní zachovalou.

Po dokončení restaurování a konzervaci pažby bylo přistoupeno k restaurování kovových částí pistole. Z povrchu železných součástí byl nejprve rozpouštědlem odstraněn konzervační vosk. Dále byly součásti zbaveny prachu, zdegradovaných konzervačních prostředků a citlivě zbaveny ostrůvků ulpělé koroze, aby nedošlo k porušení zachovalé okolní plochy kovového povrchu. Poté byly v lázni chelatonu uvolněny ostrůvky koroze a z vnitřku hlavně souvislá korozní křusta. Po vysušení a pasivaci byl celý povrch zapatinován tanátovacím roztokem. U mosazné garnitury byl nejprve umyt zdegradovaný povrch nitrolaku. Zabarvení kovu bylo sjednoceno leštěním pruhy textilu a plavenou křídou. Následoval oplach a konzervace. Po celkové montáži zbraně je kov napuštěn mikrokrystalickým voskem jako ochrana pro uložení v depozitáři.

Jezdecká šavle z 18. století

K restaurování pruské husarské šavle podobného typu jsme ve VHÚ Praha přistoupili již v minulosti, nicméně sbírkový fond chladných zbraní je velmi početný, a proto opět došla řada na typově podobnou chladnou zbraň, avšak s větším porušením jílce. Šavle byla zavedena u pruských hulánských jednotek jako model 1742 pro mužstvo.

Páskový oblouk koše se záštitou, která v přední části vybíhá v plochou volutu, má dvě záchytky. Hřbet rukojeti oblý, ve vrchní části plochý se středovou podložkou pro zanýtování řapu čepele. Rukojeť jílce byla vyrobena ze dvou půlek bukového masivu, ovinuta motouzem, a nakonec překryta slabou černě nalakovanou usní. Mírně zakřivená čepel má středový široký výbrus, který zasahuje téměř až ke hrotu, a na okraji úzký hřbetní žlábek. Celková délka zbraně je 971mm, šířka oblouku 125mm, výška 150 mm. Čepel má rozměry v nejširší části pod košem 35 x 9 mm. V polovině

osmdesátých let 20. století prošel předmět základním restaurováním. Při tom došlo k celkové demontáži kompletu na jednotlivé díly. Železné součásti byly zbaveny korozních vrstev v lázni kyseliny fosforečné. Pro tehdejší dobu standardní odrezovací postup, který se používal na pracovištích a v laboratořích muzejních institucí i odborných škol s výukou restaurování kovů. Až později se metoda projevila jako nevhodná. Agresivní chemikálie narušovala povrch i strukturu kovu. U této konkrétní šavle zřejmě došlo k nedostatečnému oplachu a následné pasivaci čepele. Plocha řapu přikorodovala k dřevěnému jádru jílce. Masiv rukojeti podélně popraskal, částečně ztratil oplet textilním motouzem, a to včetně překrytu usní. Ještě je nutné podotknout, že dřevo bylo ve spodní části u záchytek napadeno hnilobou, dřevokazným hmyzem a místně

i plísni. Ostrůvky plísně částečně překrývaly pouze porušený povrch rukojeti, která byla pro zpevnění napuštěna šelakovou politurou s konečným překrytím vrstvou směsi včelího vosku. Zpevnění bylo účinné jen krátkodobě, protože destrukce dále pokračovala. Zbraň bude použita pro expoziční účely, a proto je nutné, aby prošla kompletní rekonstrukcí jílice.

Po podrobné fotodokumentaci byl jílec demontován na jednotlivé díly. Na snímcích, které zachycují řap čepule, je dobře viditelná korozní křusta, která narušila nejen střenky rukojeti, ale také zakončení řapu čepule s podložkou pro zanýtování. Buková rukojeť nejprve prošla důkladnou očišťou od ulpělých korozních vměstků a vatovitého bělavého povlaku plísně. Jako prostředek pro sanaci byl zvolen osvědčený Lignofix profi. Po vysušení následovala petrifikace rozpukaného dřeva použitím přípravku Solakryl s příměsí hnědé hlinky pro zabarvení. Po dokonalém vytvrzení došlo k zarovnání původní části lomu a doplnění rukojeti bukovým masivem do požadovaného tvaru. Dále byl spoj opracován, promořen a opleten motouzem, který navazuje na původní. Také původní překryt z černé usně byl nejprve ve spoji zarovnán a následně zafixován křihem. K němu doplněn pruh nové černé usně, předem napuštěný křihovou vodou. Po vytvrzení je na povrch nanesen černý lihový polomatný lak. Veškeré kovové části prošly již dříve odrezením. Povrchová koroze ulpěla jen místně, především na řapu. Její stabilizaci vyřešilo opakované tanátování. Posledním krokem byla montáž a zanýtování řapu jílice přes oblou podložku hlavice. Vše velmi opatrně, aby nedošlo k destrukci zpevněné a doplněné rukojeti.

Restaurování úřednického kordu

Rakouské úřednické kordy vynikají svou vysokou estetickou hodnotu, a především uměleckořemeslným zpracováním. Převážně mosazné jílice mají povrch dokonale cizelérsky zpracovaný, pozlacený, se střenkami z kosti, tmavé rohoviny, případně perleti. Také provedení s datací kolem roku 1830 lze mezi ně zařadit. Zdobnost povrchu jílice dosáhla téměř zlatnické dokonalosti. Lehkost konstrukce však někdy byla na úkor kompaktnosti vytvarovaného, záštitného oblouku. Také zrestaurovaný předmět, níže popisovaný, velmi utrpěl nevhodnou manipulací. Zbraň byla ve sbírkovém fondu VHÚ již delší dobu v porušeném stavu. Naštěstí, v průběhu manipulace se sbírkami nedošlo ke ztrátě odlomené části, která byla k rukojeti dostatečně připevněna motouzem.

Jílec má jádro rukojeti sklížené z profilů bukového dřeva. Na ni zepředu a zezadu přiléhají perleťové střenky. Boky kryjí mosazné pásky zdobené reliéfem vavřínových ratolestí. Přední část rukojeti zdobí aplikace štítku s monogramem panovníka FI (císař František I.) s korunkou. Hlavice má dokonalou podobu hlavy mladého muže. Do ní zapadá vršek oblouku (je také částečně odlomený). Rovná záštita zepředu vyběhá v nesouměrný list, reliéfně zdobený s nanýtovaným dvouhlavým korunovaným orlem, který ve spárech drží meč a štít. Záštitný oblouk s figurou sfingy byl dříve odlomen v rovině záštity. Zřejmě došlo k velké deformaci jílice a neodbornému rovnání do původní podoby, o čemž vypovídají jamky od nosce malého kladívka v rovné ploše. Odlitá mosaz je ve své struktuře velmi křehká. Rovnáním většinou vznikají trhliny, které zapříčiní destrukci kompletu. Přímá čepel čočkovitého průřezu se k souměrnému hrotu mírně zužuje, není naostřena. Její vrchní část je pokryta nevýrazným leptem stylizovaných rozvilin zepředu se štítkem a monogramem panovníka. Plocha čepele byla nepravidelně pokryta ostrůvky začernalé koroze. Její vznik zřejmě zapříčinila velmi těsná pochva s dřevěným jádrem. Její vnitřní těleso spleené z bukové dýhy potažené černou usní se viditelně seschlo. Čepel jde do ní proto zasunout velmi těžce. Tím je od vrchního nákončí po záštitu částečně odhalena. Vrchní i spodní nákončí bylo původně ke koncům pochvy přilepeno kliehem, který zdegradoval a drolil se, hrozila ztráta původní garnitury.

Nejprve byla pořízena dokonalá fotodokumentace jílice s odlomenou částí, vnitřní dřevěné části rukojeti a obou konců pochvy bez nákončí. Následovala demontáž jílice na jednotlivé díly. Řap čepel měl roznýtování na vrcholu hlavice v podobě mužské hlavy, a to konkrétně na jejím krku. Po velmi opatrné demontáži na jednotlivé součásti byl nejprve spojen koš pájením stříbrnou pájkou. Ta je nejcitlivější pro menší spoje barevných kovů, zlatnické spoje i pro restaurování drobné plastiky. Po opracování a zaleštění spojů následovalo zapatinování podle zabarvení okolních ploch. Restaurování čepele neproběhlo chemicky z možného důvodu porušení lepu, kde je zkombinováno matné pozadí s lesklými plochami rozvilin. Proto byly korozní plochy nejprve zbaveny původní konzervace a následně napuštěny olejem ve směsi s rozpouštědlem. Po dvou týdnech, kdy korozní nárůsty změkly, prošla čepel prvním odrezením pomocí kartáče se silonovým vláknem. Po první části zákroku se na řapu čepele odhalila vyražená značka výrobce v podobě mužské hlavy z profilu. Jinak na jílici ani na viditelné části čepele není žádná signatura výrobce. Povrch čepele musel projít tímto technologickým procesem ještě dvakrát. Posledním větším zásahem bylo sklížení základní části bukové rukojeti a spasování mosazných i perleťových součástí do kompaktního celku. Taktéž konce pochvy prošly opravou sklížením, zafixováním konců usně potahu a naklížením vrchního a spodního nákončí. Nakonec bylo potažené těleso pochvy místně retušováno černým lihovým mořidlem a po vyschnutí je na něj naaplikován bezbarvý tukovač na useň. Zřejmě vrcholem restaurování každé zbraně je citlivá montáž. Snad nejvíce to platí o zanýtování čepele na chladné zbraně. Obzvláště u plasticky provedené hlavice to vyžaduje velký cit pro materiál a zkušenost, kterým směrem při úderech nástroje se řap čepele ohýbá.

7 KNIHOVNY VHÚ PRAHA

7.1 HISTORIE KNIHOVNY VHÚ PRAHA

Knihovna VHÚ Praha prošla za dobu své existence několika organizačními proměnami. Za její předchůdkyně se dají považovat tři instituce, které vznikly v prvním a druhém desetiletí 20. století.

První institucí byl Archiv národního osvobození, který byl zřízen v roce 1919 při Zemském archivu. V říjnu téhož roku byl založen ministerstvem obrany Památník odboje za účelem shromažďování materiálů a dokumentů, které s sebou přivázeli vracející se českoslovenští legionáři. Práce Archivu národního osvobození a Památníku odboje byla v podstatě shodná a duplikovala se, proto byl předložen návrh na rozdělení úloh jednotlivých institucí. V roce 1924 byl založen Vojenský archiv Republiky československé (RČS), který vznikl ze zrušeného archivu tehdejšího ministerstva obrany. Ve stejném roce bylo zřízeno Vojenské muzeum, jehož vybudování bylo již v roce 1920 svěřeno Vědeckému ústavu vojenskému.

V roce 1926 došlo k odloučení Vojenského muzea od Vědeckého ústavu vojenského a následně k jeho přičlenění k Vojenskému archivu RČS. V roce 1926 tedy existovaly tři instituce s velmi podobným zaměřením a úkoly. Dne 28. října 1929 byly všechny tři sloučeny v jednu – v Památník osvobození, který byl umístěn na vrch Vítkov a zahrnoval dvě budovy: na úpatí byla vystavěna účelová budova a na vrcholu budova Mauzolea a Pantheonu s monumentální sochou Jana Žižky z Trocnova (socha byla osazena až po 2. světové válce). V roce 1929 byly knihovna Archivu národního osvobození a Knihovna Památníku odboje sloučeny do jedné instituce, ale obě knihovny ještě pracovaly odděleně.

Dne 9. září 1939 byl Památník osvobození na rozkaz řííšského protektora německou tajnou policií uzavřen a zapečetěn. O zaměstnance ústavu – vojáky i civilisty – se z větší části postaralo ministerstvo školství, které jim zajistilo nová působiště. V době protektorátu se ze sbírek knih Památníku osvobození a z dokumentů svezných sem ze zrušených českých útvarů a ústavů stala pražská pobočka berlínské Heeresbücherei.

S poválečnou obnovou ústavu bylo současně započato rovněž s rekonstrukcí obou knihoven. Práce spojená se shromažďováním rozptýlených sbírek včetně nábytku vyžadovala značnou námahu i čas, stejně tak jako zajišťování stavu a úplnosti navrácených fondů, které bylo značně

ztíženo neúplností evidenčních záznamů. U Knihovny Vojenského historického muzea byla práce navíc komplikována ztrátou přírůstkových seznamů, ale již v roce 1946 začala knihovna plnit své základní úkoly.

V roce 1945 byl na základech Památníku osvobození založen Vojenský historický ústav, který převzal knihovní fondy do své správy a dále je rozšiřoval. V roce 1965 došlo ke sloučení Knihovny VHÚ a Knihovny Vojenského historického muzea. V poválečném období směřovala do fondů vojenské muzejní knihovny také část dokumentů ze svozů ze zrušených zámeckých knihoven. V roce 1969 byla ke Knihovně VHÚ přidružena Knihovna Vojenské politické akademie Klementa Gottwalda a po šesti letech došlo k jejich sloučení.

Po roce 1989 začala novodobá éra knihovny. Za zmínku stojí zejména zpřístupnění dosavadních tzv. prohibit (šlo především o literaturu legionářskou, o literaturu o prvním a druhém odboji a západním odboji) a doplňování fondů o literaturu zaměřenou na československé legie a západní odboj.

Fond i prostory Knihovny VHÚ Praha byly významně rozšířeny v roce 2008, kdy Vojenský historický ústav převzal po zrušené Agentuře vojenských informací a služeb (AVIS) bývalou Ústřední odbornou knihovnu MO ČR, sídlící v budově někdejšího Vojenského zeměpisného ústavu v Praze-Bubenči. Fond této knihovny byl budován od 60. let minulého století pod hlavičkou tehdejšího Technického informačního střediska MNO a později Ústředního vědeckoinformačního střediska ČSLA (do r. 1991). Než přešla pod AVIS, spadala knihovna v 90. letech pod Ústav vojenských vědeckých informací (1991–1994) a Ústav obranných studií AČR (1995–1997).

Po začlenění výše zmíněné knihovny byly v rámci Knihovny VHÚ Praha vytvořeny dva samostatné referáty (Referát historických fondů a Referát speciálních fondů), které byly od 1. 10. 2012 sloučeny do jediné integrované knihovny se dvěma detašovanými pracovišti na Žižkově a v Rooseveltově ulici v Praze-Bubenči.

Od listopadu 2013 zahájila knihovna práce na mimořádné revizi knihovních fondů po stěhování, která je nutnou přípravou na fyzické sloučení fondů obou bývalých referátů knihovny. Ty do podzimu předchozího roku působily jako samostatné knihovny evidované na MK ČR.

7.2 FONDY KNIHOVNY VHÚ PRAHA

Knihovna VHÚ Praha má ve svém fondu téměř 200 000 knihovních jednotek. Obsahově je fond zaměřen převážně na vojenskou historii 20. století (tuzemskou i zahraniční) a soudobou vojenskou problematiku. Výběrově jsou zde zastoupeny dokumenty z oblastí společenských a humanitních věd. Dále jsou ve fondu uchovávány staré tisky, rukopisy, periodika, topografické a vojenské mapy, videokazety a CD-ROMy týkající se historie i současnosti vojenství. Fond knihovny představuje ojedinělou sbírku, která má vysokou kulturní hodnotu celoevropského významu.

Staré tisky

Sbírka starých tisků ze 16. až 18. století. K tomuto fondu jsou přidruženy dokonce také tři inkunábule z poslední čtvrtiny 15. století. Ve fondu jazykově převažují tituly německé a francouzské, ale zastoupeny jsou též dokumenty v italštině, latině, angličtině, španělštině a češtině. Obsahově fond pokrývá oblast od obecné historie až po speciální vojenské obory, od antiky až do 18. století.

Rukopisy

Fond rukopisů obsahuje především deníky, příručky a reglementa od 16. až do 20. století, kdy jádro tvoří dokumenty z 18. a 19. století. Obsahově pokrývá stejné oblasti jako fond starých tisků.

Vojensko-historická literatura 19. a počátku 20. století

Fond zahrnuje dokumenty vydané mezi lety 1801 a 1920.

Nový fond – od roku 1921 do současnosti

Fond čítá asi 85 000 svazků a obsahuje jak dokumenty tuzemské, tak zahraniční provenience. Tento fond představuje jádro Knihovny VHÚ Praha. Téměř kompletně je zastoupena literatura o československých legiích v 1. světové válce a literatura o vývoji a vzniku československé, resp. české armády od jejího vzniku až do současnosti. Ve fondu se dále nacházejí dokumenty o vojenství, vojenské historii a organizaci, fortifikačních a zbraňových systémech. Výběrově je zde dostupná literatura všeobecně historických a společenských věd. Tento fond není uzavřen a je neustále doplňován.

Fond zaměřený na soudobé vojensství a obrannou politiku

Významně jsou zde zastoupeny rozsáhlé vojenské encyklopedie z mnoha zemí světa, vojenské ročenky, knižní produkce Ministerstva obrany ČR nebo specializované slovníky. Kromě současného vojensství je fond tematicky zaměřený na mezinárodní vztahy, bezpečnostní problematiku a obsahuje také literaturu, jež se zabývá řízením lidských zdrojů či výpočetní technikou.

Periodika – vojenská historie

Nejstarší časopisy pocházejí z konce 18. století a jde zejména o rakousko-uherskou, německou a francouzskou produkci. Jádrem sbírky tvoří noviny a časopisy z 20. století, a to vojenské i nevojenské. Ve fondu se nacházejí i unikátní tisky dokumentující I. a II. československý odboj (domácí i zahraniční).

Periodika – soudobá vojenská problematika

Většinu tvoří prestižní zahraniční časopisy ze Spojených států, Anglie, Německa či Francie. Často se jedná o tituly, které nelze sehnat v jiné tuzemské knihovně. Významně je však zastoupena i česká produkce, jejíž jádro tvoří periodika vydávaná pod hlavičkou Ministerstva obrany ČR.

Topografické a vojenské mapy a plány

V tomto fondu se nacházejí jak mapy (topografické, vojenské, obecné i speciální), tak atlasy a fortifikační plány, které časově pokrývají období od 17. až 20. století.

Fond mikrofilmů a mikrofiší

Zde jsou uložena především legionářská periodika a časopisy z období 2. světové války.

Fond dokumentů na CD-ROMech a videokazetách

Na kompaktních discích jsou uloženy některé digitalizované staré tisky a periodika z období 2. světové války. Dále jsou také zpřístupněny některé encyklopedie, slovníky a výukové programy.

7.3 ČINNOST KNIHOVNY VHÚ PRAHA V ROCE 2019

V souladu se zákonem č. 257/2001 Sb., usnesením vlády ČR č. 28/2012 o Koncepti rozvoje knihoven v ČR na léta 2011 až 2015 a usnesením vlády ČR č. 1032/2016 o Koncepti rozvoje knihoven v ČR na léta 2017 až 2020 se Knihovna VHÚ věnovala následujícím odborným činnostem.

1. Úvod

V souladu se zákonem č. 257/2001 Sb., usnesením vlády ČR č. 28/2012 o Koncepti rozvoje knihoven v ČR na léta 2011 až 2015 a usnesením vlády ČR č. 1032/2016 o Koncepti rozvoje knihoven v ČR na léta 2017 až 2020 se Knihovna VHÚ věnovala následujícím odborným činnostem.

2. Mimořádná revize a slučování fondů

Od listopadu 2013 zahájila knihovna práce na mimořádné revizi knihovních fondů po stěhování, která je nutnou přípravou na fyzické sloučení fondů obou bývalých referátů knihovny. Ty do podzimu předchozího roku působily jako samostatné knihovny evidované na MK ČR. Administrativní sloučení těchto referátů přineslo velké množství prací zahrnující také jejich fyzické sloučení, neboť dosavadní stav neodpovídal organizaci stavění knihovních fondů a neumožňoval rychlou a bezproblémovou orientaci v knihovních dokumentech. Taktéž byl neúsporný z hlediska využití svěřených prostor. Tyto práce pokračovaly i v roce 2019. Slučování pokračovalo ve fondu periodik. Do konce roku 2019 bylo sloučeno celkově 2280 titulů periodik, přičemž v případě 913 titulů došlo zároveň k přesignování. Roční přírůstek tedy činil 364 přesignovaných titulů. Práce na slučování fondu je třeba vázat na práce revizní, neboť je nutné ověřit fyzický stav dokumentů, kompletnost ročníků i jednotlivých čísel a svazky i jednotlivá čísla fyzicky přesignovat. V praxi to znamená, že každý titul je prověřen metodou de visu ročník po ročníku, svazek po svazku, číslo po čísle a stránku po stránce, což představuje časově náročný proces. Počet zpracovaných titulů tak není zcela vypovídající o rozsahu provedených prací, neboť tituly obsahují různý počet svazků a čísel. Počet zpracovaných titulů oproti minulým dvěma letům stoupl. Roku 2019 pokračovalo také slučování fondů monografií, které je též spojeno s obsahovou revizí fondů. V rámci revize monografických fondů knihovny byly od roku 2013 zrevidovány signaturní řady A, B, D, E, F, G, H, M, V, Pg, PF, PE, S E, S F, S G; v rámci starého fondu všechny signaturní řady rukopisů (IIR) a starých tisků (IIST); v rámci fondů z 19. století byly zrevidovány signaturní řady II A, II D, II F a II G. Revize pokračuje nejobsáhlejší signaturní řadou nového fondu C, přičemž bylo dosaženo signatury C 8580, a nejobsáhlejší signaturní řadou starého fondu II B, přičemž bylo dosaženo signatury II B 7563. Menší rozsah zpracování signaturní řady II B byl ovlivněn změnou pracovníka na pozici

správce starého fondu. V rámci revizních prací bylo ze zanikající (slučované) signaturní řady S G vybráno k odpisu nebo k přesignování do signaturních řad A, B, C celkem 734 knihovních jednotek. Celkově bylo v rámci revize úbytkováno a odepsáno 924 knihovních jednotek.

3. Konzervační depozitář v Lešanech

Problémy se stavem depozitáře, které se projevovaly v předchozích letech, se během roku 2019 opakovaly v menší míře. Díky pravidelnějším servisním zásahům na klimatizačních jednotkách, které zajišťovala AHNM, se v roce 2019 objevovaly závady a nedostatky v menší míře než v letech předchozích. Přesto se v depozitáři opětovně vyskytly vysoké hodnoty vlhkosti vzduchu, kterou klimatizační jednotky nedokázaly udržet v nastaveném rozsahu, ale díky pravidelnější údržbě jednotek nebyly výkyvy tak markantní. Snad i proto se neobjevily žádné další průvodní problémy s plísňemi jako v předchozích letech. Během roku 2019 pokračoval dlouhodobý monitoring klimatického a mikrobiologického prostředí v depozitářích.

4. Retrospektivní konverze a rekatalogizace – postup a pracovníci

V roce 2019 pokračovala intenzivní jmenná rekatalogizace periodik z nového fondu. Na zpracování se podíleli 2 externí pracovníci z řad studentů Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK, přičemž jeden pracovník se věnoval rekatalogizaci fondů a druhý článkovým rozpisům periodik HaV a A-report. Zpracování fondu periodik je úzce propojeno s revizními pracemi a se slučováním fondů. Práce přesto postupují dobrým tempem. Do elektronické podoby bylo převedeno 324 záznamů titulů periodik, takže celkový počet ke konci roku 2019 je 2280 titulů. Je třeba ještě zdůraznit fakt, že objem prací zahrnující převedení jednoho titulu není vždy stejný, neboť se odvíjí nejen z charakteru periodika jako takového, ale především z počtu ročníků, respektive počtu svazků, které daný titul obsahuje. Zpracování je na vysoké úrovni. Pomalejší tempo zpracování oproti předchozím letům je dáno i tím, že pracovnice zabývající se správou fondu periodik byla v roce 2019 po úrazu dlouhodobě v pracovní neschopnosti. Zároveň s rekatalogizací periodik pokračovala Knihovna VHÚ v exportech záznamů do Souborného katalogu ČR a ve spolupráci se stejnojmenným oddělením NK ČR. Díky tomu je v současné době v on-line verzi Souborného katalogu ČR zaneseno 1192 titulů periodik z Knihovny VHÚ Praha. V roce 2019 pokračovalo věcné zpracování fondů Knihovny VHÚ dle standardu PHNK/LCSH (Předmětová hesla Národní knihovny/Library of Congress Subject Headings). Knihovna takto spolupracuje s Národní knihovnou ČR na tvorbě mezinárodního slovníku věcných autorit stále jako jedna z mála specializovaných knihoven, a stále tak patří mezi významné instituce na poli spolupráce univerzálních a specializovaných knihoven v ČR řešících problematiku propojení věcných slovníků dle mezinárodních angloamerických pravidel a pravidel RDA. Na věcném zpracování fondů se podílel jeden externista. Zaměstnanci knihovny pokračovali vedle vlastního zpracování a koordinace prací externích pracovníků také v práci člena národní Pracovní skupiny pro věcné autority (koordinováno NK ČR), tedy komise, na jejíchž zasedáních jsou řešeny standardy věcného zpracování v celonárodním měřítku.

5. Služby

V roce 2019 pokračovala knihovna v poskytování služby MVS (meziknihovní výpůjční služby). Zároveň pro pracovníky Knihovny VHÚ trvala spolupráce s Národní knihovnou Praha na službě MMVS (mezinárodní meziknihovní výpůjční služba). Realizováno bylo 57 z 57 žádaných výpůjček MVS do Knihovny VHÚ Praha a 42 žádaných MVS z Knihovny VHÚ (z toho jedna řešena odkazem na digitalizáty v Digitální studovně MO ČR. Mezinárodních MVS bylo realizováno 19 z 19 žádaných do Knihovny VHÚ. Celkově lze konstatovat, že objem vyřízených MVS zůstal v průměru stabilní.

Knihovna VHÚ pokračovala jednak v poskytování rešeršních a referenčních služeb (např. zpracovávání odborných rešerší), ale i ve zpracování tematických bibliografií. Knihovna, jako aktivní člen projektu Ptejte se knihovny, pokračovala v poskytování informačních služeb dle specifikací projektu. V projektu je zapojeno pouze 79 nejvýznamnějších knihoven v ČR. Přes e-mailovou schránku knihovny bylo zodpovězeno více než 120 dotazů. V roce 2019 bylo zodpovězeno 19 dotazů v rámci projektu Ptejte se knihovny, což sice představuje pokles, nicméně jde o návrat ke stavu z roku 2016. Tato statistika mírným propadem zjištěných hodnot ukazuje na fakt, že badatelská veřejnost, která zvláště v letech 2014-2015 pátrala po svých předcích bojujících v 1. světové válce, byla již do značné míry satureována. Zároveň jasně dokládá setrvávající vysoké povědomí širší odborné i laické veřejnosti o kvalitních informačních službách poskytovaných Knihovnou VHÚ Praha.

Knihovna VHÚ nadále poskytovala nadstandardní servis v rámci výpůjčního protokolu, jakož i vysoce fundované odpovědi na čtenářské dotazy a asistenční služby u katalogů. Z 1485 registrovaných uživatelů knihovny jich bylo v roce 2019 aktivních 1002 (z nich 48 nových čtenářů a 35 neregistrovaných badatelů) a knihovna realizovala 1501 zápůjček a 1455 prolongací.

6. Digitalizace

Stejně jako v předchozím roce, i za rok 2019 zrealizovala knihovna VHÚ částečně pomocí externí služby projekt digitalizace starých rukopisů a dva projekty digitalizace novodobých dokumentů se vztahem k naší vojenské historii. Digitalizace novodobých dokumentů se řídila standardem Národní digitální knihovny. Pracovník knihovny VHÚ byl v tomto roce členem pracovní komise pro digitalizaci tištěných dokumentů v rámci celonárodního výboru pro standardy digitalizace.

V roce 2019 byl také zahájen projekt masového zpřístupnění dokumentů zdigitalizovaných knihovnou VHÚ v dosavadních letech v prostředí Digitální studovny MO.

6.1 Projekt *Historie a vojenství v dobových písemnostech*

V roce 2019 pokračovala Knihovna VHÚ v digitalizaci rukopisů v projektu *Historie a vojenství v dobových písemnostech* v rámci grantového podprogramu Manuscriptorium v programu VISK 6 (Národní program digitálního zpřístupnění vzácných dokumentů Memoriae Mundi Series

Bohemica pod patronací UNESCO). Jednalo se o druhý největší projekt v ČR podaný v rámci podprogramu VISK 6, přičemž větší projekt podala pouze Královská kanonie premonstrátů na Strahově. Velikostí projektu Knihovna předstihla i Knihovnu Akademie věd ČR. V tomto roce bylo zdigitalizováno 36 rukopisů, které čítaly celkem 6806 stran. Do projektu byly zařazeny tyto dokumenty:

- 1. École du Genie Parties Militaires 3me Mémoire [rukopis] [S.l., 1790]. 130 s. Sign.: IIR F 252/1
- 2. École du Genie Parties Militaires 3me Mémoire [rukopis] [S.l., 1790]. 72 s. Sign.: IIR F 252/2
- 3. École du genie Parties Militaires 4eme Memoire [rukopis] [S.l., 1790]. 141 s. Sign.: IIR F 252/3
- 4. TRAITTEUR, Johannes Andreas von. Bemerkungen zum Entwurf eines Deffensiv Plans für die auf dem rechten Rhein Uferpostirte teutsche Armée von Basel bis Maintz [rukopis] [Heidelberg, 1795]. 174 s. Sign.: IIR C 3602/1
- 5. TRAITTEUR, Johannes Andreas von. Über die Frage Wo Kann die am Rhein postirte Reichs Armée am füglichsten über den Strom gehen + přív. 1: Über die Frage Wie die Combinirte Armée gegen die Linie von Lauterburg und Weisenburg Vorruken könt [rukopis] [Heidelberg, 1793–1794]. 128 s. Sign.: IIR C 3602/2
- 6. TRAITTEUR, Johannes Andreas von. Bemerkungen zum Entwurf eines Offensiv Plans für die teutsche Armée am Ober-Rhein 1795 [rukopis] [Heidelberg, 1795]. 54 s. Sign.: IIR C 3602/3
- 7. Anmerckungen von Herrn Dienst im Feld Kays. Reyterey und deren Nach dessen Arthen hierauf Comandirten Ordentlichen Verhalt. Erster Theil [rukopis] [S.l., post 1738]. 202 s. Sign.: IIR C 2987/1
- 8. Der Anmerkungen Zweyter Theil von Ordentlichen Verhalt kayserlicher Reutterey Auf den Verschiedenen Arthen des Herrn- Diensts im Feldt [rukopis] [S.l., post 1743] 430 s. Sign.: IIR C 2987/2
- 9. Reglement vor die Königl. Preussischen Dragoner Regimenter worinnen enthalten die Evolutions zu Pferde und zu Fuss, das Manual, und die Chargirung und wieder Dienst im Felde und in der Guarnison [rukopis] [S.l., post 1743]. 358 s. Sign.: IIR F 696
- 10. RICHARDT, V. Reglement vor die Unter-Officiers von der Infanterie [rukopis] [S.l., post 1754]. 238 s. Sign.: IIR B 2230
- 11. BRÜHL, Heinrich von. Wirthschafft- Reglement Wonach Sr. Königl. Majestät in Pohlen und Chur fürstl. Durchl. zu Sachsen, Garde Carabiniers, und sämtliche Regimenter zu Pferde [rukopis] [S.l., post 1743]. 200 s. Sign.: IIR B 7175
- 12. BRÜHL, Heinrich von. Wirthschafft Reglement Wonach sich die sämtlichen Regimenter Infanterie, exclusive des Regiments Leib-Grenadier-Garde gehorsamst zu achten haben [rukopis] [S.l., post 1754]. 158 s. Sign.: IIR B 1670
- 13. PENZENSTEIN, Johann von. Exercitium Mit 3, 6, 12ttigen Kanonen, dann 7ttigen Haubitzen mit dem Schleppferde [rukopis] [S.l.,

- post 1778] 92 s. Sign.: IIR B 2321
- 14. Anmerkungen über die gehaltene Exercier- Laagers seit Anno 1768 + privé. 1: Beobachtungen beym Exerciren, Welche aus dem Reglament [rukopis] [S.l., post 1770] 176 s. Sign.: IIR C 2894
 - 15. Invalide Systeme 1772 [rukopis] [Prag, post 1772]. 146 s. Sign.: IIR F 625
 - 16. Königl. Preußische Exercier Puncten Von dem General Saldern Anno 1774 [rukopis] [S.l., post 1774]. 216 s. Sign.: IIR B 1836
 - 17. Verordnungen Auszug bis Ende Decembris 1777 [rukopis] [S.l., post 1777]. 654 s. Sign.: IIR B 1340
 - 18. Schema Der gantzen Kayser Königlichen Armée [rukopis] [S.l., 1778]. 36 s. Sign.: IIR C 16174
 - 19. Unpartheyische Geschichte des bayerschen Erbfolgekriegs [rukopis] [S.l., post 1780]. 108 s. Sign.: IIR G 430
 - 20. Anmerckungen über die in denen Jahren 1768, 1769, 1770 und 1781 gemachte Beobachtungen [rukopis] [S.l., post 1781]. 438 s. Sign.: IIR B 7179
 - 21. [Generalreglement, oder Verhaltungen für die Kayserl. Königl. Generalität] [rukopis] [S.l., post 1784]. 148 s. Sign.: IIR C 15863
 - 22. JOLY. Carte et Reconnoissance militaire [rukopis] [S.l., post 1789]. 362 s. Sign.: IIR B 2335
 - 23. BILFINGER, G. B. [Bilfinger] Beyläufige Beschreibung einer Neuen Befestigungs- Art Vorrede [rukopis] [S.l., post 1795]. 112 s. Sign.: IIR C 2375
 - 24. Geschichte des Türcken Kriegs von A[nn]o 787 bis A[nn]o 791 [rukopis] [S.l., post 1791]. 168 s. Sign.: IIR F 373
 - 25. Von dem General- Quartiermeister-Stabe [rukopis] [S.l., post 1796]. 132 s. Sign.: IIR F 451
 - 26. Tag Buch oder Geschichte der Begebenheiten bei der Armee in Italien: Vom 14ten Janer bis 16ten April 1797 [rukopis] [S.l., post 1797]. 80 s. Sign.: IIR F 469
 - 27. Projet du Siege de Landau, 1796 [rukopis] [Mannheim, 1796]. 86 s. Sign.: IIR F 467
 - 28. TRAITTEUR, Johannes Andreas von. Diversions Plan für die teutsche Armée am Ober- Rhein [rukopis] [Heidelberg, 1795]. 84 s. Sign.: IIR C 3667
 - 29. HEGNER, J. J. Ein Blättchen in den Lorbeerkrantz Sr. Königl. Hoheit Carls von Österreich [rukopis] [S.l., 1799]. 16 s. Sign.: IIR B 2750
 - 30. MAULANDI. Extraits des postes militaires des vallées du Piemont, et les tabelles des distances des frontiéres piemon, taises et de celles de France [rukopis] [Vinadio, 1793]. 92 s. Sign.: IIR C 3673
 - 31. L'Autunno fortunato Cantata All'occasione del fausto soggiorno in Sassonia Di Sua Altezza Reale L'Arciduchessa Marianna d'Austria

etc. etc. etc. [rukopis] [S.l., 1793]. 12 s.

Sign.: IIR D 2569

- 32. VARNBÜLER. Beitrag zu einer Beurtheilung des Kriegsschauplatzes welcher zwischen dem Inn, der boehmischen Grenze, dem Main, dem Rhein und dem daran grenzenden Theile der Schweiz enthalten ist [rukopis] [Wirtemberg, 1799]. 34 s. Sign.: IIR D 634
- 33. ESTIENNE DE VAUGUEZ, Jean Baptiste. Memoire sur l'exitance, l'emplacement, la construction des ouvrages de la Fortification D'Arad en hongrie [rukopis] [Arad, 1796]. 64 s. Sign.: IIR D 780
- 34. Regulament für die Samentliche Kays. Königl. Cavallerie. [Erster Theil] [rukopis] [S.l., 1769]. 270 s. Sign.: IIR C 3619/1
- 35. Zweyter Theil des Regiments Reglements [rukopis] [S.l., 1769]. 334 s. Sign.: IIR C 3619/2
- 36. [Regulament für die sammentliche Kays. Königl. Cavallerie]. Fünfter - [Siebender] Abschnitt [rukopis] [S.l., 1769]. 488 s. Sign.: IIR C 3619/3

Stejně jako v uplynulých letech většina vybraných dokumentů spadá do dvou hlavních kategorií: fortifikační a příručkové literatury. Většina ze sedmi fortifikačních spisů (č. 1, 2, 3, 22, 23, 27 a 33) obsahuje kromě textové také ilustrační složku, proto je v jejich případě třeba zdůraznit význam digitalizace a vytvoření kvalitních obrazových kopií příslušných částí spisů pro co nejlepší zachování informací pro současné i budoucí badatele. Rukopis č. 22 se mezi ostatními obsahově poněkud vymyká – kromě kapitol o pevnostním stavitelství se zabývá též vojenským mapováním.

Většina zbývajících dokumentů spadá do příručkové literatury. Jedná se o předpisy a další příručkové texty především rakouské, ale také pruské, saské a francouzské armády.

Vývoj rakouských jízdních jednotek lze zkoumat na několika příručkách a předpisech pro rakouské jezdeckto (č. 7, 8, 34, 35 a 36), podobně lze studovat i související předpisy určené rakouské pěchotě (č. 10 a 12). Na výcvik rakouského dělostřelectva se zaměřuje rukopis č. 13. Poznámky a připomínky k již proběhlým cvičením příslušníků rakouské armády nabízí rukopisy č. 14 a 20. Problematikou válečných invalidů (s hlavním zaměřením na Prahu) se zabývá rukopis č. 15. Informace k vojenské správě a důstojnickému sboru rakouské armády podávají rukopisy č. 17 a 18. Na ubytování vojska se zaměřují rukopisy č. 21 a 25. Široká tematická škála zvolených rukopisů tedy nabízí různé optiky pohledu na rakouskou armádu jako celek, i na její jednotlivé složky.

Vybraný segment rakouských vojenských příruček je možné komparovat s vojenskými předpisy a příručkami dalších evropských armád: Jedná se o předpisy pro saská vojska (č. 11), a také o předpisy pro pruské dragouny (č. 9). Vojenským cvičením pruských vojenských jednotek se zabývá rukopis č. 16. Tabulky související s francouzskou vojenskou správou nabízí rukopis č. 30.

Několik z vybraných rukopisů se věnuje zásadním dobovým válečným konfliktům – a to často nejen textem, ale též obrazem. Válku o bavorské dědictví (1778–1779) charakterizuje rukopis č. 19, rusko-rakouskou válkou s Turky (1787–1792) se zabývá rukopis č. 24. První koaliční válka (1792–1797) je předmětem dokumentu č. 26, druhá koaliční válka (1798–1802) dokumentu č. 32.

Další sérii rukopisů představují spisy vojenského inženýra Johanna Andrease Traitteura (1752–1825), který se stal důstojníkem nejprve falckého

a později rakouského vojska a působil též jako profesor na heidelberské univerzitě. Traitteur rozebral operační plány německých vojsk na horním Rýnu roku 1795 v rukopise č. 28, dobovou vojenskou taktikou a strategií ze všeobecného hlediska se zabýval v rukopisech 4, 5 a 6. Mimo obvyklé kategorie stojí dva oslavné rukopisy: č. 29 je oslavnou básní na rakouského vojevůdce Karla Ludvíka Rakousko-Těšínského (1771–1847). Rukopis č. 30 je jazykově italským zpěvníkem sepsaným u příležitosti návštěvy Marie Anny Rakouské (1770–1809) v Sasku.

6.2 Projekt *Historie a vojenství v dobovém tisku*

V projektu *Historie a vojenství v dobovém tisku* v rámci grantového podprogramu Ministerstva kultury ČR VISK 7 - Kramerius (Ochranné reformátování dokumentů ohrožených degradací papíru) se stejně jako předchozí rok jednalo o digitalizaci periodik s vojensko-historickou tematikou z období 19. a 20. století. V rámci podprogramu byl mezi institucemi nespádajícími pod Ministerstvo kultury projekt Vojenského historického ústavu jednoznačně nejrozsáhlejší a obdržel také nejvyšší dotaci – 540 000 Kč. Následně byla zdigitalizována tato periodika o celkovém rozsahu více než 110 tisíc stran:

- Hlas lidu, ročníky 1906-1911 a 1920
- Letectvo a PVO, ročníky 1977-1990
- Bojová příprava, ročníky 1951-1987
- Zpravodaj tělocvičné jednoty "Sokol" 311 perutě/Zpravodaj tělocvič. jednoty Sokol Československé bomb. peruti, ročníky 1942-1945
- La Nation Tchèque, ročníky 1915-1919
- Mittheilungen über Gegenstände des Artillerie- und Genie-Wesens, ročníky 1891-1918

Poslední jmenovaný titul byl částečně zkompleťován za laskavé pomoci Österreichisches Staatsarchiv Kriegsarchiv Wien, s jehož pracovníky byly dohodnuty možnosti budoucí spolupráce.

6.3 Projekt *Digitalizace k 1. světové válce*

V roce 2018 plánovaně skončila finanční podpora projektu digitalizace dokumentů vázících se k první světové válce. Vojenskému historickému ústavu se nicméně podařilo získat malé množství prostředků, aby mohlo být alespoň v omezené podobě v tomto projektu pokračováno, tentokrát s obsahovým přesahem do období první republiky. V jeho rámci došlo k digitalizaci vybraných dokumentů nejen z knihovny VHÚ, ale také z muzejních fondů VHÚ a fondů Vojenského historického archivu. Šlo jednak o vojenské předpisy a příručky meziválečné čs. armády, dále o rukopisné deníky, fotoalba a v neposlední řadě o vybranou polistopadovou produkci Vojenského historického ústavu, která díky tomu může být zpřístupněna širokému poli zájemců. Celkem se jednalo o více než 38 tisíc stran.

6.4 Digitální studovna MO ČR

Dosavadní digitalizovaná data z VHÚ v národním knihovním standardu je již po několik let možné zpřístupňovat na Digitální studovně MO (DSMO). S ohledem na personální, odborné a technologické možnosti však bylo možné importovat do systému Kramerius, na kterém je DSMO postavena, pouze omezené množství dokumentů. Na konci roku 2018 tak bylo zpřístupněno pouze 440 tisíc stran. Díky novému projektu podpory DSMO ze strany vybraného externího dodavatele, který byl schopen zajistit hromadné importy a nepřetržitou správu DSMO, se podařilo do konce roku 2019 zpřístupnit dalších téměř 800 000 stran. Obdobné rozšíření je plánováno i na rok 2020. VHÚ nadále zajišťuje správu a plnění obsahem, ve spolupráci s VÚA-VHA a AKIS MO. Systém je dostupný již nejen na stránkách <https://kramerius.army.cz>, ale také v novém rozhraní v rámci celonárodního projektu sdružujícího instituce se systémem Kramerius na: digitalniknihovna.cz/dsmo.

Digitální studovna je i nadále dostupná také přes mobilní aplikaci pro operační systémy Android a iOS. Mezi zpřístupněnými dokumenty je možné najít úřední tiskoviny, matriky, odbornou, populární vzpomínkovou i krásnou literaturu, dobový tisk či menší množství rukopisů, vše fulltextově prohledávatelné, přičemž pro rok 2020 je plánováno využití nástroje, který dokáže převést do strojově čitelné podoby i texty z rukopisů. Spolu s rostoucím množstvím dokumentů roste i využívanost DSMO uživateli. Díky nasazení webového analytického nástroje bylo možné vysledovat, že DSMO na adrese kramerius.army.cz zaznamenala 60 539 přístupů, z čehož bylo 29 089 unikátních. Na nově zřízenou stránku digitalniknihovna.cz/dsmo pak našlo cestu 19 860 unikátních uživatelů.

6.5 Ostatní

V roce 2019 Knihovna VHÚ pokračovala v provozování vlastního digitalizačního pracoviště, na kterém bylo jedním externím zaměstnancem digitalizováno 9 knihovních jednotek. Nově prováděl externí zaměstnanec na dlouhodobě zapůjčeném kartotéčním skeneru digitalizaci knihovní kartotéky, konkrétně předmětové části. Je plánováno její zpracování pomocí OCR a zpřístupnění prostřednictvím DSMO. Dále bylo digitalizováno značné množství jednotlivin (fotografie, rytiny atd.) pro badatelské, muzejní a publikační účely pracovníků VHÚ. Celkem bylo digitalizováno 10280 souborů o velikosti 156 GB. Pracovník digitalizačního zařízení věnoval podstatnou část pracovní doby také postprodukcí již hotových dat, tedy úpravám obrazů, OCR a reformátování do podoby zpřístupnitelné čtenářům, a v neposlední řadě se podílel na revizi fondů.

7. Akvizice

V roce 2019 pokračovala Knihovna VHÚ v akviziční činnosti, takže bylo možné zajistit odpovídající nákup odborné literatury a specializovaných

periodik. Celkový přírůstek fondu periodik zaznamenal mírné snížení navýšení ze 181 na 176 titulů. Z tohoto počtu se ale nakoupilo pouze 14 českých (dalších 78 titulů bylo získáno formou výměny či daru) a 42 zahraničních titulů (dalších 42 opět jiným způsobem).

Přírůstek knižních publikací byl stejný jako v roce 2018 a to 2000 svazků. Z tohoto počtu bylo pouze 216 kusů publikací pořízeno formou nákupu. Ostatní získala Knihovna VHÚ formou výměn, darů či odpisů z jiných knihoven. Nadále pokračovala meziknihovní výměnná služba, která zaznamenala v minulém roce mírný nárůst. Počet stabilních partnerů k výměně publikací vzrostl s tuzemskými institucemi z 34 na 40, ze zahraničních institucí bylo nadále spolupracováno s 26 organizacemi. Časopis HaV touto cestou odebírá 54 institucí.

8. Restaurování

Knihovna VHÚ Praha v roce 2019 realizovala jednu zakázku na restaurování starých tisků. Jednalo se o restaurování starých tisků z 18. století (10 svazků). Mezi restaurované vzácné tisky můžeme zařadit dva saské dokumenty vojenské úřední povahy – dočasný předpis o ložirování saského jezdeckta z roku 1707 a verbovací pověření z roku 1728. Za raritní velkoformátové umělecké dílo z počátku 18. století lze označit také Soubor plánů s tematikou válek o španělské dědictví provedené ve formě mědirytu. Knihovna takto postupně restauruje dokumenty významné historické a kulturní hodnoty.

9. Další činnosti

Pracovníci knihovny se výrazně podíleli na přípravě a průběhu akcí „Otevření VTM Lešany“, „Tankový den“ a „Dětský den“ v Armádním technickém muzeu Lešany, „Otevření Leteckého muzea Kbely“ a „Muzejní noc“ v areálu LM Kbely.

Zaměstnanci knihovny přednesli odborný příspěvek na vědecké konferenci „*Lidé a hradby - bastionové pevnosti a jejich život*“ v Terezíně, na mezinárodním odborném semináři „*Bitva u Znojma a válka roku 1809*“ ve Znojmě a také na workshopu „*Prusko-rakouská válka v náhledu historiků, archeologů a vojensko-historických nadšenců*“ v Muzeu východních Čech, respektive Muzeu války 1866. Dále přednesli odborné vojensko-historické přednášky na PřF UK UK v rámci doprovodného programu výstavy „*Pavel Aretin z Ehrenfeldu: mapa mezi defenestrací a Bílou horou*“ a ve Východočeském muzeu v Pardubicích v rámci přednáškového cyklu *Od Žižky k sametu: tradice českých rebelií*.

Pracovníci knihovny publikovali v časopise Historie a vojenství celkem 1 článek, 2 kratší informační články a 4 recenze. Po celý rok také zpracovávali obsáhlé knižní anotace pro webovou rubriku „*Kniha týdne*“ (součástí „*Exponátu dne*“) a podíleli se rozsáhlejším článkem na webové rubrice „*Kalendárium*“ (*Bitva u Temešváru a kapitulace u Világoše 1849*) a na aktualizaci webu vhu.cz články *Ocenění práce VHÚ Praha* a *Winston Churchill a Karel Kinský v příběhu jedné knihy*.

Pracovníci knihovny spolupracovali na podpoře publikační a muzejní činnosti pracovníků VHÚ.

8 VÝZKUM A BADATELSKÁ ČINNOST

Nedílnou součástí aktivit Vojenského historického ústavu Praha je také práce vědeckovýzkumná. Ta je principiálně zaměřena na historii českého a československého vojenství, rámcově také na oblast evropského a světového vojenství a historii obecně. Důležitým předmětem zkoumání je i problematika českého a československého I., II. a III. odboje ve 20. století a zpracovávání personálií předních vojenských osobností. Výsledky výzkumu byly prezentovány formou studií v odborných časopisech a sbornících, v monografiích, aktivní účastí na tuzemských a zahraničních konferencích a seminářích, v přednáškové a expertní činnosti a také formou výstav. VHÚ Praha se výraznou měrou prezentoval ve sdělovacích prostředcích, ve vystoupeních zprostředkoval širší veřejnosti výsledky výzkumu vojenských dějin a přispíval tak k vytváření pozitivního obrazu AČR ve společnosti.

8.1 VÝZKUMNÉ PROJEKTY

Výběr výzkumných projektů pracovníků VHÚ Praha za rok 2019:

1. *1. světová válka a historie československých legií*
2. *Organizace a nasazení československých vojenských jednotek v období 2. světové války*
3. *Perzekuce důstojnického sboru v období po únoru 1948*
4. *ČSLA v letech 1948–1989*
5. *Následky sovětské okupace 1968–1991*
6. *Čeští vojáci v zahraničních mírových misích OSN 1989–2015*
7. *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939*
8. *Dějiny vojensko-technického vývoje a historie druhů vojsk*
9. *Problematika válečných hrobů*
10. *Využití fotografie jako historického pramene*
11. *Rozvoj digitální studovny MO a zpracování projektu EGO-DOK k digitalizaci a online zpřístupnění pramenů osobní povahy*

8.2 KONFERENCE S ÚČASTÍ PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA A PŘEDNÁŠKOVÁ ČINNOST

Aktivní účasti pracovníků VHÚ Praha na konferencích a přednášková činnost v roce 2019 (výběr):

Mgr. Tomáš JAKL

- Příspěvek Frankova depeše. Mezinárodní konference Ozbrojené síly a československý stát. Brno, 18 –19. června 2019.
- Přednáška Osudy tří pohřebišť vlasovců v Praze. Mezinárodní konference k 75. výročí Pražského manifestu. Praha, 14.–16. listopadu 2019.
- Příspěvek Konec druhé světové války v českých zemích. Mezinárodní program Staff Ride 2019, 7. mechanizovaná brigáda, Hranice, 4. listopadu 2019.
- Příspěvek Československá historie v Pánovi prstenů. TolkienCon 2019. Praha, 11.–13. ledna 2019.
- Příspěvek Pražské povstání na Malé Straně. Muzeum hl. m. Prahy, Praha, 4. května 2019.
- Příspěvek Konec druhé světové války v českých zemích. ÚMČ Praha 3, Praha, 22. května 2019.
- Příspěvek Československé legie v roce 1919. Posádkový dům, Tábor, 12. listopadu 2019.

PhDr. Petr JANOUŠEK, Ph.D.

- Příspěvek na téma transformace Československých vojenských zahraničních vztahů v letech 1989 – 1992 - „Goodbye Moscow...“, 19. ročník mezinárodní vědecké konference Euroatlantické pracovní skupiny pro studium konfliktů (Conflict Studies Working Group – CSWG) pod názvem „Úloha Sil územní obrany v míru a ve válce“ (The Role of Territorial Defense Forces in Peace and War). Budapešť (Maďarsko), 27.– 31. května 2019.

Mgr. Tomáš KYKAL

- Přednáška Konec druhé světové války v českých zemích. ÚMČ Praha 3, Praha, 22. května 2019.
- Přednáška Československé legie v roce 1919. Posádkový dům, Tábor, 12. listopadu 2019.
- Přednáška Válka o Slovensko v roce 1919. Tábor, 26. června 2019.

- A Daring Venture – Czechoslovakia`s Fight for its Claimed Borders in 1919. Conference: The Paris Peace Conference (1919) and the New International Liberal Order 1.0.“ pořádané Ministry of National Defence, Institute for Political Studies of Defense and Military History. National Military Center, Bucharest, 25.– 28. listopadu 2019.

PhDr. Jaroslav LÁNÍK, CSc.

- Přednáška Hospodářská situace v Československu a její vliv na výdaje na obranu. Seminář s mezinárodní účastí Varšavská smlouva na konci studené války, Praha, 3. září 2019.

PaedDr. Jindřich MAREK

- Přednáška Četníci a policisté z Podkarpatské Rusi při ochraně prezidenta E. Beneše na jaře 1945. Konference policejních historiků. Praha, 2019.
- Přednáška Boje na Podkarpatské Rusi v březnu 1945. Dům národnostních menšin. Praha, 2019.

Mgr. Petr MATĚJČEK

- Přednáška Vznik Kanceláře československých legií a její činnost v prvním poválečném roce republiky (1918–1919). 7. ročníku mezinárodní konference ČsOL „Válka nekončí“. Praha, 22.-23. listopadu 2019.

Mgr. Zdeněk MUNZAR, BBus. (Hons.), DiS.

- Přednáška Začátek třicetileté války v kontextu evropských událostí pro PřF UK v rámci doprovodného programu výstavy Pavel Aretin z Ehrenfeldu: mapa mezi defenestrací a Bílou horou. Praha, 4. září 2019.
- Přednáška „Druhá třicetiletá válka“ 1848-1878 a vojáci z Českých zemí pro Muzeum východních Čech/Muzeum války 1866 v rámci workshopu Prusko-rakouská válka v náhledu historiků, archeologů a vojensko-historických nadšenců. Hradec Králové, 19. září 2019.
- Přednáška Válka o bavorské dědictví – vpád armády prince Jindřicha Pruského do Čech v létě 1778 na vědecké konferenci Lidé a hradby. Bastionové pevnosti a jejich život. Terezín, 30. září 2019.
- Přednáška Revoluce a revoluční války v Rakouském císařství 1848-1849 v rámci přednáškového cyklu Od Žižky k sametu: tradice českých rebelií. Východočeské muzeu v Pardubicích, 12. listopadu 2019.

PhDr. Jiří PLACHÝ, Ph.D.

- Přednáška na MŠMT na téma čs. vojenských jednotek v zahraničí za 2. světové války, Praha, 14. února 2019.
- Přednáška pro příslušníky 4. brigády rychlého nasazení AČR o čs. zahraničním odboji za 2. světové války, Tábor, 1. března 2019.
- Přednáška v Českém centru ve Vídni o odboji vídeňských Čechů za 2. světové války, Vídeň, 15. března 2019.
- Přednáška ve Vojvodské knihovně v Krakově o vzniku čs. jednotky v Polsku v roce 1939, Krakov, 11. dubna 2019.
- Mezinárodní vědecká konference „1939 – Rok zlomu. Slovensko a Európa na začiatku 2. svetovej vojny“. Banská Bystrica, 23. – 25. dubna 2019.
- Přednáška na Univerzitě 3. věku Husitské teologické fakulty UK o počátcích čs. zahraničního odboje za 2. světové války, Praha 10. října 2019.

PhDr. Prokop TOMEK Ph.D.

- Přednáška Úspěšné i neúspěšné návraty: Kurýři na západních hranicích Československa 1948-1954. Konference na téma „Praktiky tajné policie po únoru 1948 a život za (falešnou) hranicí i v Československu“. Plzeň, 23. května 2019.
- Příspěvek ČSLA v listopadu 1989. UNOB Brno, 18. června 2019.
- Organizace, moderace a aktivní účast, seminář ČSLA a NLA na konci osmdesátých let, spolu s Zentrum für Militärgeschichte und Sozialwissenschaften der Bundeswehr Potsdam. DAP Praha, 3. září 2019.
- Přednáška „Nepřítel nebo spojenec? Československá lidová armáda během sametové revoluce“ v rámci Konference - 30 let sametové revoluce. Havlíčkův Brod, 16. listopadu 2019.
- Dvě přednášky v rámci MO (posádka Tábor a Vojenský spolek rehabilitovaných), 2019.

PhDr. Karel STRAKA, Ph.D.

- Dvě přednášky v rámci MO (posádka Tábor a Vojenský spolek rehabilitovaných), 2019.
- Přednáška Armáda v době od omezené suverenity republiky k počátkům protinacistického odboje v domácí a zahraniční dimenzi (říjen 1938 – prosinec 1939). Národní institut pro další vzdělávání s podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Praha, 14. února 2019.
- Přednáška Československé vojenské zpravodajství proti Německu z let 1932–1939. Metody, prostředky a výsledky. Odborné kolokvium Brigádní generál František Moravec a československé vojenské zpravodajství před rokem 1948. Vojenské zpravodajství Ministerstva obrany ČR ve spolupráci s Muzejním a vlastivědným spolkem Včela Čáslavská, Čáslav, 14. března 2019.

- Přednáška Brigádní generál František Moravec, vlastenec a zpravodajský profesionál. Ředitelství speciálních sil, Generální štáb AČR, Praha 29. května 2019.
- Konferenční příspěvek Československé vojenské zpravodajství proti Německu v letech 1932–1939. Strategie, prostředky a výsledky. Příspěvek přednesen v rámci Mezinárodní vědecké konference Ozbrojené síly a československý stát. Univerzita obrany Brno, katedra vojenského umění, Brno, 18.–19. června 2019.
- Přednáška Československá vojenská delegace na jednáních mezinárodního výboru v Berlíně v říjnu 1938. Vojenské zpravodajství MO ČR, Praha, 26. září 2019,
- Přednáška Podíl československé vojenské diplomacie na obnově a budování československé branné moci v letech 1939–1940. Vojenské zpravodajství MO ČR, Praha, 27. září 2019.
- Konferenční příspěvek Plukovník generálního štábu brigádní generál in memoriam Josef Churavý (27. 10. 1894 – 30. 6. 1942). Příspěvek přednesen v rámci odborného semináře Vojenský zeměpisný ústav v Praze a jeho role na utváření československého zeměměřictví. Seminář k 100. výročí založení. Sdružení přátel vojenské zeměpisné a povětrnostní služby ve spolupráci Národním technickým muzeem, Praha, 11. října 2019.
- Přednáška Československá branná moc od Mnichova k počátkům protinacistického odboje v domácí a zahraniční dimenzi (říjen 1938 – prosinec 1939). Dům armády, Tábor, 12. listopadu 2019.

Mgr. Jan ŠACH

- Příspěvek věnující se nejdůležitějším milníkům ve výstavbě ČSLA ve druhé polovině padesátých let. Mezinárodní vědecká konference Ozbrojené síly a československý stát, Univerzita obrany v Brně. Brno, 18. – 19. června 2019.

9 PREZentaČNÍ ČINNOST

9.1 KALENDÁRIUM

Březen 2019

- Vernisáž výstavy „20 let České republiky v NATO“, Generální štáb AČR, Praha 6.
- Vernisáž výstavy „Nezlomená armáda“, Generální štáb AČR, Praha 6.

Duben 2019

- Vernisáž výstavy „Armáda na prahu republiky“, Generální štáb AČR, Praha 6.
- Slavnostní otevření výstavy „Kraków, 30 kwietnia 1939“, Krakov, Polsko.

Květen 2019

- Zahájení sezony Leteckého muzea Kbely.
- Zahájení sezony Vojenského technického muzea Lešany.
- Vernisáž výstavy „Afgánistán, co o něm víme“, Komunitní centrum pro válečné veterány v Brně.

Červen 2019

- Pražská muzejní noc – účast Leteckého muzea Kbely a Národního památníku hrdinů heydrichiády.
- Pietní akt v pražské Resslově ulici u chrámu svatého Cyrila a Metoděje, připomínka hrdinství československých parašutistů.
- Vernisáž výstavy „Destrukce důstojnického sboru“, Generální štáb AČR, Praha 6.
- Slavnostní otevření Posádkového muzea logistické podpory Pardubice, v rámci projektu Posádková muzea pod záštitou VHÚ Praha.

Červenec 2019

- Vernisáž výstavy „*Husitské války*“, Generální štáb AČR, Praha 6.

Srpen 2019

- Tankový den ve Vojenském technickém muzeu Lešany.

Září 2019

- 38. evropského setkání vozů Aero, Leteckého muzea Kbely – Stará Aerovka.
- Vernisáž výstavy „*100 let plynové služby a chemického vojska*“, Generální štáb AČR, Praha 6.
- Slavností otevření Posádkového muzea Liberec, v rámci projektu Posádková muzea pod záštitou VHÚ Praha.
- Land Rover Day, Vojenské technické muzeum Lešany.
- Dětský den ve Vojenském technickém muzeu Lešany.

Říjen 2019

- Vernisáž výstavy „*Together – Společně*“, Generální štáb AČR, Praha 6.
- Vernisáž výstavy „*100 let historie generálního štábu*“, Generální štáb AČR, Praha 6.

Listopad 2019

- Vernisáž výstavy „*Cesta ke svobodě*“, Skleněný palác, Praha 6.
- Slavností otevření Posádkového muzea v Prostějově, v rámci projektu Posádková muzea pod záštitou VHÚ Praha.

9.2 NÁVŠTĚVNOST

Celková návštěvnost v roce 2019

Armádní muzeum Žižkov	0
Letecké muzeum Kbely	146 100
Vojenské technické muzeum Lešany	149 900
Národní památník hrdinů heydrichiády	125 347
Celková návštěvnost	421 347

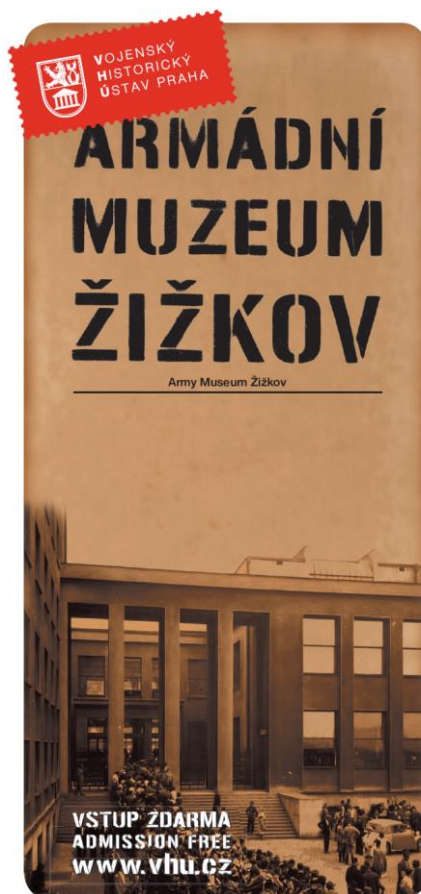
Speciálně doprovodné programy ke stálým expozicím VHÚ Praha

- Speciálně doprovodných programů pořádaných v muzeích VHÚ Praha se zúčastnilo cca 15 000 návštěvníků ve 470 skupinách, z toho:

Děti a mládež	415 skupin
Vojáci z povolání	16 skupin
Senioři	3 skupiny
Zdravotně handicapovaní	5 skupin
Ostatní skupiny	31 skupin

9.3 ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV

Armádní muzeum je umístěno v Praze na Žižkově v historických budovách Památníku osvobození.

8.3.1 HISTORIE

V budově patřící do komplexu původního Památníku osvobození na úpatí Vítkova je nyní situováno Armádní muzeum Žižkov. Ve své sedmdesátileté historii prošlo podobnými dějinnými peripetemi jako celý stát. V současnosti jeho expozice prezentuje ve třech sálech historii čs. armády a odboje od počátku 1. světové války až do padesátých let 20. století. Expozice v žižkovském muzeu byla v meziválečném období dělena do pěti časových úseků:

- od léta 1914 do konce roku 1915
- 1916 a zima 1916/1917
- od jara 1917 do jara 1918
- od jara 1918 do vzniku Československa, resp. do uzavření příměří
- od vzniku státu do roku 1920, do návratu posledních transportů čs. legionářů

Za nacistické okupace, v září 1939, zabralo celý areál Památníku osvobození gestapo a vzniklo zde oddělení pro zřízení německého Vojenského muzea (Heeresmuseum Prag), a to v rámci tzv. Kriegswissenschaftliche Verbindungsstelle. Ta spravovala muzejní, archivní i knihovnické záležitosti. Muzejní exponáty ze Žižkova a Karlína přestěhovali Němci do Schwarzenberského paláce na Hradčanech, kde bylo od roku 1940 budováno německé Vojenské muzeum. Na sklonku války byly muzejní sbírky zčásti vyvezeny za hranice. Většinu se naštěstí podařilo získat zpět, některé exponáty však byly rozkradeny či zničeny.

Po válce bylo zřízeno Muzeum Památníku osvobození. Toto muzeum se zaměřilo na I. i II. odboj a bylo rozděleno na dvě základní části – období 1914-1948 a období 1939-1945.

Po změně režimu v únoru 1948 byly stávající expozice Památníku osvobození v rozporu s komunistickou ideologií a jejím pohledem na legionářskou tradici. Proto se již záhy nové vedení ústavu, s novým náčelníkem VHÚ brig. gen. Čeňkem Hruškou (budoucím náčelníkem Hlavní politické správy čs. armády), rozhodlo muzeum uzavřít a zásadně přestavět „nevyhovující“ expozice Muzea Památníku osvobození. V roce 1951 se uskutečnila výstava „30 let Komunistické strany Československa“. Po této výstavě se muzeum pro veřejnost opět uzavřelo a svůj další provoz obnovilo až v roce 1954 pod novým názvem Muzeum československé armády. Nově instalované expozice zachycovaly novodobou historii čs. armády a ČSLA (Československé lidové armády). Po pádu komunistické moci v listopadu 1989 se muzeum na Žižkově změnilo na Muzeum odboje a České armády, nyní nese název Armádní muzeum Žižkov.

8.3.2 SOUČASNOST

V září roku 2018 byla poklepáním na základní kámen slavnostně zahájena rekonstrukce budovy Armádního muzea Žižkov. Budova muzea byla pro veřejnost uzavřena již v roce 2017, z důvodů vyklízečích prací. V rámci rekonstrukce komplexu budov AMŽ dochází především k zásadnímu rozšíření výstavních prostor, a to zhruba na trojnásobek původních. Nejviditelnější změnou bude zastřešení původně otevřených dvorů a také nový vchod do muzejních expozic. Do muzea se bude vstupovat z boku hlavního schodiště, vstup bude v podzemí a odtud pak budou návštěvníci mířit do jednotlivých sálů. Vedle výstavních zde vznikají i sály přednáškové. Novinkou bude rozměrný sál po bývalé knihovně, tak sál pro aktuální výstavy. Část výstavních prostor bude i v přízemí jedné z administrativních budov.

V expoziční části bude nově nainstalován i výtah, který návštěvníky doveze do mimořádně atraktivních míst: až do nejvyššího patra západní budovy, kde bude umístěna kavárna s výhledem na část historického centra Prahy. Kavárna bude mít otevřenou terasu a výtvarně se bude nést v prvorepublikovém duchu. Zastřešením dvorů dojde k získání prostoru, v němž se budou konat společenské akce, koncerty atd., bude zde možné pořádat i slavnostní akty týkající se armády a ministerstva obrany, mohou zde být realizovány krátkodobé výstavy i vystaveny některé exponáty.

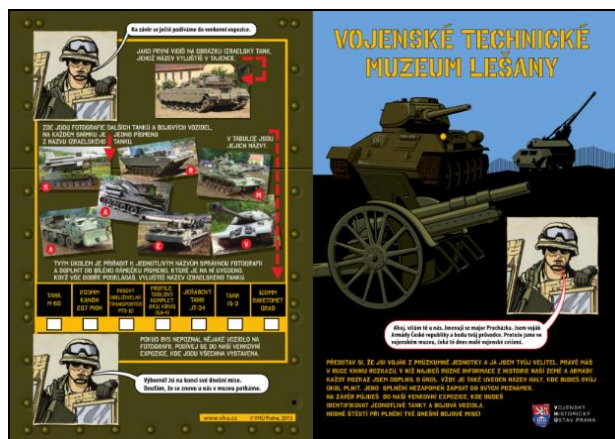
Akce pro veřejnost – Pražská muzejní noc a Den válečných veteránů, se v roce 2019 v Armádním muzeu Žižkov neuskutečnily.

9.3.3 EDUKATIVNÍ PROGRAMY

V Armádním muzeu Žižkov se za běžného provozu realizuje úspěšný edukační projekt „Operace Historikon“. Z důvodu uzavření Armádního muzea Žižkov pro veřejnost, byl tento edukační program, určený pro žáky ZŠ a SŠ, až do ukončení rekonstrukce muzea pozastaven.

Edukativní aktivity se realizují i v ostatních muzeích VHÚ Praha. V Leteckém muzeu Kbely, ve Vojenském technickém muzeu Lešany a Národním památníku hrdinů heydrichiády, kde probíhají komentované prohlídky pro školní skupiny. V LM Kbely pokračovala i geocachingová hra věnována legendárnímu československému letci Františku Peřinovi, který za 2. světové války sloužil u francouzského a britského letectva. Ke hře byl vytvořen tištěný průvodce, který zájemce při hře instruuje. Peřina byl po komunistickém puči postaven mimo službu a v dubnu 1949 odletěl s manželkou za hranice. A právě v roce 1949 hra začíná. Úkolem hráče je pomoci pilotovi najít čtyři chybějící součástky do jeho letounu. Ty jsou ukryté v uzamčených schránkách v areálu muzea. K jejich otevření musí hráč znát číselné kódy, které získá po splnění úkolů. Každá nalezená součástka má také své číslo. Sériová čísla čtyř součástí pak tvoří poslední čtyřmístný kód pro otevření výherní schránky s odměnou (papírový model Peřinova letounu M-1C Sokol).

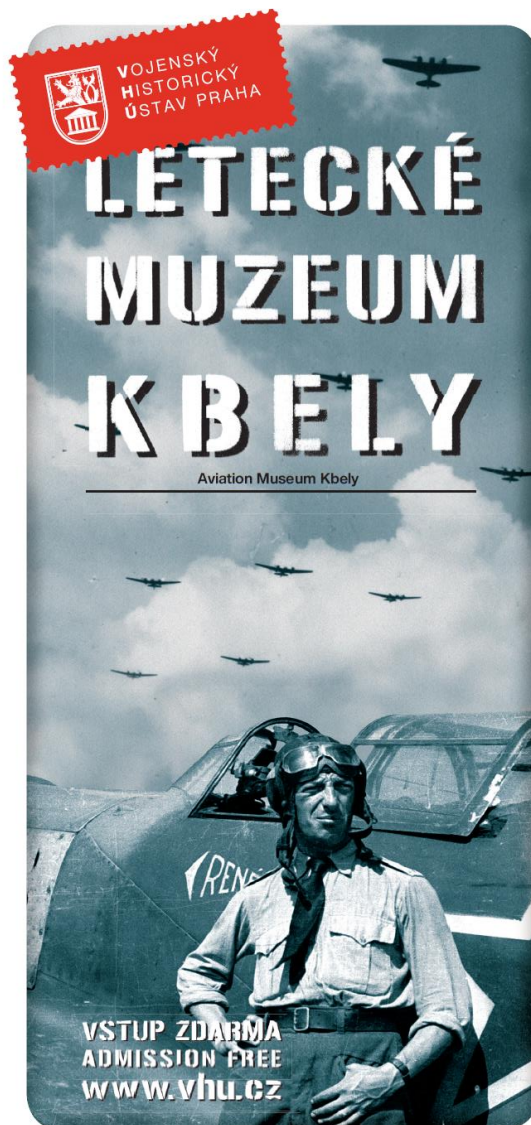

Ukázka pracovného listu Vojenského technického múzea Lešany

Ukázka herního průvodce a odměny pro hráče (papírový model Peřinova letoun

9.4 LETECKÉ MUZEUM KBELY

Muzeum bylo založeno v roce 1968 v areálu historického vojenského letiště Praha-Kbely, které bylo první leteckou základnou vybudovanou po vzniku Československa v roce 1918. Početností a kvalitou sbírek patří k největším leteckým muzeím v Evropě. V současnosti má ve sbírkách 275 letadel, z nichž 85 je vystaveno ve čtyřech krytých halách, 25 v nekrytých expozičních prostorech, 155 je uloženo v depozitářích a 10 letuschopných je provozováno. Řada letounů patří ke světovým unikátům. Expozice muzea se vztahuje bezprostředně k historii československého a českého letectví, zvláště vojenského. Pro srovnání jsou zde vystaveny také vybrané typy světově významných letadel, a kromě toho i množství leteckých motorů, součástí draků letounů, výzbroj, výstroj, stejnokroje, prapory, vyznamenání a další památky, které se vztahují k historii československého a českého letectví.

9.4.1 HISTORIE

V polovině 60. let se rozpoutala mezi odbornou leteckou veřejností živá diskuse o nutnosti zřídit specializované letecké muzeum, které by mapovalo vývoj československého letectví. Dosavadní letecké sbírky soustřeďovalo pouze Národní technické muzeum v Praze a Technické muzeum v Brně, zde ale nešlo o jejich jedinou náplň sbírkotvorné činnosti a funkci leteckého muzea vlastně pouze suplovala. Prostor tomuto tématu dal také časopis Letectví a kosmonautika, kde byla v roce 1965 uveřejněna celá řada úvah a výzev, mimo jiné i k záchraně letadel-veteránů, která se tehdy nacházela na různých místech naší vlasti, vesměs ve špatném technickém stavu.

Jako reakce na toto hnutí vznikla při NTM Letecká historická společnost, která si dala za cíl systematický sběr leteckých památek, jejich zpracování a renovaci trojrozměrných exponátů. Dalším mohutným impulzem byla anketa k letecké historii, kterou pořádal časopis Letectví a kosmonautika v roce 1966. V ní se k otázce vzniku leteckého muzea vyjadřovaly zainteresované

osobnosti, mimo jiné i tehdejší náčelník Vojenského muzea VHÚ podplukovník J. Šáda. Postupně uzrála myšlenka zřídit leteckou expozici při Vojenském muzeu VHÚ pod vedením tehdy majora Ing. Jaroslava Janečky, který se o uvedenou problematiku již delší dobu intenzivně zajímal. Díky pochopení velení vojenského letectva, konkrétně jeho velitele generála Josefa Vosáhla, byli ze stavu Vojenského výzkumného ústavu VÚ 031 vyčleněni pracovníci pro leteckou skupinu Vojenského muzea.

Zrod ve Kbelích

Palčivý problém prostoru, kde by měly být sbírky soustřeďovány, se podařilo přes některé návrhy (jako třeba Bruselský pavilón na Výstavišti) vyřešit přidělením části hangáru č. 40 na letišti ve Kbelích. Jde o hangár, ve kterém je dnes instalována největší část expozice. Zde se počaly soustavně soustřeďovat trojrozměrné exponáty pocházející od vojenského letectva, různých muzeí a aeroklubů a již v září 1967 byla otevřena první improvizovaná výstava letadel. S vidinou blížícího se výročí vzniku československého státu v roce 1968, zainteresoval Ing. Jaroslav Janečka nejširší leteckou veřejnost, aby bylo možno vybudovat opravdu důstojnou leteckou výstavu. Na té se měly podílet letecké výrobní podniky, ČSA, ČsIA, aerokluby a v neposlední řadě vojenské opravárenské závody.

Byl zřízen koordinační výstavní výbor, který měl zároveň uspořádat na letišti ve Kbelích velký letecký den. Mezitím již byl pro výstavu k dispozici celý hangár č. 40. Do tohoto úspěšně se rozvíjejícího úsilí vpadly jako blesk z čistého nebe události po 21. srpnu 1968, kdy naši republiku obsadila vojska států Varšavské smlouvy. Samotné letiště ve Kbelích cizím letectvem obsazeno nebylo, neboť právě v té době probíhaly stavební práce na vzletové a přistávací dráze. Okupační vojska jej však obsadila po zemi a expoziční hangár byl dokonce několik dní střežen tanky.

Tyto skutečnosti se pochopitelně negativně promítly i do budování letecké výstavy. Byl například zcela zrušen dlouho připravovaný letecký den a termín zahájení výstavy posunut. I přes všechna negativa byla výstava slavnostně otevřena 11. října 1968 a zaznamenala obrovský úspěch. Bylo vystaveno 62 letadel, z nichž dvě třetiny již byly ve sbírkách Vojenského muzea. Uzavření expozice bylo vynuceno 15. prosince 1968 blížící se zimou. Od následujícího roku byla výstava otevřena již jako stálá sezonní expozice Vojenského muzea VHÚ a dala tak základ dnešním rozsáhlým sbírkám Leteckého muzea VHÚ.

V éře normalizace

V 70. letech probíhala postupná konsolidace situace v muzeu, přibývaly sbírky, intenzivně probíhaly opravy získaných exponátů, rostl počet pracovníků. Od poloviny 70. let se rovněž zrodila tradice představovat veřejnosti při slavnostním otevření a u příležitosti Dne letectva nové přírůstky do Leteckého muzea a jiné zajímavé exponáty včetně ukázek jejich funkce. Tato tradice je, pokud možno dodržována dodnes.

Na konci 70. let byl vypracován odvážný projekt rozšíření Leteckého muzea, který by z něj udělal multifunkční středisko letectví v Československu. Byly vypracovány rozsáhlé studie a plány, opět z iniciativy plk. Jaroslava Janečky, které byly nadřízenými orgány schváleny, ale k jejich realizaci nikdy nedošlo. Tento projekt se však projednával až do počátku 80. let. Na jeho základě prosadil plk. Ing. Janečka velkorysou reinstalaci pro rok 1988. V tomto jubilejním roce dokázal přesvědčit nejvyšší místa o nutnosti rozšířit stávající prostory Leteckého muzea o další hangáry, a hlavně celou přestavbu zafinancovat. Podařilo se získat tři starší hangáry vesměs velké historické hodnoty, ale ve velice špatném stavu. Soustředěným úsilím jednotlivých správ FMNO se podařilo opravit hangár č. 18 z 1. světové války a hangár č. 17 z první republiky a uvést je do stavu vhodného pro expozice. Zároveň byly zbudovány i venkovní prostory pro rozměrnější exponáty. V té době Letecké muzeum vystavovalo kromě letadel také těžkou bojovou techniku a prostředky protivzdušné obrany státu. Nová podoba expozice byla veřejnosti představena 8. září 1988 zároveň s velkým leteckým dnem na letišti ve Kbelích.

V demokratických poměrech

V březnu roku 1990 odešel plk. Jaroslav Janečka do zaslouženého důchodu a jeho místo zaujal plk. gšt. Vladimír Remek. Shodou okolností došlo krátce potom k prudkému nárůstu sbírkových předmětů, hlavně těžké bojové techniky. Tento stav zcela paralyzoval činnost muzea, protože velká část z přibližně 550 kusů techniky rušených útvarů byla umístěna v prostorách Leteckého muzea.

Naštěstí se v roce 1992 podařilo získat nové depozitáře v rušeném vojenském výcvikovém prostoru Lešany. Tam se začala těžká bojová technika pomalu odvážet. Problémy s chodem muzea vyvrcholily na podzim roku 1994 propuštěním nebo přemístěním většiny z 12 stálých zaměstnanců Leteckého muzea. Dokonce se uvažovalo o stálém uzavření muzea a o nastolení v podstatě depozitního režimu. Nastalou krizi pomohl vyřešit Ing. J. Janečka, který se dočasně ujal vedení muzea a vypracoval novou koncepci pro další sezony.

Letecké muzeum bylo v roce 1995 zcela oproštěno od těžké bojové techniky a většiny protiletadlových prostředků, tyto exponáty byly přesunuty do nově vznikajícího Vojenského technického muzea v Lešanech. Letecké muzeum nově vzniklé prostory zcela využilo pro prezentaci československého letectví. V létě 1995 byla dokonce otevřena nová expoziční hala H-220, která byla převážně věnována historii ČSA. Nicméně velice vážná personální a prostorová situace přetrvávala. Přibývalo rozměrných exponátů a ubývalo pracovníků, kteří by je měli ošetřovat. Došlo také k vážnému poškození střešní krytiny hangáru H-18, takže musel být uzavřen a většina letadel byla vystěhována.

Rozvoj a nové hangáry

Zásadním zlomem v situaci Leteckého muzea byl nástup nového ředitele VHÚ pplk. Aleše Knížka v září 2002. Na všechna muzea VHÚ se přestalo nahlížet jako na obtížný přívěsek, ale naopak začala být chápána jako základní kámen smyslu činnosti této instituce. To se projevilo v okamžitém přílivu financí do nových projektů muzeí, a hlavně ve zvýšeném důrazu na kvalitu sbírek a jejich evidenci.

Tak mohla být ve Kbelích již v říjnu 2003 otevřena zcela nová expozice v bývalém kinosále H-88. Tento hangár je vůbec jedním z prvních, který byl do Kbel přenesen z Chebu již v roce 1919. V roce 2003 se však nacházel v dezolátním stavu, takže pouze nákladná rekonstrukce jej mohla zachránit před demolicí. Záměr se zdařil a nyní lze v tomto historickém hangáru spatřit letouny, které v něm stály již ve dvacátých letech minulého století, ve zcela nově pojaté expozici. Hned na jaře příštího roku byl obdobným způsobem zrekonstruován historický hangár H-18. V něm expozice plynule navazuje na počátky československého letectví a pokračuje v obdobném duchu až po rok 1938. Interiéry obou hangárů kladou důraz na celkový dojem a atmosféru doby, zároveň umožňují prohlídku vystavených exponátů bez rušivých momentů, což byla hlavní vada původních expozic. Dalším krokem byla v roce 2009 renovace obdobného historického hangáru H-87, kde je v současné době umístěna expozice 2. světové války. Nicméně stále přetrvávají problémy s umístěním exponátů, velká část je vystavena pod širým nebem a trpí povětrnostními vlivy. Leteckému muzeu stále chybí několik hangárů, aby mohlo důstojně prezentovat své sbírky.

V současné době má Letecké muzeum Kbely více než 2000 sbírkových předmětů, které se váží k letectví, kosmonautice, parašutismu a meteorologii. Z těchto předmětů je však vystaveno v expozicích pouhých 298 kusů. V evidenci Leteckého muzea se nachází 278 letadel všech druhů, vystaveno je 124 strojů, a to nejen ve Kbelích. V expozici naleznete i oba typy prvních proudových stíhaček nasazených ve 2. světové válce, Me-262 Schwalbe, jako v jediném muzeu na světě! Zvláštností letecké sbírky je i to, že obsahuje 12 letadel a kluzáků, které jsou letuschopné a dodnes dokazují veřejnosti kvalitu naší letecké výroby přímo ve vzduchu.

9.4.2 STÁLÁ EXPOZICE

Expozice Leteckého muzea se z původního jediného hangáru v roce 1968 postupně rozrostla na stávajících pět hangárů se stálými expozicemi, sál pro příležitostné výstavy a na rozsáhlé venkovní výstavní prostory. V současnosti je v jednotlivých hangárech a na venkovních plochách vystaveno celkem 128 letadel, téměř 50 motorů a desítky dalších částí letadel, jako jsou vrtule, přístrojové vybavení, letecká výzbroj a další komponenty. Kryté expozice jsou doplněny figurínami v dobové výstroji pro létající i pozemní personál, automobily a dalším vybavením nezbytným pro zabezpečení letového provozu.

Československé letectvo 1918–1924

Hangár zakladatele Leteckého muzea Kbely plukovníka Jaroslava Janečky

Hangár typu Hart je vůbec jeden z prvních postavených ve Kbelích, kam byl převezen z Chebu již v roce 1919. Během 2. světové války jej německá armáda přebudovala na kinosál a pro tyto účely se používal až do počátku 80. let minulého století. V roce 2003 se však nacházel v dezolátním stavu, takže pouze nákladná rekonstrukce jej mohla zachránit před demolicí. Záměr se zdařil a nyní lze v tomto historickém hangáru ve zcela nově pojaté expozici spatřit letouny, které v něm stály již ve 20. letech minulého století.

Hangár byl při slavnostním otevření pojmenován po zakladateli muzea plukovníku Ing. Jaroslavu Janečkovi. Ve druhém ročníku Národní soutěže muzeí získal Vojenský historický ústav za záchranu a zpřístupnění této památky cenu Gloria musaealis v kategorii Muzejní počin roku 2003.

K nejvýznamnějším exponátům patří francouzský stíhací letoun SPAD VII z období 1. světové války a první vojenský letoun československé konstrukce Letov Š-2. Expozice je doplněna ukázkou letecké dílny včetně dobového vybavení a součástí letadel.

Československé letectvo 1925–1938

Hangár spoluzakladatele Leteckého muzea Kbely Jana Sýkory

Historický hangár rakouské konstrukce typu Wagner, jeden z prvních, který byl postaven na kbelském letišti po vzniku Československa. Pro expoziční účely byl poprvé zprovozněn v roce 1988. Další opravy a vybudování nové expozice proběhly v roce 2004. Při znovuootevření v roce 2004 byl hangár pojmenován po spoluzakladateli a dlouholetém restaurátorovi Leteckého muzea panu Janu Sýkorovi, díky jehož dovednosti a pílí dnes můžeme obdivovat mnohé vystavené historické letouny. Expozice v tomto objektu plynule navazuje na počátky československého letectví a pokračuje v obdobném duchu až do roku 1938. Ke strojům symbolizujícím vývoj a úspěchy našeho letectví patří především standardní československá stíhačka našeho letectva před 2. světovou válkou – Avia B-534, dále první dopravní letoun

československé konstrukce Aero A-10, vítězný letoun Il. ročníku rychlostních závodů o Cenu prezidenta republiky – Aero A-18C dosahující maximální rychlosti 275 km/h, ale i další význačné typy domácí konstrukce a výroby.

Letectví 2. světové války

Hangár generála Karla Janouška

Jde o druhý hangár typu Wagner využívaný Leteckým muzeem a zároveň jeden ze tří hangárů tohoto typu dochovaných na letišti ve Kbélích. V průběhu let 2007 a 2008 utrpěl hangár devastující škody nápořem větrných smrštů Kyrill a Emma. Ve druhé polovině roku 2008 prošel generální opravou, po jejímž dokončení v něm byla vybudována nová stálá expozice 2. světové války.

Při příležitosti slavnostního otevření v červnu 2009 byl pojmenován po generálu Karlu Janouškovi, který v letech 1940–1945 působil ve funkci generálního inspektora československého letectva ve Velké Británii. Expozice prezentuje zejména letouny a další předměty vztahující se k činnosti československých letců. Jde zejména o sovětské letouny – bitevní Iljušin Il-2m3 a stíhací Lavočkin La-7, dále britské cvičné stroje De Havilland DH-82 Tiger Moth a Norduyn Harvard Mk.II. či francouzský cvičný Morane Saulnier MS-230. Cennými exponáty jsou také německý proudový letoun Messerschmitt Me 262B a německá řízená puma Fritz X.

Proudové letouny 1. generace

Hangár č. 17 typu Pícha byl standardním hangárem československé konstrukce ve 30. letech minulého století. Na kbelském letišti se dodnes dochovalo několik hangárů tohoto typu. Hangár byl pro výstavní účely poprvé zprovozněn v roce 1988 a až do roku 2008 zde byly vystaveny letouny a další předměty z období 2. světové války.

Po opravě hangáru č. 87 v něm našly svoje místo stroje reprezentující proudové letouny 1. generace, z nichž některé vznikly již v letech 2. světové války a zbývající záhy po jejím skončení. V současné době jsou zde umístěny letouny Avia S-92 (v Československu sestavený Messerschmitt Me 262A), britské stíhačky Gloster Meteor F Mk.8 a De Havilland Vampire FB Mk.6, sovětský stíhací Jakovlev Jak-17 a americký cvičný Lockheed T-33.

Cvičné poválečné letouny

Expozice se nachází v hangáru č. 43. Hangár systému Pícha stojí poblíž hlavního vchodu muzea, zároveň přiléhá k ploše 24. základny dopravního letectva Kbely. Hangár nabízí návštěvníkům expozici cvičných proudových letounů z poválečné doby.

V hangáru je k vidění polský letoun PZL TS-11 Iskra, vedle něj stojí československý letoun Aero L-29; „Delfína“ využívaly k výcviku všechny státy Varšavské smlouvy kromě Polska (to upřednostnilo svůj vlastní letoun Iskra). Dále je zde k vidění cvičná verze MiGu-15 (UTI) a čtveřici doplňuje legendární Aero L-39 Albatros. V tomto případě jde o letoun ve speciální kamufláži připomínající 40. výročí prvního vzletu L-39 a také konstruktéra Jana Vlčka, který Albatros vytvořil. Délka hangáru č. 43 je přes 50 metrů a hloubka přes 11 metrů. Pochází z první poloviny 30. let a stojí stále na tomtéž místě, jako v době svého vzniku. Původní je jeho nosná konstrukce, která prošla renovací. Hangár byl plechový, a i nyní je opláštěn stříbrně zářícími deskami. Hangár byl těžce poškozen na konci druhé světové války, při náletu amerických letadel. První nálet se uskutečnil v březnu 1945, druhý 16. dubna 1945.

Československé letectvo po roce 1945

Tento dosud největší expoziční hangár byl postaven po skončení 2. světové války na místě čtyřech bombardováním zničených hangárů typu Pícha. Od založení muzea až do roku 1988 byl jediným expozičním hangárem muzea.

Ve vstupním prostoru hangáru je instalována výstava Letadla a létání ve Kbelích, která připomíná slavné okamžiky našeho letectva v letech 1918–1938, období okupace i poválečný vývoj vojenského letectva s přihlédnutím k historii letiště a současnosti základny. V závěrečné části je shrnuta historie Leteckého muzea a pohled na jeho možný vývoj v budoucnosti. V hangáru samotném se nachází téměř 60 letounů a množství dalších sbírkových předmětů, dokumentujících vývoj československého vojenského, dopravního a sportovního letectví po roce 1945. Období budování vojenského letectva po 2. světové válce zastupují stíhací letouny Avia S a CS 199, dopravní Aero C-3A, bitevní Avia B-33 a některé další stroje. Mladší historii představují Jak-23, řada migů počínaje MiGem 15 a 17 přes MiG-19 až po MiG-21 a MiG-23. V expozici nechybějí ani proslulé československé konstrukce Aero Ae-45, Let L-200 Morava, československé vrtulníky, známé stroje Zlin a vrchol československého leteckého průmyslu Aero L-29 Delfín a L-39 Albatros. Z prostorových důvodů jsou v tomto objektu připomenuty i meziválečné tradice československého letectví. Toto období zde reprezentuje akrobatický stroj Avia Ba-122 “krále vzduchu” Františka Nováka a jediný obojživelný letoun ČSA – Saunders Roe Cloud. Závěr je věnován podílu Československa na kosmickém výzkumu. Vystavena je návratová kabina kosmické lodi Sojuz 28 spolu se skafandrem jediného československého kosmonauta Vladimíra Remka.

Hangáry Staré Aerovky

Jedná se o výstavní prostory v historických hangárech č. V a VI v areálu Stará Aerovka na letňanském letišti, jež byly v rámci programu Kulturní dědictví a současné umění zrekonstruovány díky grantu z EHP a Norských fondů. Hangár č. V byl postaven v rámci budování nových prostor pro firmu AERO v letech 1940–1941. Po rekonstrukci je v něm umístěna expozice bombardovacích a bitevních letounů a stíhacích bombardérů z období od 2. světové války až do 80. let minulého století. Je zde umístěn letoun Aero C-3A (Siebel Si-204), trup bombardovací verze Aero C-3B, přední část sovětského letounu Petljakov Pe-2, letouny Suchoj – Su-7, Su-22. Hangár č. VI je historicky prvním hangárem firmy AERO

k sestavování a zalétávání letadel. Původně byl vybudován již v roce 1920 na jihovýchodním okraji kbelského letiště, v průběhu výstavby nového areálu pro firmu AERO na jihovýchodním obvodu letiště v Letňanech byl demontován a přemístěn do nových prostor. Nyní je zde expozice historie firmy Aero. Hlavními exponáty je čtveřice letounů, z nichž nejstarší, stíhací Aero A-18 z roku 1923, vzlétl na nebe právě z tohoto hangáru. Doplnují jej neméně cenné prototypy letounů L-29 Delfín ve verzi XL-29-2, L-39 Albatros ve verzi X-02 a L-159 Alca.

Venkovní expoziční prostor

Již od počátku existence muzea byly některé letouny, zejména pro jejich rozměry, vystaveny pod širým nebem. Také tato expozice prošla řadou proměn, naposledy v roce 2007. Nyní je rozdělena na několik částí. V jedné jsou vystaveny dopravní a transportní letadla a vrtulníky. Vystavené stroje doplňují výstavu Letadla a létání ve Kbélích a zároveň dokumentují historii dopravního letectva Armády České republiky a zdejší 24. základny dopravního letectva. Dalším významným exponátem umístěným na ploše je první proudový letoun používaný ČSA – Tupolev Tu-104. Zároveň jde o nejrozměrnější stroj ve sbírkách muzea. Mezi další letouny vystavené venku patří stroje významných typů západní konstrukce, vystavené pro srovnání s technikou používanou naším letectvem. Závěrečná část je pak věnována bojovým letounům řady Mikojan-Gurjevič a Suchoj používaných československým a českým vojenským letectvem od počátků 50. let 20. století až do doby zcela nedávné.

Létající exponáty

Zvláštností letecké sbírky je i to, že obsahuje několik letadel a kluzáků, které jsou letuschopné a dodnes dokazují veřejnosti kvalitu naší letecké výroby přímo ve vzduchu. Mezi nejznámější patří dvouplošník Aero C-104S, aerotaxi L-200 Morava, Zlíny Z-126 a akrobatický Z-226. V akci je můžete spatřit například při zahájení sezony v Leteckém muzeu či během Tankového dne ve Vojenském technickém muzeu Lešany. Bývají však i ozdobou dalších leteckých dnů.

9.4.3 VÝSTAVA

Od roku 2013 mohou zájemci navštívit výstavu „Letecká výroba na území Čech a Moravy v letech 1939–1945“ umístěná v hangáru č. 40. Autoři Jan Sýkora, Miroslav Khol a Alois Veselý představili jednu z méně známých, ale významných kapitol naší historie v období 2. světové války. Výstava seznamuje návštěvníky nejen se začleněním československého leteckého průmyslu do systému německého válečného zbrojení, ale i s přeměnou výrobních programů řady dalších továren, které se dosud leteckou výrobou vůbec nezabývaly.

Kupříkladu i bývalé textilky vyráběly součásti do letadel. Nejedná se o plný výčet všech aktivit, výběr záležitosti se zvláštním zřetelem k výrobě v oblasti Prahy. Výstava představuje celou řadu sbírkových předmětů, které se doposud ukrývaly v depozitářích. Bezpochyby nejzajímavější instalací je bokorys letounu Siebel Si-204 v měřítku 1:1 doplněný o jednotlivé součásti vyráběné na našem území. Expozice připomíná rovněž nálety na centra protektorátního leteckého průmyslu i odbojovou činnost českých dělníků a konstruktérů.

9.4.4 AKCE PRO VEŘEJNOST

Zahájení muzejní sezóny

Slavnostní zahájení již 51. muzejní sezóny Leteckého muzea Kbely, které je součástí VHÚ Praha, se odehrálo v sobotu 4. května 2019. První den sezóny přilákal skutečně nemalé množství milovníků historie i letecké techniky, k vidění byly četné výjimečné exponáty. Představily se navíc i historické automobily značky Aero a v blízkosti létal také historický letoun Jak-11.

Všechny návštěvníky přivítal ředitel VHÚ, plk. gšt. Aleš Knížek. V krátkém projevu poděkoval pracovníkům muzea za to, že díky jejich práci a nasazení mohou návštěvníci spatřit některé unikátní exponáty dokumentující vývoj našeho i světového letectva. Přivítal také někdejší ministryni obrany a současnou poslankyni Parlamentu ČR Karlu Šlechtovou.

Významným tématem bylo připomenutí 100 let od smrti jednoho z klíčových zakladatelů novodobého čs. státu, Milana Rastislava Štefánika. Ředitel VHÚ vyzdvihl jeho význam pro naše moderní dějiny a představil účastníkům zahájení také unikátní exponát – kanón, na jehož lafetě bylo vezeno Štefánikovo tělo při jeho pohřbu na jaře 1919.

Součástí zahájení byl i několikanásobný přelet historického letounu Jak-11 nad plochou kbelské letecké základny. K vidění byly také tři vozy značky Aero, v nichž do Kbel dorazili členové klubu historických vozidel Aero. Velkou pozornost mezi návštěvníky vzbudil největší „nový“ představený exponát, letoun Douglas DC-3, slavná Dakota – nyní ve vojenské kamufláži. Letoun si mohli návštěvníci prohlížet z bezprostřední blízkosti, mnozí procházeli přímo pod letounem a nechávali i své děti sáhnout si na vrtule či je posadili na kola podvozku. Stejně tak jevíli návštěvníci zájem i o další dopravní letouny vystavené na nové muzejní ploše mezi hangárem č. 43 a dvěma historickými hangáry. Pozornost vzbuzoval i modrý, svítivě zářící nátěr zrenovovaného letounu Phantom F-4, který patřil britské RAF a od roku 1992 je součástí sbírek VHÚ. Četní návštěvníci se z hlavního areálu posléze přesouvali i do areálu Staré Aerovky, kde se velké pozornosti těšil především kompletně zrenovovaný bitevník Su-25.

Pražská muzejní noc

Během Pražské muzejní noci v sobotu 8. června 2019 přivítalo Letecké muzeum Kbely tisíce návštěvníků. V muzeu na ně čekal bohatý program s leteckými ukázkami, jejichž vrcholem byl seskok parašutistů z 24. základny dopravního letectva, která sídlí na kbelském letišti. Přesně v 19.00 proletěla nad kbelskou přistávací dráhou dvojice proudových letounů JAS-39 Gripen z 21. základny taktického letectva v Čáslavi, po nich se představil bojový vrtulník Mi-24 z 22. základny vrtulníkového letectva v Náměšti nad Oslavou. Ve Kbelích létal i historický letoun Let C-11 (Jak-11) ze sbírek VHÚ. V 19.45 seskočili z vrtulníku W-3A Sokol výsadkáři z 24. základny dopravního letectva Kbely, kteří předváděli efektní prvky.

Návštěvníci vyhledávali vedle stálých expozic LM Kbely i statické ukázky letounů MiG-21MFN a MiG-21UM, především děti si mohly usednout do kabiny stíhačky MiG-21MF. Velkému zájmu se těšily i četné dětské soutěže, včetně malování křídou na plochu muzea. Leteckou techniku zpestřovaly vozy Aero a také tříkolové automobily Velorex z Velorex Clubu ČR. V rámci programu Oživená historie se představily Kluby vojenské historie: Sky Riders v dobových stejnokrojích RAF, členové Muzea čs. opevnění „Na Kočičáku“ a The Royal Regiment of Scotland. Také Armáda České republiky se předvedla ve statických ukázkách: 25. protiletadlový raketový pluk Strakonice představil komplet RBS-70 a 43. výsadkový prapor Chrudim přivezl vozidlo LR-130 Kajman.

PMN probíhala také v Národním památníku hrdinů heydrichiády v Resslově ulici v Praze 2, kde se těšily největšímu zájmu komentované prohlídky, při nichž pracovníci VHÚ podrobně líčili návštěvníkům okolnosti atentátu na Reinharda Heydricha na jaře 1942 a také poslední boje československých parašutistů v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje.

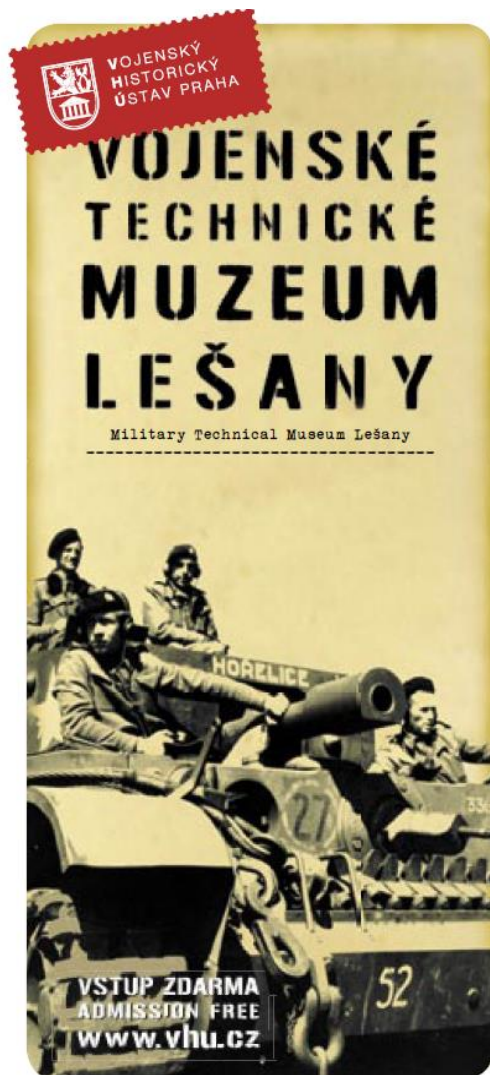
38. evropské setkání vozů Aero

V areálu Leteckého muzea Kbely, konkrétně před hangáry Staré Aerovky, se první zářijový víkend 2019 setkali majitelé historických vozů Aero v rámci 38. evropského setkání vozů Aero. Setkání aerovkářů se zúčastnilo přes 100 vozů Aero vyráběných v automobilní sekci továrny v pražských Vysočanech v letech 1929 až 1947. Většina posádek přijela z České republiky, účastnili se ale také majitelé vozů z Německa, Slovenska, Holandska, Švýcarska, Rakouska i Francie. Akce se v kbelském muzeu konala u příležitosti 100. výročí založení továrny letadel Aero Praha, 90. výročí zahájení výroby automobilů značky Aero a 40. výročí založení evropského klubu Aero – IG. Setkání vozů Aero pořádali členové Aero Car Clubu Praha z.s. ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem – Leteckým muzeem Kbely, Národním technickým muzeem a AERO Vodochody AEROSPACE a.s.

První vůz vyráběný firmou Aero byl upravený vůz ENKA od firmy Košař, která ho sama od roku 1927 s úspěchem prodávala. Automobil Aero s jednoválcovým motorem o obsahu 500 ccm bylo v roce 1929 možné koupit za stejnou cenu jako motocykl se sajdkárou, tj. 18 000 korun. Tato aerovka sice patřila do kategorie vozítek, ale vypadala a chovala se jako „dospělý“ automobil. Původní vůz Aero 500 byl v roce 1931 zdokonalen a dostal nové typové označení Aero 662 a vyráběl se v letech 1931–1934. Poháněl ho řadový dvouválec o obsahu 662 cm³. V roce 1933 následovalo Aero 1000 s litrovým motorem. V roce 1934 vznikla nová řada Aero 30 a později i velký vůz Aero 50. Během 2. světové války se výrobní linka továrny musela zapojit do zbrojního programu Německé říše, pracovali zde mj. totálně nasazení Češi. Vozy Aero Pony a Aero Rekord, tajně vyvíjené během druhé světové války, se úředním rozhodnutím již nedostaly do sériové výroby. Na podzim roku 1945 byla společnost znárodněna a výroba vlastních osobních vozů ukončena. Místo toho byla do vysočanské továrny přesunuta výroba lehkého nákladního vozu Škoda 150. Ten zde byl vyráběn v letech 1945–1947 jako Aero 150. Pod značkou Aero se v letech 1947–1951 vyráběl osobní vůz Minor II, vyvinutý továrnou Jawa.

9.5 VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY

Mezi obcemi Krhanice a Lešany u Týnce nad Sázavou, v prostoru bývalých dělostřeleckých kasáren, se od roku 1996 nachází expozice Vojenského technického muzea. V současné době ji tvoří více než 700 historických tanků, kanonů, motocyklů, obrněných, nákladních a osobních vojenských vozidel, raketová technika, spojovací a ženijní prostředky a logistický materiál pocházející z období od roku 1890 až do současnosti.

9.5.1 HISTORIE

Vojenské technické muzeum Lešany je nejmladší součástí Vojenského historického ústavu Praha. Nachází se asi 40 km jižně od Prahy na levém břehu řeky Sázavy, poblíž malé vesnice Lešany, nedaleko Týnce nad Sázavou. Objekt, ve kterém sídlí muzeum, má zajímavou historii.

V letech 1943–1945 zde byla vybudována pobočka koncentračního tábora Flossenbürg. Barákový tábor se stal součástí rozsáhlého německého výcvikového prostoru zbraní SS („SS-Truppenübungsplatz Beneschau/Böhmen“). Němci byl využíván jako kárný tábor pro provinilé příslušníky zbraní SS a také pro potřeby SS-Panzergrenadier Schule Kienschlag, neboli školy pro tzv. pancéřové granátníky, jejíž velitelství bylo umístěno v plicním sanatoriu v nedaleké Prosečnici.

Po ukončení války fungovaly Lešany po dobu několika měsíců jako zajatecký tábor pro příslušníky wehrmachtu a zbraní SS. V polovině června 1945 zde bylo internováno na 15 000 německých zajatců. V rámci poválečného odsunu sudetoněmeckého obyvatelstva byl na podzim 1945 v Lešanech zřízen internační tábor, který sloužil k soustředění internovaných Němců před jejich odsunem do Německa.

Po roce 1948 i 1989

Po únorovém převratu, kdy nový komunistický režim začal tvrdě nakládat se všemi svými odpůrci, bylo na podzim 1948 rozhodnuto o zřízení tábora nucených prací v lešanském středisku. Tento tábor plnil svou funkci od ledna do léta 1949. Objekt následně krátce sloužil v rámci tzv. „řecké akce“. Byly zde ubytovány řecké děti, které se nacházely na našem území v průběhu řecké občanské války.

Do dubna 1950 táborem prošlo celkem 4 000 osob. V květnu 1950 tábor znovu převzalo ministerstvo sociální péče a obnovilo činnost tábora nucených prací. Již v listopadu ale objekty převzala československá armáda, čímž začala éra vojenské posádky Lešany. Zpočátku zde byla dislokována 33. protitanková brigáda, po jejím zrušení v roce 1968 zůstal jen 217. protitankový pluk a do uvolněných kasáren byl přemístěn 362. dělostřelecký a 9. protiletadlový pluk z posádky Písek. Ten byl vystřídán v polovině 80. let 103. praporem chemické obrany z Liberce.

Kasárenské objekty byly přiděleny Historickému ústavu Armády České republiky v únoru 1995. Tomu předcházela jednání mezi vedením ústavu a Generálním štábem AČR o využití celého objektu, v němž již tou dobou byla, po redislokaci 217. protitankového pluku a 103. praporu chemické obrany na Slovensko v roce 1992, uložena část historické techniky. Po zrušení posledního lešanského útvaru (9. dělostřeleckého pluku) byly zahájeny práce na využití celého rozsáhlého areálu. Tři bývalé autoparky a několik desítek správních budov a skladů se záhy proměnily na depozitáře pro uložení sbírkových předmětů jednotlivých fondů spravovaných Historickým ústavem AČR.

Dalším krokem bylo využití autoparku zrušeného 9. dělostřeleckého pluku a přilehlého prostoru k prezentaci bohatých sbírek pozemní techniky široké veřejnosti. Touto fází úprav byla zahájena výstavba lešanského muzea. Umístění muzea mimo Prahu s sebou přineslo dostatek prostoru pro vystavení více než šesti stovek exponátů, od motocyklů, velitelských a nákladních vozidel, tanků, obrněných transportérů přes dělostřeleckou, protiletadlovou raketovou techniku až po spojovací a ženijní prostředky, logistický a další materiál, který sloužil pro potřebu pozemních vojsk.

Od první expozice k současnosti

Již v roce 1996 byla v Lešanech otevřena muzejní expozice, zatím pouze formou instalovaného depozitáře. Po roce 1999 se začal obraz muzea podstatně měnit. K základům expozice, které se vytvářely v letech 1996 až 1999, se postupně budovala v jednotlivých halách rozměrná dioramata, která přibližují návštěvníkům muzea jednotlivé etapy ve vývoji československé armády od roku 1918 a v chronologické zkratce také zachycují nejdůležitější historické události v našich dějinách, zatím do roku 1962.

Kromě toho muzeum staví na tradicích a snaží se ukázat také technický um několika generací československých konstruktérů minulého století. V současné době jsou návštěvníkům sbírky prezentovány v deseti halách, pod šesti přístřešky, ale také na volném prostranství.

Mezi nejceněnější exponáty muzea patří zejména sbírka československých vojenských dopravních prostředků z let 1918–1939, unikátní kolekce děl systému ŠKODA a motocyklů JAWA. Z období studené války patří mezi zajímavé exponáty raketová technika a také tanky z výzbroje armád bývalé Varšavské smlouvy a armád NATO.

Každým rokem jsou sbírky muzea doplňovány o nové přírůstky, velká péče je věnována jejich restaurování do zcela původního stavu. Většina vozidel, tanků, obrněných transportérů a motocyklů je pojízdná a často se využívá v programu dynamických ukázek. Tradičními akcemi se stalo jarní zahájení návštěvnické sezony a Tankové dny pořádané na konci letních prázdnin. Expozičním pojetím se muzeum hlásí k nejmodernějším trendům prezentace sbírek technického charakteru. Vzorem jsou od samého počátku britská muzea, která v současné době udávají tón ve vývoji světového muzejnictví v této oblasti.

9.5.2 STÁLÁ EXPOZICE

Sbírky jsou široké veřejnosti prezentovány v deseti halách, pod šesti přístřešky a na volném prostranství. Rozsahem a složením svých sbírek, v nichž je zastoupen nejen jeden světový unikát, se toto muzeum řadí mezi nejvýznamnější evropské instituce svého druhu.

Hala č. 1: období let 1918–1938

Hala původně sloužila pro garážování 122mm raketometů vz. 70 “GRAD”, kterými byl vyzbrojen dělostřelecký pluk. Do současné podoby byla expozice přepracována v letech 1999–2000 a pro veřejnost zpřístupněna 27. května 2000. Po vstupu do haly se návštěvníci ocitnou na nádvoří bývalých kasáren rakousko-uherské armády, na kterém mohou vidět například 50cm minomet soustavy STOREK. Je to největší konstrukce brněnské Storkovy strojírny. Jediný vyrobený kus byl v letech 1917–1918 zkoušen rakousko-uherskou i německou armádou, do výzbroje však zaveden nebyl.

Dalšími zajímavými sbírkovými předměty v této části expozice jsou námořní a dělostřelecké miny. Dělostřelecká výzbroj východní fronty 1. světové války je prezentována ruským 107mm polním kanonem vyrobeným v Japonsku. Výzbroj československých legií bojujících v letech 1. světové války v Rusku je prezentována ruským 7,62cm horským kanonem vz. 09 z Putilovské zbrojovky. V další části expozice návštěvník prochází kolem dobové autodílny, spojovací ústředny a celé řady předválečných velitelských a nákladních automobilů a motocyklů, které jsou,

včetně figurín ve stejnokrojích, zasazený do věrného prostředí první republiky. Mezi nejcennější exponáty patří hasičský automobil PRAGA L, jehož podvozek byl vyroben v roce 1926.

Unikátní je především kolekce třínapravových vozidel PRAGA AV, ŠKODA 903 a TATRA 26/52, kterou nelze spatřit v žádném jiném muzeu. Dalším zajímavým exponátem je zásahový automobil PRAGA AN, který sloužil v roce 1938 u jednotek Stráže obrany státu. Po okupaci byl zabaven a používán gestapem. Předválečné střední vojenské nákladní automobily reprezentuje zejména PRAGA RV, která byla československou armádou objednána v roce 1935. Toto vozidlo mělo na svou dobu ojedinělé jízdní vlastnosti a jako jeden z nejmodernějších typů naší armády se stalo synonymem krizového období předmnichovského Československa.

Příznivci motocyklů zde najdou celou řadu různých předválečných značek, kterými byla vybavena československá armáda. Velmi zajímavý je např. robustní motocykl PRAGA BD 500 konstruktéra J. F. Kocha. Do výzbroje převzala československá armáda celkem 79 motocyklů tohoto typu. Vývoj československé tankové techniky ze začátku 30. let 20. století představuje tančík MU-4 ze Škody Plzeň, který byl projektován a vyroben pro „útočnou vozbu“ v roce 1933. Do výzbroje československé armády nebyl zařazen z důvodu zavedení konkurenčního tančíku vz. 33 z ČKD Praha. Posledním přírůstkem této haly je dokonale zrenovovaný tančík PRAGA Stvr m/37, dodávaný do Švédska.

Hala č. 2: období let 1939–1943

Tato hala, podobně jako následující, původně sloužila pro garážování 152mm samohybných kanonových houfnic vz. 77 „DANA“, které byly ve výzbroji dělostřeleckých oddílů 9. dělostřeleckého pluku od začátku 80. let až do roku 1994. Do své současné podoby byla hala reinstalována v roce 2001. Tematicky je zde expozice rozčleněna do třech prostorů. V první části návštěvník prochází bunkrem, který symbolizuje obranná opatření Československa proti útoku ze strany Německa ve druhé polovině 30. let. Nejdůležitější částí těchto opatření byl právě pevnostní systém, který se budoval od roku 1935.

Práce na výstavbě opevnění v Československu byly ukončeny předčasně počátkem října 1938, poté co československá vláda na nátlak svých politických spojenců přijala tzv. „Mnichovskou dohodu“. „Lešanský bunkr“ je vybaven plynovými a dýmovými filtry, které byly vyrobeny firmou CHEMA v roce 1938. Výzbroj tvoří 7,92mm těžký kulomet ZB vz. 37. V roce 2009 byla tato část expozice doplněna o předválečný československý tank LT vz. 35. Po službě u Pluku útočné vozby 2 ve Vyškově (v období okupace v německé armádě pod označením PzKpfw 35(t)) se po ukončení války dostal jako součást válečné kořisti do USA (Aberdeen) a do své vlasti se vrátil až v říjnu 2008. Je důkazem vynikající úrovně československého předválečného průmyslu.

Druhá část haly je věnována období Protektorátu Čechy a Morava. Vystavené exponáty jsou včleněny do jednotlivých dioramat. Návštěvník zde najde kromě německých prostředků především protektorátní produkci největších českých zbrojovek a automobilek pro německou armádu. Prezentován je další příklad produkce tankové techniky od firmy ČKD (BMM – Böhmisch-Mährisch Maschinenfabrik). Její lehký tank LT vz. 38 byl zaveden do výzbroje československé armády a po okupaci byl vyráběn pod označením PzKpfw 38(t) pro německý wehrmacht. Od roku

1944 zahájila BMM výrobu stíhače tanku pod označením Jagdpanzer 38(t) „Hetzer“. Vystavený stíhač se dostal zpět do expozice v roce 2006, po téměř ročním restaurování. Následující část expozice je věnována vozidlům z protektorátní produkce Škody Mladá Boleslav a Tatra Kopřivnice. V garáži návštěvník uvidí dřevěnou kabinu těžkého nákladního automobilu TATRA-111, která se pro potřeby německé armády vyráběla už v roce 1942. Velmi cenným exponátem je ŠKODA typ 956. Toto vozidlo s pohonem 4×4 i přes nesporné kvality nebylo sériově vyráběno.

Poslední část expozice připomíná účast českých a slovenských dobrovolníků v bojích v severní Africe. Československé jednotky (Čs. pěší prapor 11. – Východní, později reorganizovaný na Čs. 200. lehký protiletadlový pluk – Východní) proslul hlavně svým statečným bojem v obleženém libyjském Tobrúku. Vystavený automobil BEDFORD MWC 15-cwt je jednou z několika málo dochovaných tzv. „water tanks“, které sloužily na severoafrickém bojišti. Jednotky německého Afrika-Korpsu představuje vozidlo HORCH 108 s lafetovaným protiletadlovým kanonem vz. 38. Německého spojence, italskou armádu, připomíná dělostřelecký tahač SPA TL 37 automobilky FIAT.

Hala č. 3: období let 1944–1945

Poprvé mohli návštěvníci zhlédnout halu v této podobě na konci května 2002. Tematicky je expozice rozdělena do dvou částí. V první, která má bílý podklad, jsou instalována dioramata, symbolizující boje v zimních podmínkách na východní frontě. Návštěvník zde najde celou řadu exponátů z výzbroje německé armády, jako například unikátní 10,5cm bezzákluzový kanon L.G. 42, který byl v malém počtu vyráběn především pro německé výsadkové jednotky a pro útvary Luftwaffe. Vedle je německý 15cm raketomet NEBELWERFER, který používal rotační rakety zajímavé konstrukce – přední část byla tvořena raketovým motorem uzavřeným tryskovým dnem s 26 šikmými tryskami, v zadní části byla umístěna bojová hlavice. Před ním stojí kolopásový motocykl NSU-HK 101, který byl schopen jízdy i ve velmi těžkém terénu. Sovětské samohybné dělostřelectvo je zastoupené samohybným kanonem SU-76 a 152mm kanonovou houfnicí ISU-152, která se na frontě objevila až v závěru 2. světové války.

Návštěvník zde také může vidět jednu z nejobávanějších zbraní – raketomet „Kat'ušá“ s označením BM-13 umístěný na podvozku amerického vozidla STUDEBAKER US-6. Mezi nejcennější exponáty této haly patří technika, která byla ve výzbroji 1. čs. armádního sboru v SSSR, jehož základ byl formován v roce 1942 v sovětském Buzuluku. Obrněný automobil BA-64B pochází z výzbroje tankového praporu 1. čs. samostatné brigády. Z celkového počtu 10 kusů se do osvobozené vlasti vrátilo celkem 6 vozidel.

Ve druhé části expozice se návštěvník ocitne na plzeňském náměstí, které je 6. května 1945 zaplněno americkou válečnou technikou. Velké dioráma připomíná návštěvníkům postup 3. americké armády generála Pattona do Čech a osvobození území západně od demarkační čáry Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice. Návštěvníci mají možnost spatřit kromě jiného i americký střední tank SHERMAN M 4A1, který je vyzbrojen 76,2mm kanonem, a třínápravový nákladní automobil s náhonem na všechna kola GMC 353. Zajímavá je i vojenská verze amerického motocyklu HARLEY-DAVIDSON WLA. Poslední novinkou této haly je americký stíhač tanků M-36 JACKSON.

Hala č. 4: období let 1945–1950

Technika a vybudovaná dioramata v této hale představují složité období Československa od ukončení války do konce 50. let. Základ expozice tvoří dvě kolony vozidel. V první koloně, ve směru prohlídky, je seřazena britská technika, která představuje příjezd Čs. samostatné obrněné brigády z Francie na naše území a její začlenění do výzbroje poválečné československé armády. Bohužel ve druhé polovině 50. let byla z ideových důvodů tato „západní“ technika ničena. Z původní výzbroje brigády se ve sbírce muzea dochoval pouze kolový obrněný automobil HUMBER, který je zde vystaven, a vrak tanku CROMWELL, který se nachází v depozitáři muzea. Další vystavená britská válečná technika byla přivezena v posledních několika letech z Velké Británie a výrazně doplňuje celou expozici.

Dioramata ve druhé části haly svou symbolikou červené oblohy a zatýkaných osob ukazují konec demokratického systému v Československu a nastolení nového komunistického režimu. Toto období reprezentuje zejména TATRA 600 „Tatraplán“. První sériový vůz byl vyroben v červnu 1948 a pro své kvality byl exportován do 17 zemí světa. Je zde také k vidění motocykl JAWA 250 „Pérák“. Tento název získal díky na svou dobu pokrokovému odpružení obou kol. Jeho výroba byla zahájena v roce 1946 a svou moderní koncepcí předstihl ostatní světové typy s dvoudobým motorem. Prvním poválečným vozidlem vyráběným mladoboleslavskou Škodou byla ŠKODA 1101 Tudor.

Hala č. 5: období let 1950–1962

Reinstalace této haly skončila v roce 2004. Celá expozice přibližuje návštěvníkům období 50. let, které bylo hlavně ovlivněno studenou válkou mezi „východem“ a „západem“. První část haly symbolizuje budování socialismu v Československu a představuje naši armádu, která byla od roku 1955 členem Varšavské smlouvy. Na začátku haly je postavena replika bunkru. Po komunistickém převratu začala armáda opět udržovat pevnostní objekty na naší západní a jižní hranici. 85mm pevnostní kanon vz. 44/59, který je vystaven v „palebné poloze“, byl původně namontován v pevnostním objektu nedaleko moravské obce Šatov.

Na tvrdou unifikaci československé armády na sovětskou výzbroj a techniku doplatily kromě jiných projektů také prototypy terénních vozů ze Škody Mladá Boleslav. Zde stojí vedle sebe Škoda 998, obojživelník verze 972, radiovůz a velitelská verze 973 „Babeta“. Tento velitelský vůz považují odborníci za jeden z nejlepších terénních vozů své doby. Výroby se ale bohužel nedočkal. Z dalších zajímavostí lze v této hale vidět Tatra 805 Komando, což je speciální úprava klasické Tatry 805, která byla pro potřeby výsadkových jednotek československé armády přepravována v nákladních kluzácích.

Těsně před „železnou oponou“ stojí známý polopásový obrněný transportér OT-810, který vznikl rekonstrukcí německého válečného transportéru a vyráběl se na přelomu 50. a 60. let na Slovensku v PPS Detva. Po překonání „hraničního pásma“ se návštěvník dostane na „západ“, kde najde příklady vojenské techniky z výzbroje některých armád členských států NATO. Německý Bundeswehr představuje lehký

nákladní automobil UNIMOG S 404 se spojovací nástavbou. Britský zbrojní průmysl je zde zastoupen dvěma kolovými obrněnými vozidly FERRET a SARACEN a také letounem AUSTER v kamufláži belgického letectva.

Českého návštěvníka určitě překvapí umístění československých motocyklů do této „kapitalistické části“. Jde o soubor motocyklů JAWA, které byly od roku 1957 dodávány finské a švédské armádě. Pro jízdu na sněhu byly vybaveny lyžemi.

Hala č. 6: Ostravská operace – „tanková bitva“ (březen–duben 1945)

Tato hala původně sloužila 9. dělostřeleckému pluku. Byla zde garážována spojovací, velitelská a průzkumná vozidla velitelské baterie. Od září 2002 do února 2003 se hala stavebně upravovala a následně byly zahájeny práce na dioramatech. Pro veřejnost byla tato první interaktivní expozice v lešanském muzeu zpřístupněna v srpnu 2003. Expozice je věnována Ostravské operaci, která patřila mezi nejtěžší operace závěru 2. světové války. Sovětská a československá vojska musela překonat nejen složitý horský a zalesněný terén, ale i zdolat celý obranný systém vybudovaný na přístupech k Ostravě v období předmnichovské republiky. Návštěvník prochází zákopem ve směru postupu sovětských a československých jednotek, na bojišti po obou stranách je umístěna celá řada bojové techniky. V polovině expozice návštěvník podchází sovětský střední tank T-34/85, nouzový východ tanku je otevřen a osvětlen, takže je možné vidět praktický celý řidičský a bojový prostor včetně jeho obsluhy.

V závěru expozice se návštěvník dostává do obranných pozic německé armády, vpravo je v palebné pozici německý střední tank Pz.Kpfw. IV a vlevo k palbě připravený německý protitankový kanon PaK 40 ráže 75 mm. Nakonec návštěvník vstoupí do pevnostního objektu, který je příkladem použití československého pevnostního systému německou armádou na konci 2. světové války. Kromě věrného prostředí je hala také ozvučena několika zvukovými okruhy, od dělostřelecké a raketometní palby před vstupem do haly přes řev tankových motorů až po střelbu pěchotních zbraní ze střílen bunkru.

Hala č. 7: Protiletadlové dělostřelectvo

Hala původně sloužila, spolu s vedlejší halou č. 8, jako sklad vojenského materiálu, který byl určen pro mobilizačně vytvářené jednotky 217. protitankového pluku. Dnes jsou zde instalovány protiletadlové kanony a různé přístroje pro řízení palby, které byly určeny k zjišťování základních údajů pro vedení protiletadlové palby. Kromě protiletadlových kanonů vyrobených v závodech Škoda v meziválečném období je zde umístěna také celá řada kanonů vyrobených především v Německu, ale i ve Francii a Velké Británii. Mezi nejceněnější exponáty patří zejména výrobky již zmiňovaných Škodových závodů. Vystaven je zde např. 7,65cm protiletadlový kanon 8/700. Jde o zbraň, která byla konstruována pro zahraničního zákazníka koncem 20. let dvacátého století a měla sloužit jak proti vzdušným, tak i pozemním cílům.

Největší prostor je věnován protiletadlovým kanonům, které byly používány v průběhu 2. světové války. Návštěvník zde najde známý německý protiletadlový 88mm kanon vz. 37 i jeho modernizovanou verzi vz. 41. Ta byla určena k palbě na těžké spojenecké bombardéry operující ve velkých výškách. Boje našich vojáků na Středním východě a v severní Africe symbolizuje 40mm protiletadlový kanon Bofors. Tento legendární kanon byl jednou z nejúspěšnějších zbraní svého druhu. Během 2. světové války ho používaly prakticky všechny zúčastněné armády. Francouzský zbrojní průmysl je zde zastoupen 25mm PLK Hotchkiss, který byl také používán československými vojenskými jednotkami ve Francii na začátku války. Z dalších zajímavostí lze vidět německý ústřední zaměřovač vz. 40. Toto zařízení sloužilo k výpočtu prvků střelby, které byly přenášeny elektrickým zařízením na kanony. Po roce 1945 tyto zaměřovače sloužily také v československé armádě u protiletadlových baterií, které byly vyzbrojeny 88mm PLK vz. 37 a 105mm PLK vz. 38.

Velkou raritou je plně automatizovaný československý 100mm kanon PLK čs-R-11, který byl vyvrcholením vývojové řady protiletadlových zbraní konstruovaných ve Škodových závodech na počátku 50. let dvacátého století. Technické parametry tohoto kanonu znamenaly ve světovém měřítku absolutní špičku. V tomto období ale již éra těžkého protiletadlového dělostřelectva končila a úkoly protivzdušné obrany ve středních a velkých výškách přebíraly protiletadlové rakety. Sériová výroba těchto kanonů tak nebyla povolena.

Hala č. 8: Děla systému ŠKODA (1890–1935)

Pro muzejní účely byla hala v současné podobě zpřístupněna v roce 1999. Její celý prostor je věnován různým dělostřeleckým prostředkům, které byly vyrobeny ve Škodových závodech pro potřeby rakousko-uherské armády, později československé armády, ale také pro export v letech 1890–1935. V současné době se zde nachází nejkompletnější sbírka produkce jedné z největších předválečných zbrojovek v Evropě. V roce 1890 vzniklo v plzeňské Škodovce zbrojní oddělení s původním programem výroby lodních děl, které mělo za cíl oprostít tehdy budované válečné loďstvo monarchie od závislosti na dodávkách z ciziny. Kromě toho obrátilo svůj zájem také k vývoji polních děl. Díky zkušenostem s lodními děly se podnik dostal brzy mezi špičku světových zbrojařských závodů. Škoda průkopnický usilovala o konstrukci polních a horských děl s brzdovratným zařízením a v konkurenčním souboji s vídeňským Arsenalem o používání hlavňové oceli. Špičkovou světovou kvalitu představovala také těžká pozemní děla, z nichž se bohužel žádné na našem území nedochovalo.

Uvnitř osmé haly je instalováno přes 40 kusů polních a horských kanonů, houfnic a minometů. Exponáty jsou umístěny chronologicky, návštěvník tedy může postupně sledovat vývoj v konstrukci děl systému ŠKODA. Před vstupem do hlavní části je možné vidět také dělostřeleckou municí různých ráží. Mezi nejceněnější exponáty patří 7,5cm polní kanon z roku 1890 se zákruzem hlavně, který byl určen pro tovární zkoušky. Tento kanon se stal základním typem pro všechna další děla Škodových závodů. Kromě polních kanonů je zde možné vidět i 10,5cm polní houfnice vz. 13 a 14, které umožnily Škodovce prosadit se na zahraničních trzích. Velké úspěchy podnik slavil také svými horskými děly. Jde o speciální druh děla, které mělo umožnit bojovou činnost v těžce přístupném horském terénu, a návštěvník zde najde hned několik různých typů. Příkladem je vystavená 10cm horská houfnice vz. 16/19 se zákruzem hlavně. Dělo mělo velmi dobré vlastnosti a bylo zavedeno nejen do výzbroje československé armády, ale také exportováno do zahraničí. Jedním z netypických horských děl je vystavená 15cm

horská houfnice vz. 18. Svou masivní konstrukcí a mohutnou ráží byla ve světě horského dělostřelectva zcela ojedinělá. Ve Škodových závodech byla houfnice vyvíjena v průběhu 1. světové války, vyroben byl však pouze jediný kus.

Vedle dioramatu konstrukční kanceláře Škody stojí 10cm lehká houfnice vz. 14/19. Jde o nejcennější exponát celé dělostřelecké sbírky VHÚ. Houfnice byla na začátku 20. let dvacátého století zmodernizována z původního vz. 14 a zavedena do výzbroje československé armády. Až do roku 1939 byla nejrozšířenějším dělem v její výzbroji. Vystavená houfnice doprovázela na poslední cestě dva prezidenty – T. G. Masaryka v roce 1937 a Václava Havla v roce 2011.

Hala č. 9: Expozice spojovacího vojska

Hala věnovaná spojovacímu vojsku byla otevřena 30. září 2007 u příležitosti 90. výročí vzniku spojovacího vojska. Za den jeho vzniku bylo stanoveno datum založení telegrafní rot československých legií v Rusku, což bylo právě 30. září 1917. Expozice je umístěna v jednom z nejstarších objektů Vojenského technického muzea Lešany, který pochází ještě z období 2. světové války. Od počátku 50. let do poloviny 80. let dvacátého století tento objekt sloužil jako opravárenské dílny kolové techniky. Následně, až do roku 2007, byl značně zchátralý využíván Vojenskou správou budov jako sklad nepotřebného materiálu.

První část expozice představuje chronologický přehled vývoje československého spojovacího vojska, ztvárněný několika dioramaty, například interiérem vagonu telegrafní roty československých legií v Rusku. Zde je možné vidět kupříkladu francouzský telefonní přepojovač C 1918 nebo ruský polní telegrafní přístroj konstrukce Siemens. Spojovací prostředky československé předválečné armády prezentují zejména telefonní přepojovač Standart Electric a rádiový přijímač RP 20, vyrobený ve Vojenských telegrafních dílnách Kbely. Vitrína před „zemljankou“ je věnována agenturním stanicím domácí i zahraniční výroby. Po dobu okupace českých zemí byly stanice využívány různými odbojovými organizacemi pro vedení zpravodajské války proti Německu. Vystavený rádiový přijímač PENTO například používalo Zemské velitelství Obrany národa v Praze. Přímo v „zemljance“ je pak umístěn spojovací materiál, který byl používán československými jednotkami v SSSR. Vystavena je sovětská rádiová stanice RBM, ale i americký telefonní přístroj EE-8, dodávaný v průběhu 2. světové války do SSSR.

Druhá část expozice prezentuje přehled historického vývoje spojovacích prostředků. Exponáty jsou umístěny ve vitrínách a důraz je kladen zejména na prezentaci předválečných spojovacích přístrojů z produkce Vojenských telegrafních dílen Kbely. Velmi zajímavá je i unikátní kolekce československých přístrojů z let 1945 až 1955.

Hala č. 10: Expozice raketového vojska

V roce 2009 vznikla úpravou bývalé nedokončené mycí linky vojenské techniky zatím poslední výstavní hala – tzv. „raketová“. Hlavní část výstavního prostoru je věnována odpalovacím zařízením taktických a operačně-taktických raketových kompletů sovětské výroby, které byly ve

výzbroji raketového vojska ČSLA od počátku 60. let do poloviny 90. let dvacátého století. Představovaly symboly studené války mezi „Východem“ a „Západem“.

Návštěvníci si zde mohou prohlédnout odpalovací zařízení 2P16 s raketou 3R8 (FROG-3), 9P113 s raketou 9M21 (FROG-7), 9P129 s raketou 9M79 (SS-21 SCARAB), 9P19 a 9P117 s raketami 8K14 (SCUD-B) a 9P71 s raketou 9M714 (SS-23 SPIDER). Pro srovnání konstrukce sovětských poválečných a německých válečných kapalných raketových motorů je vystavena část spalovací komory rakety V-2 a motor 9D21 rakety SCUD-B. Příznivci raketové techniky se mohou detailně seznámit s konstrukcí operačně-taktické rakety 8K14 (SCUD-B) nebo porovnat raketový motor na kapalné pohonné hmoty s motorem na tuhé palivo. K tomuto účelu je v přístavku haly vystavena maketa a výukový řez rakety SCUD-B a řez taktické rakety 9M21 (FROG-7). Prostor je věnován i dalšímu druhu raketové techniky – protitankovým řízeným střelám. Ty jsou prezentovány všemi druhy protitankových řízených střel několika generací, které sloužily v bývalé ČSLA v 60. až 80. letech minulého století, ale i typy řízených střel používaných současnou Armádou ČR.

Unikátem je odpalovací zařízení na podvozku GAZ-69, nesoucí protitankové řízené střely první generace 3M6 ŠMEL zavedené do výzbroje armád bývalé Varšavské smlouvy na konci 50. let dvacátého století.

Přístřešky a volné prostranství

Kromě výstavních hal je celá řada exponátů, pocházejících zejména z období studené války, umístěna pod přístřešky a na volném prostranství. Návštěvník si zde může porovnat konstrukce tanků z výzbroje bývalé Varšavské smlouvy, například IS-3, PT-76, T-34/85, T-54/55, T-72, s tanky západní provenience, jako jsou britský CENTURION Mk.9, americké tanky M47, M48A5, M60 a také první poválečný německý tank LEOPARD 1. Největším lákadlem pro příznivce tankové techniky je ale určitě mohutný izraelský tank Merkava Mk.1 s motorem umístěným v přední části. Při jeho konstrukci bylo vše podřízeno hledisku přežití osádky.

Hojně je zde zastoupeno samohybné a reaktivní dělostřelectvo. K vidění je např. SU-100, 122mm samohybná houfnice 2S1 „GVOZDIKA“, 203,2mm samohybný kanon 2S7 „PION“, 240mm samohybný minomet 2S4 „TULPAN“, ale také 152mm ShKH vz. 77 „DANA“ a 122mm raketometem vz. 70 „GRAD“, kterými byl vyzbrojen bývalý lešanský dělostřelecký pluk.

Zájemcům o protiletadlovou techniku jsou zde prezentovány prakticky všechny protiletadlové raketové komplety, které byly ve výzbroji útvarů protivzdušné obrany státu (PVOS) i protiletadlových útvarů pozemního vojska bývalé ČSLA.

Expozice železničního vojska

Od roku 2009 se součástí lešanského muzea stala také venkovní expozice železničního vojska. Základ tvoří 170 metrů dlouhé kolejové pole postavené na dřevěných pražcích a dvě výhybky. Na kolejích zatím stojí 6 různých železničních vagonů, které sloužily pro vojenské účely. Nejstarším z nich je krytý vagon vyrobený ve francouzském Lunéville v roce 1909, který byl v průběhu 2. světové války součástí radarového vlaku německé Luftwaffe (radar Würzburg Riese). Velmi zajímavý je také velitelský vůz německého válečného obrněného vlaku BP 42 a především dva vagony sloužící k transportu a laboraci munice pro německé 800mm kanony Dora a Gustav.

Poválečné období je zastoupeno například dieselmechanickou lokomotivou T-211.0 s motorem Tatra 111A z roku 1958. Lokomotiva po dlouhá léta sloužila ve vojenských skladech Mikulovice u Jeseníku.

9.5.3 AKCE PRO VEŘEJNOST

Zahájení 24. muzejní sezóny

Již 24. muzejní sezónu ve Vojenském technickém muzeu Lešany zahájil v sobotu 25. 5. 2019 otevírací den, v němž se jedním z hlavních lákadel stala přehlídka obrněných transportérů OT-64 SKOT. K vidění byly i nové přírůstky ve sbírkách VHÚ Praha, především četné motocykly. V jednom ze stanových táborů potkali návštěvníci i příslušníky skotského vojska: jednalo se o „Skoty“ z Klubů vojenské historie – skotských jednotek britské armády.

Již několik minut před slavnostním zahájením se nad hlavami návštěvníků objevil letoun, který předvedl několik efektních leteckých kousků. Do arény také vjela legendární závodní-nákladní tatrovka, vůz, který se účastnil dakarských závodů koncem 80. let, kterou řídil Karel Loprais. Poté se na modrém nebi prolétl další stroj, o poznání mohutnější: šlo o vojenský vrtulník Mi-24 ze základny u Náměště nad Oslavou. Slavnostní zahájení dne provedl ředitel VHÚ Praha, plk. gšt. Aleš Knížek. Poté následovala salva z horského děla vz. 15, které vyrobily ještě před první světovou válkou Škodovy závody v Plzni. Toto dělo bylo získáno z Itálie – v tamních jednotkách děla tohoto typu sloužila až do 50. let 20. století.

Lešanskou arénu na úvod dynamických ukázek opanoval jeden obrněný transportér OT-64 SKOT a za ním v závěsu jedoucí moderní transportér Pandur. Betonová dráha v aréně následně posloužila motocyklům, novým přírůstkům ve sbírkách VTM Lešany. Jako první se představil belgický vojenský motocykl FN 12T3 TRICAR 1000 (1939-1940), který byl konstruován netradičně jako tříkolový.

Po okupaci Belgie sloužily tyto stroje v německé armádě, dodnes se jich dochovalo jen několik kusů a VHÚ tak získal skutečně unikátní exponát. Dalším výjimečným motocyklem byl britský vojenský motocykl se sidecarem Norton Big 4, 633 cm³, rok výroby 1939. Po něm následoval československý motocykl JAWA 500 OHC typ 15/02, který pochází z druhé půlky 50. let. Na svoji dobu šlo o nejsilnější motocykl vyráběný u nás, proto sloužil v ozbrojených složkách i u Sboru národní bezpečnosti. Následovaly motocykly italské či německé výroby a tuto část programu uzavřela česká motorka Praga Enduro – ED 250 z doby přelomu tisíciletí.

Z té nejtěžší techniky se hned na úvod další části programu objevilo těžké samohybné dělo s kanónem ráže 100mm. Tento exponát ze sbírek VHÚ byl nedávno rekonstruován ve VOP Nový Jičín. Dělo sloužilo k ničení tankové síly, bylo konstruováno na podvozku legendárního tanku T-34. Po transportéru OT-810 už patřila aréna avizovaným vozidlům SKOT. Střední kolový obrněný transportér OT-64 byl československo-

polským projektem, od první poloviny 60. let až do 70. let bylo vyrobeno na 4 500 kusů v celkem desítce variant. V lešanské aréně se představilo několik strojů, každý v jiném provedení. Přítomny byly i transportéry, které se podílely na misích českých vojáků v zahraničí. Ke SKOTům se posléze připojilo i těžké vozidlo Tatra 813, které sloužilo v armádě jako pomocný či vyprošťovací stroj. V závěru jezdilo před řadami diváků hned několik transportérů OT-64 a společně s nimi i jejich následovník v Armádě České republiky, transportér Pandur. Jemuž posléze sekundovaly lehčí stroje, Land Rover Kajman či vozidlo Iveco. Po skončení této části programu byla na pořadu ještě krátká bojová ukázka ze cvičení Československé lidové armády z 80. let 20. století. V ní se představily dva transportéry OT-64. Ukázku předvedli členové KVPH Československo.

V lešanském areálu si pak návštěvníci mohli na těžkou techniku sáhnout, vyzkoušet ji i zevnitř, setkali se také s tábory různých armád. Tábořem KVPH Československo, Tábořem Československé armády, 1. republika, Tábořem Wehrmachtu a nechyběli ani skotští vojáci: Tábor Skotského pluku předvedl KVH The Royal Regiment of Scotland.

17. Tankový den

V pořadí již sedmnáctý Tankový den ve Vojenském technickém muzeu Lešany nabídl v sobotu 31. srpna 2019 velkolepou bitvu mezi americkými a německými vojáky, k vidění byly i desítky kusů těžké techniky: tanky československé, německé, ruské a americké. Nad hlavami diváků předvedli své umění i letci na historických strojích, ale také vojenští piloti na stíhacích gripenech z čáslavské základny.

Akci zahájil v půl jedenácté ředitel VHÚ Praha, plk. gšt. Aleš Knížek. Přítomni byli i významní hosté z řad politického a vojenského života, na tribuny usedl např. ministr vnitra Jan Hamáček, někdejší náčelník Generálního štábu AČR, armádní generál Pavel Štefka, současný první zástupce NGŠ AČR, generálmajor Miroslav Hlaváč, brigádní generálka Lenka Šmerdová a další

Ještě před slavnostním úvodem se mohli diváci kochat pohledem na modrou oblohu, na níž kroužil historický vojenský letoun C-11 ze sbírek VHÚ. Letadla se vůbec na Tankovém dni předvedla v hojně míře, četné letecké prvky ukázal pilot Milan Mikulecký, který řídil stroj Boeing B 75, což je dvouplošník americké provenience vyráběný od roku 1933 a určený k výcviku pilotů. Nechyběly ani dva stíhací letouny JAS-39 Gripen z 21. základny taktického letectva v Čáslavi.

Dvě bojové ukázky byly na programu dne. V té první se střetly finské jednotky s německými, ukázka připomněla boje v Laponské válce na podzim roku 1944. Skutečně mohutné dělostřelecké salvy

z dvou německých houfnic zahájily druhou ukázkou dne, boje US Army s německými jednotkami na přelomu let 1944/45. Několik desítek minut trvající ukázka byla efektní jak co do počtu účastníků, tak co do počtu vystřelených nábojnic. Do arény také vjela celá plejáda strojů, například americké tanky Stuart, Sherman, Jackson, ale i četná pěchotní obrněná vozidla.

Po ukázkách, následovala přehlídka čtyř konstrukčních tankových škol: československé, německé, sovětské a americké. Představily se tanky od předválečného období až po konec 20. století. Vedle výše jmenovaných amerických tanků byly k vidění i četné tanky sovětské, například legendární T-34, dále dva těžké tanky IS-2 a IS-3, ale také moderní verze tanků T-72, kterou má nyní ve výzbroji česká armáda; jedná se o T-72M4CZ. Jako úplnou novinku mohli diváci spatřit i americký obojživelný transportér DUKW. Potlesk spojený s respektem zazněl i ve chvíli, kdy v historickém vojenském automobilu Škoda vjel do arény jeden z posledních žijících československých veteránů druhé světové války, brigádní generál Václav Kuchyňka. Během let 1939-1945 bojoval na východní frontě.

Vedle techniky ze sbírek VHÚ se v ukázkách představili členové KVH Gardekorps, 16. Obrněná divize, členové Muzea na demarkační linii v Rokycanech a další. Program v lešanské aréně se završil zhruba po půl jedné, poté následovaly ještě jízdy výherců soutěží. Celé odpoledne pak měli návštěvníci na prohlídky muzejních expozic, ale také se mohli obdivovat četným vystaveným exponátům, které sem přivezli milovníci vojenské historie, kluby vojenské historie a další.

Land Rover Day

Dne 21. září 2019 se ve VTM Lešany konal již 7. ročník Land Rover Day, setkání vozidel legendární britské značky. Účastníci veřejnosti předvedli na dvě desítky vozidel, které stály u dnes již nesmírně početné kategorie terénně užitkových osobních vozidel.

Aby akce měla svůj jasný charakter a také kouzlo pro diváky, respektive aby přijížděly pouze „klasické“ Land Rovery, stanovili organizátoři podmínku, že sraz je určen pouze majitelům vozů, která nejsou mladší než rok výroby 1985. Na srazu se sešla vozidla Land Rover Series I-III a vozy Range Rover, u nichž i běžný divák vůbec nepochyboval, o jakou značku se jedná.

Dětský den

Vojenské technické muzeum Lešany hostilo v sobotu 28. září 2019 již osmý ročník dětského dne. Podobně jako loni byl zájem veliký – soutěžily tisíce dětí a celkově do lešanského areálu zavítalo přes deset tisíc návštěvníků. Dětský den ve VTM Lešany se řadí po bok tradičních akcí, které VHÚ v tomto svém muzeu pořádá: otevíracích jarních dní a Tankových dní, které se konají vždy na konci léta. Dětským dnem se také uzavírá muzejní sezóna VTM Lešany. Ta letošní byla určitě vydařená a potvrdil to i Dětský den, kterému v sobotu 28. září přálo počasí – ranní deště během dne ustaly. Letošní Dětský den nabídl návštěvníkům na dvě desítky soutěžních stanovišť, i díky tomu se mohlo soutěžních disciplín účastnit více dětí. Program

začal hned po 9.30, kdy areál otevíral své brány. Vedle soutěží si návštěvníci mohli při ukázkách prohlédnout současnou i historickou techniku, seznámit se mohli s uniformami různých států i odlišných dob. K vyhledávaným samozřejmě patřila stanoviště, kde si děti mohly vzít do ruky zbraně – pro mnohé to bylo poprvé v životě. Na akci se podílela i Armáda České republiky, jejíž techniku si mohli dětští i dospělí návštěvníci rovněž vyzkoušet a osahat. K realizaci akce přispěly významnou měrou i četné kluby vojenské historie, vojáci z aktivních záloh a partneři VHÚ. Dětským dnem se uzavírá muzejní sezóna ve Vojenském technickém muzeu Lešany.

9.6 OSTATNÍ EXPOZICE VHÚ PRAHA

Vedle tří hlavních muzejních složek – Armádního muzea Žižkov, Leteckého muzea Kbely a Vojenského technického muzea Lešany – nabízí VHÚ Praha návštěvníkům ještě další výstavní místa se stálými expozicemi. Jedná se o následující expozice uvedené v této kapitole.

9.6.1 NÁRODNÍ PAMÁTNÍK HRDINŮ HEYDRICHIÁDY

Mezi další stále expozice VHÚ Praha patří i výstava instalovaná v Národním památníku hrdinů Heydrichiády, která prošla v roce 2010 rozsáhlou proměnou. Návštěvníky čeká moderně pojatá expozice věnovaná jedné z nejvýznamnějších kapitol našich dějin 20. století. V úvodu se seznámí s historií vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939, nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora v září 1941 a nastolení krvavého teroru na našem území. Další část expozice líčí okolnosti příprav atentátu na Heydricha a průběh operace ANTHROPOID až do jejího vyvrcholení dne 27. května 1942, kdy se atentát uskutečnil. Závěrečná část je věnována tragickým osudům parašutistů i jejich spolupracovníků z řad domácího odboje, bez jejichž pomoci by se atentát nemohl nikdy uskutečnit.

Zvláštní pozornost je věnována jak sokolskému odbojovému hnutí, tak posledním okamžikům života parašutistů. V posledních týdnech života se jich, s vědomím, že riskují životy své i svých blízkých, ujali představitelé české pravoslavné církve, kteří jim poskytli útočiště v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje. Zradou parašutisty Karla Čurdy bylo místo úkrytu prozrazeno a dne 18. června 1942 zde po boji padlo hrdinnou smrtí všech sedm ukrývaných parašutistů. Vlastní krypta pravoslavného chrámu sv. Cyrila a Metoděje získala v rámci expozice zcela novou pietní podobu. V jejím prostoru jsou umístěny pouze bronzové busty parašutistů, kteří zde padli spolu s jejich životopisy.

Vojenský historický ústav Praha oficiálně převzal v roce 2017 správu nad Národním památníkem hrdinů heydrichiády.

Pražská muzejní noc

Národní památník hrdinů heydrichiády se také zúčastnil šestnáctého ročníku Pražské muzejní noci. Zdejší program byl ozvláštněn doprovodným programem a komentovanou prohlídkou. Promítal se také film Anthropoid. Zcela mimořádnou atmosféru mělo prostředí krypty, které bylo osvětlené velmi spoře, především svíčkami. Návštěvníci se zde pohybovali s viditelnou úctou k tomuto místu, které je spojeno s klíčovými okamžiky české národní historie.

9.6.2 MUZEUM HRADNÍ STRÁŽE

Expozice byla otevřena na konci roku 2008, u příležitosti 90. výročí vzniku Hradní stráže. Stálou expozici Hradní stráže společně připravily Vojenský historický ústav Praha, Správa Pražského hradu a Hradní stráž. Většina exponátů byla zapůjčena ze sbírek Vojenského historického ústavu Praha, část byla poskytnuta přímo Hradní stráží a některé exponáty byly věnovány soukromými sběrateli. Tato výstava mapuje nejen devadesátiletou historii Hradní stráže jako takové, ale jak sám název napovídá, nabízí pohled do starší historie vojenství, spojené s obranou a vojenským střežením Pražského hradu. Výstava mimo jiné nabízí ke zhlédnutí dva filmové dokumenty o Hradní stráží, a to z roku 1996 a 2008. Návštěvník výstavy navíc uvidí i ojedinělou ukázkou pozdně gotické fortifikace, kterou samotná Prašná věž, někdy zvaná též Mihulka spolu s přilehlými hradbami bezesporu je.

Muzeum, včetně expozice, je aktuálně z důvodu rekonstrukce Prašné věže, uzavřené.

9.6.3 JÍZDÁRNA RUZYŇSKÝCH KASÁREN

Jízdárna se nachází v areálu vojenského útvaru, který je součástí spojovacího vojska Armády České republiky. Patří mezi nejautentičtější místa naší novodobé historie. Díky citlivému zásahu předního českého restaurátora akademického malíře Jana Živného se podařilo uchovat v původní podobě stěny, v nichž jsou dodnes patrné stopy po kulkách německých popravčích čet. Podobu pietnímu místu vtiskli akademický malíř Pavel Holý z VHU a architekt Stanislav Marek. Na výrazné tváři památníku tvořeného jmény všech popravených se podílel rovněž archivář Archivu hlavního města Prahy Vojtěch Šustek.

Jízdárna ruzyňských kasáren se do našich dějin poprvé neblaze zapsala 17. listopadu 1939, kdy zde strávilo své poslední okamžiky před popravou devět studentských funkcionářů. Šlo o vůbec první použití „sonderbehandlungu“ (tedy likvidace bez soudu) na území protektorátu.

Během 1. stanného práva po příchodu Reinharda Heydricha bylo v prostoru jízdárny popraveno zastřelením či oběšením 247 osob. Byli mezi nimi i vedoucí představitelé nejvýznamnější odbojové organizace Obrana národa. K prvním popraveným patřili vůbec první generálové československé armády postavení za protektorátu před popravčí četou Josef Bílý a Hugo Vojta. Jejich jména zanedlouho doplnili generálové František Horáček, Mikuláš Doležal, Oleg Svátek či Václav Šára. Mezi popravenými vysokými důstojníky byl rovněž podplukovník Ladislav Preininger či jeden z proslulé trojice Tří králů českého odboje plukovník Josef Balabán. Mezi prvními byl v jízdárně popraven i náčelník České obce sokolské Augustin Pechlát.

Přesné místo, kde umírala elita předválečné armády, se podařilo identifikovat v rámci přípravy dokumentárního projektu k výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha připravovaného ve spolupráci České televize a VHU. Stavební úpravy přeměnily původní vojenské skladiště do podoby pietního prostoru odpovídajícího významu událostí, jež zde proběhly. Díky dlouholetému úsilí Generálního štábu Armády České republiky a příslušníků spojovacího vojska o připomínání si významných historických kapitol naší armády se podařilo vytvořit důstojné pietní místo.

9.6.4 POSÁDKOVÁ MUZEA POD ZÁŠTITOU VHÚ PRAHA

V roce 2019 i nadále úspěšně pokračoval projekt „Posádková muzea pod záštitou Vojenského historického ústavu Praha“. Potřebné je zmínit zejména zahájení výstavy v Komunitním centru pro válečné veterány v Brně a posléze realizované expozice Posádkového muzea logistické podpory Pardubice, Posádkové muzeum v Liberci a Posádkové muzeum v Prostějově.

Komunitní centrum pro válečné veterány v Brně

Za účasti vojenských veteránů, bývalých účastníků zahraničních operací v Afghánistánu, studentů Univerzity obrany Brno a dalších významných hostů byla 13. 5. 2019 v prostorách Komunitního centra pro válečné veterány v Brně slavnostně otevřena výstava „Afghánistán, co o něm víme“, na jejímž vzniku se podílel Vojenský historický ústav Praha. Na 14 panelech o velikosti 90 x 60 cm představil VHÚ Praha – v rámci svého projektu „Posádková muzea pod záštitou VHÚ Praha“ – nejen zahraniční operace AČR, ale i běžný život a spletitou historii Afghánistánu. Stranou nezůstaly ani osobní vzpomínky veteránů AČR.

Výstava popisovala život i přírodní krásy Afghánistánu, ale také válku vyvolanou vstupem sovětských vojsk od roku 1979, následnou občanskou válku a utrpení země. Časově je výstava ohraničena rokem 2001, kdy byl Taliban svržen koaličními jednotkami. Po krátkém představení výstavy proběhla zajímavá diskuse s účastníky misí, jež poskytli na tuto výstavu své vlastní fotografie. Jedním z nich byl i plk. v. z. Ing. Roman Kopřiva, dnešní zástupce ředitele Komunitního centra pro válečné veterány v Brně, který velel kontingentu speciálních sil v operaci Enduring Freedom v roce 2009. Účastníky vernisáže pozdravil ve své zdravici také válečný veterán Ivan Vorel, který rovněž poskytl unikátní fotografie ze svého působení v Afghánistánu. Ivan Vorel přežil výbuch, během něhož utrpěl vážná zranění hrudníku a plic, mnohačetné zlomeniny i poranění páteře. Vrátil se do života a našel práci na vrtulníkové základně u Náměště nad Oslavou.

Posádkové muzeum logistické podpory Pardubice

Na konci června roku 2019 oslavili pardubičtí logistici 15. výročí vzniku 14. brigády logistické podpory. Na tyto oslavy navázalo ve čtvrtek 27. června 2019 otevření nového Posádkového muzea logistické podpory Pardubice, které se nachází v areálu zdejších kasáren. Expozici připravil Vojenský historický ústav Praha ve spolupráci s příslušníky 14. pluku logistické podpory. Slavnostního aktu se zúčastnili kromě významných hostů z řad útvarů Armády České republiky a bývalých velitelů a zaměstnanců 14. brigády logistické podpory i primátor města Pardubic Martin Charvát a ředitel Sekce podpory Ministerstva obrany generálmajor Štefan Muránský, kteří společně s velitelem 14. plogp plk. gšt. Stanislavem Hudečkem přestřihli pásku u vstupu do muzea. Unikátní posádkové muzeum, jež představuje bohatou historii zabezpečovacích jednotek československé a české branné moci od jejich vzniku v průběhu první světové války až po moderní současnost logistického zabezpečení jednotek Armády České republiky, vzniklo v prostorách útvarového klubu.

Cílem vzniklé expozice je seznámit zájemce s bohatou historií jednotlivých logistických odborností, se současnými úkoly logistického pluku, ale i úkoly, které plní logistici na zahraničních operacích. Expozici charakterizuje výrazná grafická a vizuální koncepce celého prostoru, textových panelů a nově vytvořeného loga, která je laděna do světle šedé barvy – a je odvozena od barev logistické služby. Realizace samotného projektu byla započata v průběhu roku 2016 díky iniciativě velitele pluku, plk. gšt. Stanislava

Hudečka, jeho zástupce plk. gšt. Karla Zapletala a bývalého vrchního praporčíka nrap. Karla Furiše. Ve spolupráci s nrap. Leošem Krejčou z VHÚ Praha byl navržen koncept nové expozice, z níž poté výtvarník VHÚ Praha ak. mal. Pavel Holý vycházel při tvorbě grafického návrhu. Odborné texty s historickou tematikou přibližující historický vývoj automobilových jednotek, na něž dnešní logistický pluk navazuje, zpracovali historici VHÚ Praha PhDr. Jaroslav Láník, Mgr. Tomáš Jakl, Mgr. Jan Šach a PhDr. Karel Straka

Posádkové muzeum v Liberci

K příležitosti 100. výročí plynové služby a chemického vojska přispěl Vojenský historický ústav Praha vedle panelové výstavy v Praze 6 na Vítězném náměstí i nově zrekonstruovanou expozicí v prostorách „horních“ kasáren v Liberci. Tato expozice se po svém otevření 20. září 2019 zařadila do rodiny posádkových muzeí realizovaných pod hlavičkou projektu Posádková muzea pod záštitou VHÚ Praha.

Původní expozice realizovaná ve spolupráci VHÚ Praha a výstavní agentury Menhir byla otevřena u příležitosti 55. výročí dislokace chemického vojska v Liberci v roce 2007. S nápadem na revitalizaci stávající expozice přišli příslušníci 31. pluku radiční, chemické a biologické ochrany Liberec na jaře 2018 v souvislosti s blížícím se jubileem 100. výročí založení plynové služby, předchůdkyně dnešní chemické služby. Realizace nového posádkového muzea se ujali příslušníci Odboru zahraničních aktivit VHÚ Praha (OZAKP)

nprap. Leoš Krejča a ak. mal. Pavel Holý. Vzhledem k poměrně krátkému časovému období, které bylo určeno k revitalizaci původní expozice, se rozhodli jít cestou pouze částečné rekonstrukce s tím, že expozice bude rozšířena i do přilehlé chodby, kam se rozhodli umístit na tzv. drátěném programu velkoformátové panely mapující ve zkratce celou bohatou historii chemického vojska od jeho počátků v roce 1919. Autorem textů, jež vycházejí z již zmiňované výstavy v Praze 6 na Vítězném náměstí, je kurátor sbírek chemického materiálu VHÚ Praha Zdeněk Polčák. Ten je rovněž autorem panelu o historii chemického vojska, který je umístěn uprostřed rozsáhlé fotografické mozaiky umístěné v čele výstavní místnosti a tvořené velkoformátovými fotografiemi z různých období a rozličných událostí „chemiků“ naší armády. Grafickou podobu ji společně vtiskli dva autoři – Pavel Holý a stálý spolupracovník VHÚ Praha, grafik Zdeněk Mareš. Z původní expozice zůstalo zachováno její chronologické členění. Právě to přináší poznání, jak mnoho se chemická služba vyvinula a proměnila, kam až ve svých možnostech pokročila, jaký progres zaznamenala. Odvážně navržená barevná kompozice obou místností vychází z barev znaku 31. prchbo – tedy červené a žluté, které byly pro umocnění atmosféry doplněny o černou barvu. Do černé se oděly strop i podlaha, zatímco výstavní vitríny byly přemalovány na červenou, respektive na žlutou. Rovněž původní šedé rolety byly vyměněny za žluté. Účelem této barevné kompozice bylo zprostředkovat návštěvníkům pocit, jaký mohli zažívat vojáci v zákopech první světové války v bitvě u belgického města Ipry v roce 1915, kde byl prvně použit bojový chemický plyn, který později podle tohoto města dostal název Yperit.

Posádkové muzeum v Prostějově

Za zmínku stojí i další z posádkových muzeí, tentokrát v Prostějově. V rekordně krátké době čtyř měsíců vznikla nová akvizice patřící do projektu „Posádková muzea pod záštitou VHÚ Praha“. Jedná se o expozici mapující historii a současnost průzkumných jednotek československé i české armády, včetně tamního 102. průzkumného praporu. Expozice byla otevřena na konci listopadu 2019.

Za účasti velitele Velitelství výcviku – Vojenské akademie brig. gen. Radka Hasaly, primátora města Prostějov Mgr. Františka Jury a dalších významných hostů byla 29. listopadu 2019 slavnostně otevřena nová expozice u 102. průzkumného praporu v Prostějově. Přestřižení pásky se spolu s primátorem ujal velitel „průzkumáků“ pplk. gšt. Ing. Pavel Hriník. Expozici, jejíž vznik sponzorsky podpořily i společnosti Prabos Slavičín a Pramacom – HT, připravil VHÚ Praha ve spolupráci s příslušníky 102. průzkumného praporu. Netradičně pojatá expozice (musela být zachována možnost využívat prostory jako konferenční místnost) představuje bohatou historii průzkumných jednotek československé a české branné moci od jejich vzniku v průběhu druhé světové války až po současnost. Cílem je seznámit zájemce s dobou vzniku prvních průzkumných jednotek, jejich vývojem a tradicemi, k nimž se příslušníci 102. pzpr hrdě hlásí. Z historického hlediska se tak v expozici vracíme do roku 1941, na letiště v anglickém Ringway, kde byli cvičeni i členové operace Antropoid. Dalším historickým odkazem je Rota zvláštního určení, jež v letech 1944-1945 plnila úkoly hloubkového průzkumu pro zpravodajské oddělení 1. čs. armádního sboru v Sovětském svazu. Kromě těchto velkoformátových panelů je možné si v expozici prohlédnout panely o činnostech a úkolech jednotlivých rot 102. pzpr, seznámit se s historií průzkumných jednotek v době Československé lidové armády, či si připomenout začátky jednotky v zahraničních operacích AČR. Dva panely, které se svojí červenou barvou vymykají ostatním panelům v barvě okrově žluté, jsou věnovány patronu 102. pzpr., generálu Karlu Palečkovi, jehož pohnutý osud nenechá nikoho chladným.

Expozici charakterizuje výrazná vizuální koncepce celého prostoru, textových panelů a nově vytvořeného loga. Expozice je laděna do tří barev vycházejících ze znaků 102. pzpr – bílé barvy padáků, žluté barvy symbolizující křídla letadel a všudypřítomné tmavě zelené barvy průzkumníků. To je doplněno tlumeným nasvícením celé místnosti a červenými detaily, odvozenými z červené barvy baretů. Atmosféru expozice dotvářejí dvě figuríny oděné do dobových polních uniforem. Zajímavostí expozice jsou otočné nosné panely ze starého vlnitého plechu. Právě tyto panely je možné v době konání konferencí nebo v rámci nejrůznějších jednání sklopit ke zdi a vytvořit tak volný prostor pro umístění stolů a židlí. Realizace projektu byla odstartována v srpnu 2019 díky iniciativě velitele pluku, pplk. gšt. Ing. Pavla Hriníka. Zásadní podíl na tom, že expozice byla otevřena v tak krátké době, měl vrchní praporčík 102. pzpr. Prostějov, praporčík Bc. Martin Mahr. Grafickou koncepci expozici navrhli nrap. Leoš Krejča a ak. mal. Pavel Holý z VHÚ Praha a historické texty zpracoval historik VHÚ Praha PaedDr. Jindřich Marek.

9.7 VÝSTAVNÍ ČINNOST VHÚ PRAHA V ROCE 2019

Výstava k 80. výročí vzniku československé zahraniční armády v Polsku – Kraków, 30 kwietnia 1939

Na konci dubna roku 1939 se před domem číslo popisné 28 na krakovském Hlavním náměstí, v němž se nacházela turistická ubytovna, sešlo šest českých emigrantů, dnes označovaných jako „Krakovská šestka“, kteří krátce před tím založili první vojenskou jednotku našeho zahraničního odboje. Možná si ani oni sami plně neuvědomovali, jak historickou chvílí prožívají, a že píší dějiny národa. Od těchto událostí uplynulo v roce 2019 již 80 let.

VHÚ Praha si toto výročí připomněl uspořádáním výstavy, jejímiž autory byli historici VHÚ Jiří Plachý a Jiří Rajlich. Na jednotlivých panelech byli sledovány události bezprostředně předcházející vzniku jednotky, dále její založení, pozvolný růst, problémy s přesunem československých vojáků z Polska na Západ nebo problematika čs. – polské zpravodajské spolupráce. Vylíčena byla i témata týkající se československých letců v polském letectvu

a oficiálního uznání České a slovenské legie, její alespoň symbolické účasti v obranné válce v září 1939 a následnému zajetí většiny čs. vojáků Rudou armádou, okupující východní Polsko. Kromě tohoto „chronologického“ pojetí byla na každém panelu věnována pozornost ještě specifickému tématu: pokusu čs. komunistů o znemožnění vzniku jednotky, transportům čs. vojáků do Francie, plánům operace „Perun“ (protiněmeckého povstání v českých zemích), vzniku Čs. pozorovací eskadry, sporům o vedení odbojové akce v Polsku, nebo propuštění čs. vojáků ze sovětského zajetí v letech 1940–1941. Výstava také představuje celkem 16 osobností spojených s čs. odbojem v Polsku. Výstava byla ve spolupráci s velvyslanectvím České republiky ve Varšavě přeložena do polského jazyka a v dubnu 2019 slavnostně otevřena v krakovské vojvodské knihovně (Wojewódzka Biblioteka Publiczna) na ulici Rajska číslo 1. A to za účasti českého velvyslance Jeho Excellence Ivana Jestřába, českého vojenského a leteckého přidělence plk. Jiřího Pudila, obou autorů a dalších hostů, včetně studentů bohemistiky Jagellonské univerzity. Součástí slavnostní vernisáže bylo také položení věnce českým velvyslancem u bývalého sídla československého konzulátu na dnešní ulici Westerplatte (dříve Potockého) číslo 8, který jeho tehdejší správce, konzul Vladimír Znojemský, ruský legionář, odmítl po 15. březnu 1939 vydat nacistům. Konzulát se díky tomu mohl stát nejen „předsunutým zákopem“ československého zahraničního odboje, ale také místem, na němž byla poskytnuta pomoc stovkám československých emigrantů bez ohledu na jejich národnost, politickou orientaci, nebo náboženské vyznání. V jeho zdech se 30. dubna 1939 také uskutečnila ona historická schůzka, na níž vznikla „Zahraniční vojenská skupina československá“ a v dalších měsících zde probíhala prezentace dobrovolníků a sídlil štáb jednotky.

Výstava Cesta ke svobodě

V Praze 6, v architektonicky významné budově tzv. Skleňáku na Náměstí svobody, byla ve středu 13. listopadu 2019 slavnostně zahájena výstava připomínající dění před třiceti lety během listopadu 1989. Výstava představovala tři desítky panelů s emotivními velkoformátovými fotografiemi z Národní třídy a následujících dní, kdy se v Československu měnil režim a země nastupovala cestu ke svobodě a demokracii.

Výstava vznikla za spolupráce VHÚ Praha a radnice Prahy 6. Na její vernisáži byli přítomni brigádní generálka Lenka Šmerdová, poradkyně náčelníka Generálního štábu Armády České republiky, ředitel VHÚ Praha, brigádní generál Aleš Knížek, senátor Václav Hampl, radní městské části Praha 6 Eva Smutná, ale také např. fotograf Karel Cudlín, jehož některé fotografie jsou součástí výstavy. Panely výstavy byly umístěny ve výlohách domu, které pravidelně slouží jako otevřená galerie pro kolemjdoucí i návštěvníky této části Prahy 6. Kromě působivých fotografií se mohli lidé dočíst na textových panelech chronologicky o listopadových událostech. Počínaje demonstrací na Albertově a brutálním zásahem policie na Národní třídě, přes reakce komunistického režimu, až po nově vznikající Občanské fórum. Události pokračují demonstrací na Letné, jmenováním nové vlády a končí volbou Václava Havla prezidentem Československé republiky. Výstava byla doplněna kopiemi výtisků dobových deníků.

Skleněný palác, někdy také Skleněný dům či lidově Skleňák, je ceněná funkcionalistická stavba architekta Richarda Podzemného z let 1936-37. Byla postavena jako nájemní dům pro Zemskou banku a je jedním ze symbolů meziválečné architektonické moderny, kvalitního stavitelství i prvorepublikové elegance a noblesy. Budova je chráněna jako kulturní památka ČR.

Cyklus venkovních výstav před budovou Generálního štábu, Praha 6

Úspěšně v roce 2019 pokračoval i cyklus výstav před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6, jejichž prostřednictvím jsme připomenuli následující témata - *20 let České republiky v NATO, Nezlomená armáda, Armáda na prahu republiky, Destrukce důstojnického sboru, Husitské války, 100 let plynové služby a chemického vojska, Together – Společně, 100 let historie generálního štábu*. Jednotlivé venkovní výstavy si přiblížíme podrobněji:

a) 20 let České republiky v NATO

Jako první díl z řady výstav v roce 2019 před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6 na Vítězném náměstí byla zpřístupněna veřejnosti výstava nazvaná „20 let České republiky v NATO“, kterou autorsky připravili historici VHÚ Jaroslav Láník a Prokop Tomek. Vernisáže výstavy se účastnili významní hosté: primátor Prahy Zdeněk Hřib, senátor Pavel Fišer, kardinál Dominik Duka, 1. zástupce náčelníka Generálního štábu AČR, generálmajor Jaromír Zůna a další. Generálmajor Zůna byl také v roce 1999 přímo u slavnostního aktu vstupu ČR na NATO, který se odehrál v knihovně prezidenta Trumana v americkém městě Independence ve státě Missouri. Ve svém proslovu při zahájení výstavy generál mimo jiné zmínil: „Samotný akt i výběr místa v sobě měl silnou symboliku historickou, ale odrážel i bezpečnostní a geopolitické reality doby, ve které se uskutečňoval. Dnešní výstava zachycuje nejen tuto historickou a pro Českou republiku významnou událost, ale vrací se až do roku 1949, roku založení Organizace severoatlantické smlouvy.“

Generál Zůna dále řekl: „Česká republika se od svého vstupu do NATO profilovala jako spolehlivý a aktivní člen Aliance, významně přispívající k naplnění jejího trvalého účelu, kterým je obrana svobod a bezpečnosti jejích členů politickými i vojenskými prostředky. Volba náčelníka Generálního štábu Armády České republiky armádního generála Petra Pavla do čela Vojenského výboru NATO byla pouze jedním z řady uznání úsilí a kvalit, kterých bylo dosaženo při transformaci naší země a jejích ozbrojených sil do aliančních struktur. Armáda České republiky urazila od roku 1999 dlouhou cestu. Stala se plně profesionální a moderní armádou, která je schopna převzít a splnit i nejnáročnější úkoly v zahraničních operacích, na které jsme v minulosti neměli odvahu ani pomyslet. Tento úspěch by pro nás měl být motivací, abychom si uchovali tempo změn, udrželi hodnoty a kvalitativní ukazatele, kterých jsme v průběhu realizace projektu profesionalizace a integrace do NATO dosáhli, a nebáli se dalších transformačních kroků a rozhodnutí, která bude nutné učinit.“

Expozice čítala na dvě desítky panelů, které bylo možné rozdělit do dvou hlavních částí. V první byl zachycen politický a vojenský vývoj v letech 1945-1989, tedy v období, ve kterém se po skončení druhé světové války utvářely a působily dva hlavní vojenskopolitické bloky a jejich hlavní vojenské organizace: NATO a Varšavská smlouva. Druhá část výstavy ukazovala vývoj po roce 1989 především s důrazem na Českou republiku a její působení v rámci NATO. Zde byly představeny i jednotlivá pole, na nichž se Česká republika v rámci NATO představila – jednalo se o zahraniční operace, chemické jednotky, součinnost v oblasti letecké atd. Výstava 20 let České republiky v NATO byla také dne 12. března 2019 umístěna výjimečně jeden den na Pražském Hradě.

b) Nezlomená armáda

V letošním roce uplynulo 80 let od okupace českých zemí nacistickými vojsky, které se odehrálo 15. března 1939. Při této příležitosti byla před budovou Generálního štábu Armády České republiky, otevřena panelová výstava Nezlomená armáda, kterou připravil VHÚ Praha. Autorem výstavy byl historik VHÚ Jindřich Marek. Výstava byla slavnostně otevřena den před výročí okupace, 14. března 2019. Slavnostní přestřižení pásky provedli společně zástupce náčelníka Generálního štábu AČR, brigádní generál Milan Schulc, a autor výstavy Jindřich Marek. Výstava na dvou desítkách panelů představila dění především v letech 1939-1941, ale časově pokračovala až po horizont konce války

Brigádní generál Milan Schulc při zahájení výstavy mimo jiné řekl:

„Kdo chápe naše dějiny povrchně, by si mohl myslet, že naše armáda by si patrně neměla výročí okupace připomínat. Opak je pravdou. Morální základy československé armády, postavené na legionářských tradicích, nezničil v září 1938 Mnichov a rovněž tak v březnu 1939 německá okupace zbytku českých zemí. Vojáci demokratické armády se sice museli podřídit politickému rozhodnutí, ale okamžitě přijali nové podmínky

boje s okupanty. Zpravodajští důstojníci, vojenští přidělenci v zahraničí a několik tisíc vojáků, kteří pod vlivem historie Masarykových legií odešli hledat příležitost k boji za hranicemi okupované vlasti, vytvořili pevné základy našeho zahraničního odboje. Další vojáci se – bohužel za značných ztrát – zapojili do domácího odboje, který vyvrcholil v květnu 1945 na pražských barikádách.

Když podrobně probereme březen 1939 den po dni od bojů čs. jednotek na Podkarpatské Rusi s Hitlerovým spojencem horthyovským Maďarskem, přes boj našich vojáků v Místku, úlet zpravodajských důstojníků do Londýna, vznik ilegální Obrany národa a tvorby prvních základů čs. zahraniční armády na polském území, musíme si uvědomit, že československá armáda tehdy nezanikla! Stále se zapomíná na tento unikátní fakt. Tehdy na čas sice zanikl československý stát – nikoliv však jeho armáda.“

Autor výstavy Jindřich Marek poté doplnil generálova slova: „Situace roku 1939 v lecčems připomínala období první světové války. V obou etapách neexistoval sice samostatný český-československý stát, ale existovala jeho armáda. Za první světové války to byly legie, za druhé války naši vojáci bojující na východní i západní frontě.“

c) Armáda na prahu republiky

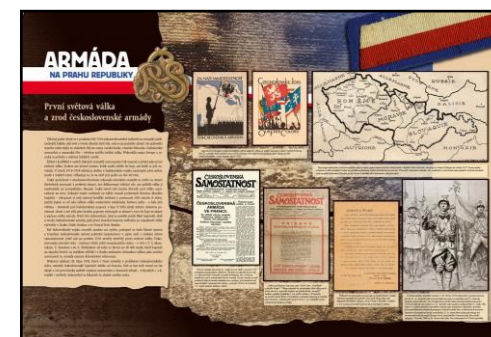
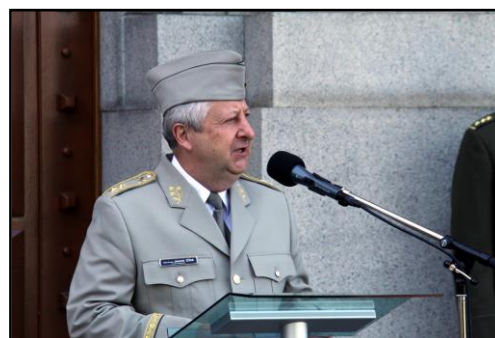
Před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6 byla veřejnosti zpřístupněna další ze série panelových výstav, které připravil VHÚ Praha. Název expozice byl Armáda na prahu republiky a výstava se vztahovala k tématu československé armády, respektive k jejím prvním rokům po vzniku samostatného státu v letech 1918-1920.

Výstava Armáda na prahu republiky byla slavnostně zahájena ve čtvrtek 25. dubna 2019. Nabídla více než dvě desítky panelů ve velmi vkusném, dobově příznačném a graficky atraktivním zpracování, které zobrazovaly jednotlivé etapy existence československého vojska

v období vzniku a prvních let trvání státu. Panely se tematicky týkaly např. bojů o Těšínsko, francouzské vojenské mise v ČSR, války o Slovensko, osudů čs. vojska na Rusi atd. Autory výstavy byli historici VHÚ Tomáš Kykal, Tomáš Jakl a Karel Straka. Výstavu zahájil krátkým proslovem první zástupce náčelníka Generálního štábu Armády ČR, generálmajor Jaromír Zůna. V něm mimo jiné zmínil:

„V předchozích pěti letech jsme tu každoročně vídali výstavy věnované jednotlivým rokům první světové války. S odstupem sta let jsme v každé z nich mohli sledovat dějovou linku psanou československým odbojem. Tato linka, zprvu nepatrná a symbolická, se průběhem války stávala stále na hmatatelnější. Za hranicemi vznikalo a rostlo dobrovolnické vojsko – československé legie, které se postupně staly hlavní oporou a trumfem naší exilové politické reprezentace v jejím úsilí o získání státní samostatnosti....

S potěšením zahajuji výstavu Armáda na prahu republiky, která přináší barvitý příběh našeho vojska v pohnuté době hájení a budování státu. Přestože výstava není a nemůže být vyčerpávajícím pojednáním o tomto turbulentní období armádní historie, daří se jí představit klíčové momenty vývoje armády od převratu v říjnu 1918 do přijetí nového branného zákona v březnu 1920, a také navodit atmosféru oné doby.“

d) Destrukce důstojnického sboru

Pod názvem Destrukce důstojnického sboru mohl naleznout návštěvník na pražském Vítězném náměstí mimořádně zajímavou výstavu přibližující temnou kapitolu našich dějin. Expozice na více než dvou desítkách panelů přibližovala osudy profesionálních vojáků především ve velitelských funkcích v letech 1945-1958, s důrazem na období bezpráví a čistek po roce 1948. Autory výstavy byli historici VHÚ Jiří Plachý, Jan Šach a Prokop Tomek.

Komunistický režim po převratu 1948 usiloval o ovládnutí všech vrstev společnosti. V několika málo letech po únorovém převratu provedl totální destrukci celého velitelského sboru, neboť většina důstojníků byla ve smyslu přísahy pevně oddána ideálům demokracie a vlastenectví. Dvě třetiny vojáků z povolání sloužících v únoru 1948 byly z armády nemilosrdně odstraněny. Výstava Destrukce důstojnického sboru ukazovala na dvaceti dvou panelech slovem i obrazem to, jakým způsobem komunisté postupně ovládli po roce 1945 armádu a jak také naložili s těmi, kteří jim byli nepohodlní. Komunistický režim nepotřeboval odborně a morálně vyspělého vojáka z povolání, schopného samostatně myslet a konat, ale potřeboval bezmezně oddaného důstojníka, který bude z přesvědčení vykonávat jakékoli rozkazy. Jednotlivé části výstavy mapují složité období po roce 1945 a pak celkem čtyři vlny poúnorových čistek v armádě. Dále se zabývají osudy jednotlivých významných vojáků – Aloise Lišky, Heliodora Píky, Bohumila Bočka, Karla Klapálka a dalších, některé z panelů jsou věnovány i nechvalně proslulému domečku-mučírně na Hradčanech či vězení na Mírově. Pozornost byla soustředěna i na pomocné technické prapory a další témata.

e) Husitské války

Dalších z výstav vytvořených pracovníky VHÚ Praha a určená pro prostory před Generálním štábem Armády ČR v Praze 6 se tematicky věnovala staršímu období českých dějin. Název Husitské války odhaloval její zaměření, nicméně byly na místě také informace týkající se odkazu husitské vojenské tradice pro moderní české dějiny.

Před téměř 600 lety došlo roku 1419 u středočeské vsi Živohoště k prvnímu bojovému střetu oddílů katolické šlechty se západočeskými a jihočeskými husity. Byla to první bitva vleklého konfliktu známého jako husitské války, který trval bezmála čtvrt století a v navazujících konfliktech se promítl i do druhé poloviny 15. století. Badatelé z oborů historických věd, historie, archeologie, dějin umění a teologie napsali již

mnoho prací ve vztahu k husitství a stopě, kterou po sobě tento historický fenomén zanechal v politických i kulturních dějinách našeho státu i Evropy jako celku. A přece nebylo toto pole bádání dosud zcela vyčerpáno. Veřejnost se tak mohla seznámit s expozicí, která se zaměřovala především na vojenskou stopu, kterou po sobě husitství zanechalo. Výstavu věnovanou husitským válkám připravil kolektiv autorů VHÚ Praha pod koordinací Jana Biedermana – výstavu rovněž připravili Tomáš Jakl, Ilona Krbcová, Karel Straka a Zdeněk Špitálník. Výstavu zahájil zástupce náčelníka Generálního štábu Armády České republiky, generálmajor Milan Schulc. Expozice obsahovala přes dvě desítky panelů, tematicky se věnujících těmto základním oblastem: první křížová výprava a bitva na Vítkově, zrození husitské vojenské síly, výzbroj husitských vojsk, vozová hradba, husitské pevnosti, husitské vítězství a porážky, ikonické osobnosti hnutí atd. Z dalších témat jmenujme například husitství ve faleristice, filmy a literární díla s husitskou tematikou, husitství a doba národního obrození, ale také význam husitství pro II. odboj či husitský odkaz v legiích. Války související s husitským hnutím sice přinesly mnoho mrtvých, značné materiální škody a nábožensky rozdělené obyvatelstvo českých zemí, zanechaly po sobě však také přinejmenším dvojí odkaz, který dnes snad můžeme označit jako pozitivní.

Prvním byla sama idea husitství jako původně nábožensko-politického hnutí, jež vycházelo z učení Jana Husa a bylo přímou reakcí na tehdejší celospolečenskou a náboženskou krizi pozdního středověku. Zmíněná idea si následně díky evangelickému a osvícenskému prostředí našla v následujících staletích cestu až k českému národnímu obrození a posléze i k myšlenkám samostatného československého státu v národním programu Tomáše Garrigua Masaryka. Druhým odkazem je pak tradice a symbolika husitského vojenství, která byla již v průběhu první světové války přijata za vlastní původními ozbrojenými silami rodící se Československé republiky, tedy Československými legiemi. Vojenská tradice husitství, která se takto přirozeně stala součástí tradic Československé armády, zůstala myšlenkově posilujícím prvkem i v průběhu druhé světové války a součástí vojenských tradic byla i dále po roce 1945. Hlavní autor výstavy, Jan Biederman z VHÚ, řekl: „Každý úsek české historie se nějakým způsobem dříve či později promítl do našich soudobých dějin, avšak málokterý to učinil v tak rozsáhlém měřítku, jako tomu bylo a je v případě husitství, jehož tak zvaný „druhý život“ lze napříč 20. a počínajícím 21. stoletím označit za více než pestrý. Připomenout fenomén takového historického a kulturního významu nebývá snadné ani prostřednictvím velké výstavy, nicméně doufáme, že i tato skromná panelová výstava bude důstojnou připomínkou nejen husitských válek, ale i odkazu husitství jako celku.“

f) 100 let plynové služby a chemického vojska

Před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6 byla ve čtvrtek 19. září 2019 zpřístupněna panelová výstava, která přibližovala již stoletou historii československého a českého chemického vojska. Výstava nesla název 100 let plynové služby a chemického vojska – a právě sto let existence „chemiků“ v naší armádě jsme si v roce 2019 připomněli. Expozice čítala na dvě desítky panelů podrobně mapující historii této části vojska, texty byly doplněny bohatým fotografickým doprovodem. Autorem expozice je Zdeněk Polčák, kurátor sbírek chemického materiálu Vojenského historického ústavu Praha. Výstavu zahájil první zástupce náčelníka Generálního štábu AČR, generálporučík Jaromír Zůna. Přítomni byli další hosté z řad vojenského, politického a společenského života.

Použitím chlóru v bitvě u Yper 22. dubna 1915 se otevřely dveře k používání bojových chemických látek – šlo však o sofistikovanou zbraň, která vyžadovala ke své obsluze vycvičený personál. Proto musely ještě před jejím použitím vzniknout zárodky budoucího chemického vojska. To během následujících let prošlo výraznými změnami. A co je pozoruhodné: jeho jednotky se nakonec ukázaly být mnohem důležitější pro ochranu před těmito novými zbraněmi než k jejich obsluze.

V armádě nově vzniklé Republiky československé neměla plynová služba, jak se začala nazývat nová složka armády zabývající se bojovými chemickými látkami, jednoduchou pozici. Ochrana proti bojovým chemickým látkám nezapadala zcela do koncepce armády. Teprve během následujících let musely být vytvořeny podmínky pro plné pochopení jejího významu a pro její emancipaci v rámci armády. Přispělo k tomu nejen rostoucí nebezpečí nové války, ale také píle a zaujatost všech příslušníků plynové služby. Ti dokázali v počátečních nepříznivých podmínkách vybudovat pevné základy budoucího moderního chemického vojska. Jejich následovníci toho plně využili a čtyři roky po válce, přesně 27. září 1949, bylo založeno chemické vojsko.

Další fáze jeho budování však probíhala za zcela jiných podmínek, podmínek totalitního politického systému. Po jeho zhroucení pak přišla jedna z nejslavnějších chvil novodobého chemického vojska – účast chemiků ve Válce v Zálivu. Na jejich úspěch poté navázaly další útvary, jako byla 9. rota chemické ochrany, první plně profesionální jednotka AČR a dnes 31. pluk chemické, radiační a biologické ochrany.

Generálporučík Jaromír Zůna ve svém projevu roli chemického vojska v naší armádě shrnul:

„Po celou dobu své existence chemické vojsko vyžadovalo vysokou propojenost mezi armádou, průmyslem, ale i vědeckým zázemím a vzděláváním. Jeho úspěchy a kvalita jsou odrazem tohoto propojení. To je také jedním z důvodů proč se stoletou historií československého, respektive českého chemického vojska jako červená nit vine obrovská zaujatost a vysoká odbornost jeho příslušníků.“

Ti, kteří slouží v řadách dnešního chemického vojska, navazují na tradici a výjimečné schopnosti svých předchůdců bojujících v 1. a 2. světové válce i těch, kteří v podmínkách svobodného stejně tak totalitního Československa vybudovali jeho základy, jež přečkaly všechny politické změny. Navíc dokázali obstát v nových zkouškách čekajících na ně v pouštích Kuvajtu, Iráku, v horách Afghánistánu i bývalé Jugoslávie. Vysoké renomé, které si získali, jim umožňuje pokračovat v bohaté tradici, ale zároveň je zavazuje k tomu, aby neslevili ze svých dovedností a profesionality.“

g) Together – Společně

Během celého října 2019 si mohla veřejnost na pražském Vítězném náměstí prohlédnout výstavu, která přibližovala boje Čechoslováků v Severní Africe v letech 1940-1943. Expozice s názvem Together – Společně čítala dvě desítky panelů, které připravil VHÚ Praha. Výstava nesla podtitul *Čechoslováci a Britové při obraně Tobruku*. Autory výstavy byli historici VHÚ Jindřich Marek a Tomáš Jakl. Výstavu, za účasti autorů expozice, pracovníků VHÚ Praha i zástupců veřejnosti, zahájil ve čtvrtek 3. října 2019 britský velvyslanec v České republice Nick Archer a starosta Prahy 6 Ondřej Kolář. Nejvýznamnějším místem bojů českých a slovenských vojáků byl Tobruk, město v severovýchodní části Lybie, u hranic s Egyptem. Československý pěší prapor pod velením podplukovníka Karla Klapálka zde od 21. října do 10. prosince 1941 hájil nejvíce ohrožený západní úsek pevnostního perimetru.

h) 100 let historie generálního štábu

Na Vítězném náměstí byla v úterý 15. října 2019 představena veřejnosti výstava mapující 100 existence generálního štábu československé a posléze české armády. Stalo se tak v rámci řady akcí pořádaných k tomuto výročí. Výstavu připravili pracovníci VHÚ Praha, historici Karel Straka a Jan Šach. Vernisáže se zúčastnili významní hosté politického i vojenského života, včetně šesti bývalých náčelníků Generálního štábu Armády České republiky z let 1993-2018.

Velení celé České armády a také šest někdejších náčelníků Generálního štábu AČR přihlíželo společně vernisáži výstavy mapující na dvou desítkách panelů 100 let historie generálního štábu. Přítomní byli bývalí náčelníci a generálové Jiří Nekvasil (NGŠ v letech 1993-1998), Jiří Šedivý (1998-2002), Pavel Štefka (2002-2007), Vlastimil Pícek (2007-2012), Petr Pavel (2012-2015) a Josef Bečvář (2015-2018). Přítomna byla také vnučka generála Maurice Pellé, prvního náčelníka Hlavního štábu armády Československa. Na úvod výstavy promluvil současný náčelník Generálního štábu armády České republiky, armádní generál Aleš Opata. Ve svém projevu mimo jiné zmínil:

„Tato výstava přináší ucelený přehled vývoje Generálního štábu od jeho zakladatelských počátků v roce 1919 až po současnost. Jde o široký časový záběr, který z dnešního pohledu dodává Generálnímu štábu Armády České republiky dimenzi hluboké historické tradice. Někdejší Československo vzniklo v říjnu 1918 díky heroickým bojovým výkonům národních dobrovolnických jednotek v armádách Spojenců. Současně se nový stát ve svých počátcích ovšem vyznačoval určitým specifíkem. Jeho armáda postrádala po svém vzniku ústřední velitelský orgán, tedy generální štáb. Na vině byla specifická atmosféra poválečné doby.

Díky přizvání Francouzské vojenské mise byl ovšem relativně zanedlouho postaven skutečný Generální štáb československé armády. Jeho počátek vztahujeme dnes k datu 15. října 1919. Od září 1920 nesl název Hlavní štáb. V meziválečném dvacetiletí vyzrál do moderně a vysoce efektivně fungujícího velitelského ústředí tehdejší armády. Duch koncepční práce jeho příslušníků se uplatnil ve specifických formách též v řídicích strukturách protinacistického odboje, a to ať již šlo o prostředí domácího nebo zahraničního vojenského odboje.“

Karel Straka z Vojenského historického ústavu Praha, jeden ze spoluautorů výstavy, ve své stručné charakteristice při zahájení výstavy zmínil složitost zachycení historie generálního štábu:

„Úctyhodné sté výročí vzniku prvního historického předchůdce nynějšího Generálního štábu Armády České republiky jsme my, autoři výstavy, přijali jako podnět k představení dějin generálního štábu formou uceleného přehledu jeho vývoje od zakladatelského období v počátcích existence samostatného Československa až po dnešek.

Takové pojetí je vskutku autorskou výzvou. Uvědomovali jsme si, že tato výstava je v zásadě specifický popularizační počín, jenž má, pokud možno, oslovit širokou veřejnost. A právě tomu jsme po úvaze přizpůsobili volbu fakticity, hloubku zpracování i výběr instruktivního obrazového a dokumentárního materiálu, který je pro tuto formu přímo charakteristický.

Zobrazená problematika vzniku a vývoje generálního štábu v kontextu vývoje armády jako celku je zde z obecného hlediska a v každé své části jakýmsi resumé témat, která ve své odborné vědecké práci zkoumáme ve vysoce podrobném měřítku. Právě tato výstava je ovšem příkladem žánru, v jehož případě se historik-autor musí doslova povznést nad konkrétní fakta a nazírat na dějinné kontexty a souvislosti z často značně vysokého nadhledu. Jako autoři nijak nezakrýváme, že tento přístup je náročný a vyžaduje určité zkušenosti. Současně má však velkou výhodu v tom, že napomáhá objektivitě a vyváženému pohledu na mnohdy složitou historickou problematiku.“

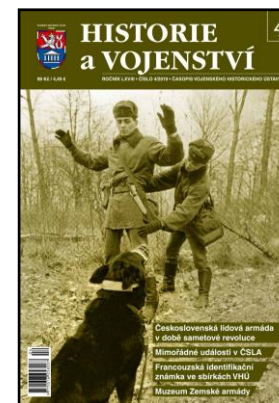
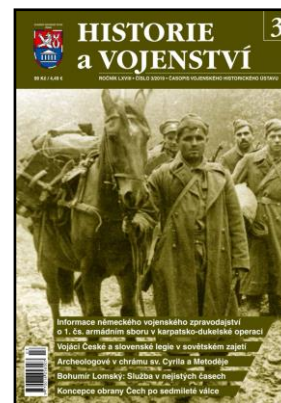
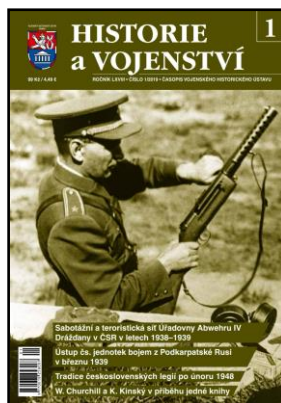
Mezi dalšími aktivitami je potřeba zmínit i to, že i v roce 2019 pokračovala třetím rokem účast Vojenského historického ústavu Praha na úspěšném Dni otevřených dveří v areálu Ministerstva obrany Na Valech, který se uskutečnil 28. září 2019.

9.8 ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ

Časopis vydávaný Vojenským historickým ústavem Praha Historie a vojenství je jediným českým specializovaným vědeckým a recenzovaným periodikem v oblasti vojenské historie. Vychází čtyřikrát do roka, ve formátu A4 s barevnými a černobílými reprodukcemi.

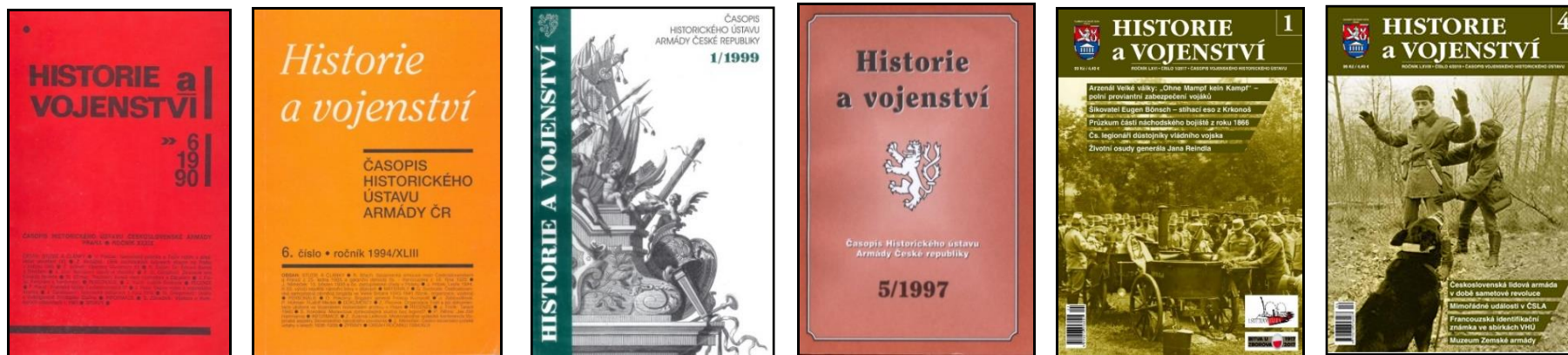
Posláním časopisu je vědecké zpracování vojenské historie, především české a československé, s důrazem na 20. století, v celé její pestrosti, a to na základě původního archivního výzkumu. Publikovány jsou studie a materiály především k dějinám českého a československého vojenství, dále edice archivních dokumentů, statě o sbírkových předmětech, informace z muzeí a o výstavách v tuzemsku i zahraničí, konferencích či recenze a anotace nových knih a nekrology významných osobností českého a československého vojenství. U všech studií a článků, materiálů i edic dokumentů jsou publikována anglická resumé. Veškeré studie, články, materiály a edice musí před případným publikováním projít recenzním řízením.

Časopis Historie a vojenství vychází od roku 1952, ale teprve po listopadu 1989 mohl začít zcela naplňovat programové vize, které byly vysloveny již po konci druhé světové války. Tehdy totiž bylo postulováno, že “bude shromažďovat vědecké práce se zvláštním zřetelem na dobu nejnovější a historii obou našich odbojů po stránce vojenské a vojensko-politické s důrazem na dokumentárnost uveřejňovaných prací a pramenů. Studie budou doprovázeny mapami, náčrtý, fotografiemi, reprodukcemi grafickými a statickými tabulkami”. Byl rovněž vysloven požadavek “naprosté historické věrnosti a vědecké nestrannosti, založené na přesném vážení a ocenění historických faktů a jevů, z nichž žádný nesmí být záměrně opomíjen anebo jakýmkoliv ohledy stranickými nebo osobními podložen”.

Bibliografie časopisu z let 1990-2019

Bibliografie časopisu Historie a vojenství je tematicky členěná do kategorií, je možné se orientovat i podle obsahu článku. Z formálního hlediska je každá tematická kategorie členěna na hlavní články, za něž jsou považovány studie, materiály, dokumenty, biografie a vzpomínky, a na články s vedlejším badatelským významem, mezi něž počítáme recenze, informace, nekrology, zprávy, anotace a bibliografie.

STUDIE A ČLÁNKY		Miroslav Khol Oslavení 25. jubilejí sezony Leteckého muzea Jiřího Šindlerš - Michal Burian - Zdeněk Špitálník Metodickými archeologie v chrámu sv. Cylia a Metodickými	3/119	Jiří Rajlich Pracovní VHÚ mezi leteckými osobnostmi století	1/118
2/20	Alaš Binar Pohledem protivníka Informace německého vojenského zpravodajství o 1. československém armádním sboru v průběhu karpatsko-dukelské operace (září a říjen 1944)	Petr Bláček Francouzská identifiční známka Mle 1881 z pozostalosti Josefa Dvořáčka	4/100	BEHROLOGY Bokumir Kuipa (1929-2018) Walter Kuka (1928-2019) Kurt Tausig (1923-2019)	1/139 2/143 3/146 4/140
3/4	Jiří Plachý Vojáci České a slovenské legie v sovětském zajetí 1939-1941	Tomáš Ják Wilhelm Raab a doposud anonymní propagandistická pohlednice z roku 1919	2/116	STŘÍPKY	
1/4	Karel Straka Sbočání a teroristická síť: Úřadový Abwehru v Praze a jeho vliv na napadení Československa z let 1938-1939	Zdeněk Špitálník Boji nadporučíka Oldřicha Pechala	3/126	Marek Fíšer Winston Churchill a Karel Kinský v příběhu jedné knihy	1/140
1/42	Prokop Tomek Tradice legii po únoru 1948 Bezpečnostní aspekty rozmístění jaderných raket v Československu na podzim 1963 a realizace veřejnosti 2/4	Jakub König Restaurování francouzské pistole model 1763/66	2/114	RECENZE	
4/4	Jiří Plachý Vojáci České a slovenské legie v sovětském zajetí 1939-1941	Petr Moudrý Restaurování jezdecké šavle Restaurování bronzové plastiky Restaurování dřevěného kordu	1/100 3/130 4/98	Alaš Binar Piotr M. Majewski: Bojovost, či ustoupit? Možnosti obrany Československa na podzim 1938.	2/144
4/24	Mimořádné události v ČSLA			Anna Blatěcká Prokop Tomek: Tábor nucené práce Mírov v Opatově JUDr. Františka Masarika in memoriam	1/147
3/46	Jiří Hofman Koncept obrany Čech po sedmileté válce			Marek Fíšer Richard Lein: Plnění povinnosti nebo velezrada? Andrzej Halada Pavel Kosatik: Jiný TGM	4/149 1/149
4/42	Karolína Kolářová Konečně jako žijící v letěcké obraně rakousko-uherského pobřeží Představy, plány a realita			Jan Houška Nikolaj N. Nikulin: V první linii	2/151
1/60	Pavel Kreisinger Vojenský léčebný ústav pro plnicí choroby ve Šternberku na Moravě v neznámých dokumentech z roku 1919			Pavel Klaba Ilona Krizová: Barvy války	1/148
2/36	Jindřich Marek Ústup 63. jednotek bojem z Podkarpatské Rusi v březnu 1939 očima vrchního styčného důstojníka			Jiří Plachý: Emil Boček - Strach jsem si nepripouštěl	2/147
2/36	Petr Tvrdý „Je už ve veřejnosti také únavou ze slávnosti...“ Poválečné zřizování jednotných pamětních desek obětem německé okupace a zabývaných povstalcům z května 1945 se zřetelím k desce generála Vojtěcha Luži a poručíka Josefa Korše v Hřbitvu u Přibyslaví			Pavel Kreisinger Gregor Motyka: Vojný 1943. Ondřej Kolář - Kamila Poláková: Odchody a návraty. Vzpomínky účastníků zahraničního protinacistického odboje ze Slezska a Ostravska	4/144
2/96	PERSONALIE Ivo Pejičoch Vojenská rodina Heřmanů			Marek Loužák Jan Rychlik: War, Peace and International Security: From Sarajevo to Crimea	1/146
1/83	Pavla Plachá Beskydská převaďčka Marie Pětrošová			David Majtenyi Jiří Rajlich: Důstojník Heřkova regimentu v pekle nebeských výšin. Kapitán Ludvík Purn (1885-1953)	2/147
2/46, 3/40	Jiří Rajlich - David Majtenyi Byvalý dělostřelec ve službach strany, stálov Generál Bohuslav Laštovčka (1905-1981)			Lawrence Paterson: Otto Kretschmer Život německého ponorkového velitele s nejvyšším skóre potopené tonáže	3/150
3/94	Prokop Tomek Bohumír Lomský: Služba v nejistých časech Životy Josefa Hódice Reformátor, disident, exulant a spolupracovník Státní bezpečnosti			Petr Matějček Jan Rychlik: 1918. Rozpad Rakouska-Uherska a vznik Československa	4/146
4/77	Milan Vyhřidal Zpravodajský důstojník plk. gšt. František Havel Příspěvek k fungování vojenského zpravodajství ve 2. polovině 30. let 20. století			Zdeněk Munzar Miroslav Sedlvy: O žvestky a brambory: prusko-rakouská válka o bavorské dědictví 1778-1779 Milky na Chiumu: prusko-rakouská válka v optice moderní historiografie Jiří Kacetl: Známí Znojmo 1809	2/146 3/149 4/148
4/70	Jan Vašek - Jan Zumr Protivník Tří králů Dittmar Bingel			Jiří Plachý Jiří Rajlich: Důstojník Heřkova regimentu v pekle nebeských výšin. Kapitán Ludvík Purn (1885-1953) Život německého poručíka velitele s nejvyšším skóre potopené tonáže	4/145
2/45	DOKUMENTY Tomáš Ják Dva dokumenty k německé Pevnosti Brno v dubnu 1945 Německé oběti Prátského povstání evidované Oblastní kriminální úřadovou Prahou			Miroslav Svoboda Jan Ciglbauer: Jednadvacetátníci. Skutečný příběh dobrých vojáků 91. regimentu	2/149
4/92	Vzpomínky / Memoires Vladimír Dolínek VHÚ a legionáři v 60. až 80. letech minulého století			Josef Sráček Milan Havasčka - Zdeněk Munzar - Zdeněk Vašek: S Bohem za císaře a vlasti! Čestí důstojníci ve válkách let 1848-1849 Matouš Holas: Archeologie prusko-rakouské války z roku 1866	1/150 4/147
1/96	Michael Burian Významy činnosti VHÚ v roce 2019 Vojenský historický ústav definitivně opouští Schwarzenberský palác			Prokop Tomek Vladimír P. Polák: Krajane v USA a druhá světová válka. Studie na pozadí krajanového tisku	3/148
2/118	Z. MUZEJIHO ŽIVOTA			Jan Zumr Roman Toppert: Kursk 1943. Die größte Schlacht des Zweiten Weltkriegs	1/144
				ANONCE	1/151
				TAJEMSTVÍ DEPOZITÁŘŮ	1/152, 2/151, 3/151, 4/150

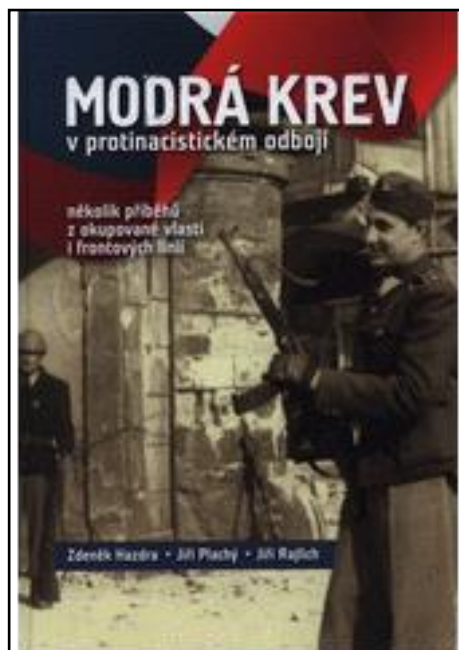
CONTENTS OF THE ISSUES FOR 2019

ESSAYS AND FEATURES		
Miroslav Khol Last Year's - Mission in the Air Museum Khol	1/98	War Exposition of the Historical Museum in Krakow Military Museums in Baltic States
Mařej Bily The former of the socialist countries' territory must be subornally defended. Transformation of the Warsaw Pact's Military Doctrine in the Late 1980s	2/20	Jiří Rajlich The Military History Institute's Personnel Found in the List of Aeronautical Personalities of the Last Hundred Years
TALES OF OUR COLLECTION		
Petr Bláček František Tag Me 1881 from the Estate of Josef Dvořák	4/100	Prokop Tomek Warsaw Pact at the End of the Cold War
Tomáš Jekl Wilhelm Raab and hitherto anonymous propaganda posters from 1919	2/116	The Director of the Military History Institute Alés Knížek Appointed to the Rank of Brigadier-General Historian Jiří Hajlík Awarded the State Honour
Zdeněk Špičák The Boots of Lieutenant Oldřich Pechal	3/126	OBITUARIES Bohumír Alipa (1929-2018) Jaroslav Janáček (1912-2018) Ivo Pejšoch (1962-2019) Kurt Tausig (1923-2019)
Jan Šjkorá First Aircraft in the Collection	4/104	MISCELLANEOUS Marek Filár A Story of a Book by Winston Churchill Dedicated to Karel Mlýnský
FROM RESTORERS' WORKSHOP		
Jakub König Restoration of the French model 1763/66 pistol	2/114	REVIEW Petr Binar Petr M. Majewski: Bojovat, či ustoupit? Možnosti obrany Československa na podzim 1938.
Petr Moudrý Restoring the Cavalry Sword Restoring the Cavalry Sword Restoring the Officer's Sword	1/100 3/126 4/98	Anna Balačková Prokop Tomek: Tabor nuceně práce Mírov ve vzpomínkách plukovníka in memoriam JUDr. Františka Masaríka
NEW ACQUISITION		
INFORMATION Jaroslav Beránek The British Capital Will Have a National Memorial to Victims of Holocaust Ching Legend of the Photography: Ben McCullin and the RAF Museum The Cavalry Artist: Alfred Munnings Helmet Head of Henry Moore Dam Busters in the RAF Museum Culture under Attack Warfare Posters by Abram Games London Transport Museum: Transformed Gallery to Explore wartime transport	1/102 1/124 1/130 1/136 2/135 2/139 3/136 3/141 4/129	Marek Louček Richard Lein: Písně povinnosti nebo velezradů? 4/149 Andrzej Haladka Pavel Kosatík: Jiny TGM 1/149 Jan Houška Nikolaj N. Nikulin: V první linii 2/151 Pavel Křesinger Ilona Křováčková: Baryvářský 1/148 Jiří Plachý: Emil Božek - Strach jsem si nepřipouštěl 2/147
Jan Blodman Commission for Military Traditions and Symbols in 2019	4/113	Pavel Křesinger Jaroslav Janáček: 1943. Generosiční čistka - faktografická, historická politika 3/147 Andrzej Kolář - Kamila Poláková: Očchody na odřevy. Vzpomínky účastníků zahraničního protinacistického odboje ze Slezska a Ostřavska 4/144
Alés Binar Forced Call-up to Wehrmacht then Joining the resistance - The Conference on Events of 1939	3/134 4/120	Marek Louček Jan Eichler: War, Peace and International Security: From Sarajevo to Crimea 1/146
David Jirásek The American Army Missile Range White Sands	4/126	David Mařejný Jiří Rajlich: Dstojník Haškova regimentu v pekle nebeských výšin. Kapitán Luďvík Purn (1885-1953) 2/147
Lea Křeglja The "Regimental Museums under the Auspices of the Military History Institute Prague" 19 th Conference of Euro-Atlantic Working Group for Studies of Conflict	1/109 3/133	Lawrence Paterson: Otto Kretschmer: Z. 26 - první německý ponorkový křižník s nevyšším skóre potopené - tonále 3/150 Petr Mařejný Jan Rychlík: 1918. Rozpad Rakousko-Uherska a vznik Československa 4/146
Jaroslav Laník Exhibitions in front of the General Staff Building Exhibitions in front of the General Staff Building in the Summer 2019 The 100 th Anniversary of the General Staff The Anniversary of the Czech Chemical Corps The Exhibition on the Joint Czechoslovak British Engagement to defend Tobruk Successful Exhibition at the NATO Headquarters	2/121 3/132 4/112 4/117 4/118 4/118	Zdeněk Munzar Miroslav Sedivy: O švestky a brambory: prusko-rakouská válka na Chumru: prusko-rakouská válka v optice moderní historiografie 2/146 Jiří Kacetl: Známí/Známí 1809 4/148 Jiří Plachý Křesťof Wyrzokowski - Slawomir Zajackowski: Pochód zimy 1918-1920. Epopeja 5. dywizji Syberyjskiej 4/145
Zdeněk Munzar International Conference on the Battle of Znojmo and the War in 1809 The Book by Military History Institute Awarded	3/133 3/135	Miroslav Svoboda Jaroslav Janáček: 1918. Rozpad Rakousko-Uherska a vznik Československa 4/146
Ivo Pejšoch Air Museum in Oberschleisheim	2/131	Josef Šrámek Milan Haňavský - Zdeněk Munzar - Zdeněk Vařek: 1846-1849. První světová válka v valkách let 1/150 Matouš Holas: Archeologie prusko-rakouské války z roku 1866 4/147
Jiří Plachý Memorial to the Concentration Camp Natzweller-Schuthof in France The Jewish Military Museum in London The Conference Marking the 100 th Anniversary of the Battle of Znojmo The Military History Institute exhibition on the 80 th anniversary of the establishment of the Czechoslovak Foreign Army in Poland Conference about the year 1939 in Banská Bystrica Monument to deserters* in Vienna Three quarters of a century from the "Great Escape" of the Allied airmen from Sagan The exhibition "The Battle of Znojmo" in the Beblin Air Museum in Krakow Home Army Museum in Budapest	1/120 1/122 1/138 3/123 2/124 2/126 2/128 4/121 4/122 4/123	Prokop Tomek Vladimír P. Poláček: Krajane v USA a druhá světová válka. Studie na pozadí krajanství tisku 3/148 Jan Žuráček Petr Topolný: Kurs 1943. Die größte Schlacht des Zweiten Weltkriegs 1/144 BOOKS SECRET TREASURES OF OUR COLLECTION 1/152, 2/151, 3/151, 4/150

10. VYDAVATELSKÁ ČINNOST

10.1 MONOGRAFIE A SAMOSTATNÉ PRÁCE PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA (VÝBĚR)

- Jindřich MAREK, Josef TUREK, Petr JANOUŠEK. *4. brigáda rychlého nasazení*, Praha: Vojenský historický ústav Praha, 2019. 335 stran. ISBN 978-80-7278-773-9.
- Jindřich MAREK. *Válka o červeného medvěda: zapomenutí čeští vojáci na Podkarpatské Rusi v březnu 1939*. Cheb: Svět křídel, 2019. 327 stran. ISBN 978-80-7573-050-3.
- Jindřich MAREK. *Žraloci císaře pána: čeští námořníci na rakouských ponorkách 1914-1918*. Cheb: Svět křídel, 2019. 253 stran. ISBN 978-80-7573-058-9.
- Jiří PLACHÝ, Jiří RAJLICH. *Kraków, 30 kwietnia 1939 : wystawa z okazji 80 rocznicy powstania Armii Czechosłowackiej za Granicą* / tłumaczenie: Olga Słowik. Prague : Military History Institute, 2019. 31 nečíslovaných stran.
- Zdeněk HAZDRA, Jiří PLACHÝ, Jiří RAJLICH. *Modrá krev v protinacistickém odboji : několik příběhů z okupované vlasti i frontových linií*. Polnička: Nakladatelství Tváře, 2019. 141 stran. ISBN:978-80-88041-22-1.
- Jiří RAJLICH. *Důstojník Haškova regimentu v pekle nebeských výšin. Kapitán Ludvík Purm (1885-1953)*. Cheb: Svět křídel, 2019. 368 stran. ISBN 978-80-7573-051-0.
- Jiří RAJLICH. *Otto Smik. De tsjechoslowaakse oorlogsvlieger die twee keer in Nederland neerstortte*. Uitgeverij Flying Pencil NL B.V., Utrecht 2019, 206 s. ISBN 978-90-818702-4-5.
- Prokop TOMEK. *Československá armáda v čase Sametové revoluce. Proměny ozbrojených sil na přelomu osmdesátých a devadesátých let*. Svět křídel Cheb 2019. 255 stran. ISBN 978-80-7573-060-2.

10.2 ČLÁNKY, STUDIE, STATĚ A ANOTACE V PERIODIKÁCH, SBORNÍCÍCH A KATALOZÍCH (VÝBĚR)

- Jaroslav BERÁNEK. *Proměna Muzea RAF v Hendonu*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.1 (2019), s. 130-135.
- Jaroslav BERÁNEK. *Britská metropole chystá Národní památník obětem holocaustu*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.1 (2019), s. 124-126.
- Jaroslav BERÁNEK. *Don McCullin, žijící legenda válečné fotografie*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.1 (2019), s. 126-129.
- Jaroslav BERÁNEK. *Malíř kavalerie Alfred Munnings*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.1 (2019), s. 136-138.
- Jaroslav BERÁNEK. *Helmové hlavy Henryho Moora*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.2 (2019), s. 136-138.
- Jaroslav BERÁNEK. *Ničitelé přehrad v Muzeu RAF*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.2 (2019), s. 139-142.
- Jaroslav BERÁNEK. *Kultura pod palbou*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.3 (2019), s. 136-140.
- Jaroslav BERÁNEK. *Umění přesvědčit: Válečné plakáty Abrama Gamese*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.3 (2019), s. 141-144.
- Jaroslav BERÁNEK. *Muzeum londýnské dopravy připravuje stálou „válečnou“ expozici*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.4 (2019), s. 129-130.
- Petr BJAČEK. *Francouzská identifikační známka Mle 1881 z pozůstalosti Josefa Dvořáčka*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.4 (2019), s. 100-103.
- Michal BURIAN. *Výstavní činnost VHÚ v roce 2019*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.1 (2019), s. 96-97.
- Michal BURIAN. *Vojenský historický ústav definitivně opouští Schwarzenberský palác*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.2 (2019), s. 118-120.
- Michal BURIAN, Jiří ŠINDELÁŘ, Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Nedestruktivní archeologie v chrámu sv. Cyrila a Metoděje*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.3 (2019), s. 119-125.
- Marek FIŠER. *Winston Churchill a Karel Kinský v příběhu jedné knihy*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.1 (2019), s. 140-143.

- Tomáš JAKL. *Dva dokumenty k německé Pevnosti Brno v dubnu 1945*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.2 (2019), s. 109-113.
- Tomáš JAKL. *Wilhelm Raab a doposud anonymní propagandistická pohlednice z roku 1919*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.2 (2019), s. 116-117.
- Tomáš JAKL. *Německé oběti Pražského povstání evidované Oblastní kriminální úřadovnou Praha*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.3 (2019), s. 109-118.
- Petr JANOUŠEK. *Diplomatic and Military Aspects of Czechoslovakia in the Gulf War Coalition*. In: Alliance Planning and Coalition Warfare: Historical and Contemporary Approaches, ed. RAUGH, Jr, Harold E., Belgrade: Institute for Strategic Research, 2019.
- Jaroslav LÁNÍK. *Výstavy k významným výročím armády*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.2 (2019), s. 121.
- Jaroslav LÁNÍK. *Výročí chemického vojska*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.4 (2019), s. 117.
- Jaroslav LÁNÍK. *Bohumír Klípa (1929-2018)*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.1 (2019), s. 139.
- Jaroslav LÁNÍK. *Výstava ke stému výročí vzniku Generálního štábu*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.4 (2019), s. 112.
- Jaroslav LÁNÍK. *Výstavy před Generálním štábem v létě 2019*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.3 (2019), s. 132.
- Jaroslav LÁNÍK. *Výstava mapující společný boj Čechoslováků a Britů při obraně Tobruku*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.4 (2019), s. 118.
- Jaroslav LÁNÍK – Karel STRAKA. *Československý zbrojní průmysl v letech 1918–1939*. Komplexní elaborát pro ministra obrany České republiky.
- Jindřich MAREK. *Karlovy Vary v srpnu 1969. Kontrarevolucionáři ze zábradlí u pošty*. In: Den hanby : 21. srpen 1969 v ulicích českých a moravských měst / Daniel Povolný a kol. Praha : Mladá fronta, 2019. ISBN:9788020454973.
- Jindřich MAREK. *Ústup čs. jednotek bojem z Podkarpatské Rusi v březnu 1939 očima vrchního styčného důstojníka*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.1 (2019), s. 60-82.
- Ivo PEJČOCH. *Letecké muzeum Oberschleissheim*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.2 (2019), s. 131-135.
- Ivo PEJČOCH. *Vojenská rodina Heřmanů*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.2 (2019), s. 96-108.
- Jiří PLACHÝ. *Tři čtvrtě století od "Velkého útěku" spojeneckých letců ze Saganu*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68,

č. 2 (2019), s. 128-130.

- Jiří PLACHÝ. *Milan Píka*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 2 (2019), s. 143.
- Jiří PLACHÝ. *Vojenská muzea v Pobaltí*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 133-139.
- Jiří PLACHÝ. *"Pomník dezertérů" ve Vídni*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 2 (2019), s. 126-127.
- Jiří PLACHÝ. *Vojáci České a slovenské legie v sovětském zajetí 1939–1941*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 3 (2019), s. 4–31.
- Jiří PLACHÝ. *Pamětní místo pplk. Václava Martínka*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 2 (2019), s. 124.
- Jiří PLACHÝ. *Židovské vojenské muzeum v Londýně*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 1 (2019), s. 122-123.
- Jiří PLACHÝ. *Muzeum Zemské armády v Krakově*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 122-123.
- Jiří PLACHÝ. *Vojenské muzeum v Budapešti*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 123-125.
- Jiří PLACHÝ. *Válečná expozice Historického muzea v Krakově*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 131-132.
- Jiří PLACHÝ. *Krakov, 30. dubna 1939. Zahraniční vojenská skupina československá v Polsku*. In: Paměť a dějiny, 1, 2019, s. 3–15.
- Jiří PLACHÝ. *The Rutha affair and the trial against the Werner Weiss group in autumn 1937*. In: Securitas Imperii, 35 (2/2019), s. 50–87, 280–281.
- Jiří PLACHÝ. *„Dlouhé“ století plk. Karla Kubíčka*. In: Vojenská história (Bratislava), 4, 2019, s. 29–52.

Jiří PLACHÝ - Popularizační články:

- Jiří PLACHÝ. *Proti Hitlerovi*, Revue Válka – speciál, 1. února 2019, s. 43–45.
- Jiří PLACHÝ. *Politik, který vše prohrál*, Revue Válka – speciál, 1. února 2019, s. 86–89.
- Jiří PLACHÝ. *Tragické březnové dny roku 1939 v Chustu*. Paměť a dějiny, 1, 2019, s. 100–105.
- Jiří PLACHÝ. *Na Dálném východě pod československou vlajkou*. Paměť a dějiny, 1, 2019, s. 106–113.

Jiří PLACHÝ - Články v seriálu „Kalendář hrdinů“ Lidových novin (celkem 15 textů):

- Jiří PLACHÝ. *Voják ve službě demokracie*. LN 28. prosince 2018, s. 18.
- Jiří PLACHÝ. *U Tobrúku pod polskou vlajkou*. LN 18. ledna 2019, s. 20.
- Jiří PLACHÝ. *Nejstarší voják monsignore Rudolf Zháněl*. LN 25. ledna 2019, s. 20.
- Jiří PLACHÝ. *První voják druhého odboje*. LN 8. února 2019, s. 20.
- Jiří PLACHÝ. *Z nucených prací se nevrátil*. LN 1. března 2019, s. 18.

- Jiří PLACHÝ. *Popraven za Velký útěk*. LN 29. března 2019, s. 18.
- Jiří PLACHÝ. *Výsadkář skončil za mřížemi*. LN 3. května 2019, s. 20.
- Jiří PLACHÝ. *Pod francouzskou vlajkou*. LN 31. května 2019, s. 18.
- Jiří PLACHÝ. *První zraněný z Normandie*. LN 28. června 2019, s. 18.
- Jiří PLACHÝ. *Major Černý, justiční oběť*. LN 26. července 2019, s. 20.
- Jiří PLACHÝ. *Úkol: připravit povstání*. LN 30. srpna 2019, s. 18.
- Jiří PLACHÝ. *V horách číhala smrt*. LN 6. září 2019, s. 18.
- Jiří PLACHÝ. *Parašutista v parlamentu*. LN 13. září 2019, s. 20.
- Jiří PLACHÝ. *Vlajka s klínem nad Šanghají*. LN 1. listopadu 2019, s. 20.
- Jiří PLACHÝ. *Legionář ve dvou válkách*. LN 6. prosince 2019, s. 22.

Výstavní katalogy:

- Jiří PLACHÝ, Jiří RAJLICH. *Kraków, 30 kwietnia 1939. Wystawa z okazji 80 rocznicy powstania Armii Czechoslowackej za Granica*. Katalog k výstavě. VHÚ, Praha 2019, 32 s.
- Jiří PLACHÝ, Jan ŠACH, Prokop TOMEK. *Destrukce důstojnického sboru 1945–1958*. Katalog k výstavě, VHÚ, Praha 2019, 32 s.
- Jiří RAJLICH. *Od vojáka Haškova regimentu po ředitele ČSA. Brigádní generál Alois Kubita (1892-1954)*. 1. část. In: Letectví a kosmonautika č. 2/2019, s. 90-95, dokončení. In: Letectví a kosmonautika č. 3/2019, s. 74-79.
- Jiří RAJLICH. *Pracovníci VHÚ mezi leteckými osobnostmi století*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.1 (2019), s. 118-119.
- Jiří RAJLICH. *Den letectva, nebo den letectví?* In: 100 let československého letectví 1918-2018. ČSL 2019, s. 67-71.
- Jiří RAJLICH. *Padáky u rakousko-uherského letectva*. Letectví a kosmonautika č. 4/2019, s. 66-71.
- Jiří RAJLICH. *Ein vergessener Jagdflieger-Kommandant des Hašek-Regiments. Feldpilot Hptm. Ludwig Purm (1885-1953)*. ÖFH-Nachrichten Nr. 3/2019, s. 4-12.
- Jiří RAJLICH – David MAJTENYI. *Bývalý dělostřelec ve službách strany, státu a parlamentu: Generál Bohuslav Laštovička (1905-1981)*. 1. část In: Historie a vojenství. Roč. 68, č.2 (2019), s. 66-95, 2. část. In: Historie a vojenství. Roč. 68, č.3 (2019), s. 60-93.
- Jiří RAJLICH. *Obnovíme Den letectva?* Ročenka 2019 – Vzdušné síly Armády České republiky/Czech Air Force Yearbook 2019, s. 56-58.
- Jiří RAJLICH. *Kurt Taussig (1923-2019)*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 140-143.

- Jan SKRAMOUŠSKÝ. *Samopal ČZ 522*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 2 (2019), s. 151-152.
- Karel STRAKA. *The covert connections of an asymmetrical alliance. Czechoslovak-French cooperation in military intelligence in the years 1932–1938*. Securitas Imperii 2019, č. 2, s. 12–49.
- Karel STRAKA. *Sabotážní a teroristická síť Úřadovny Abwehru IV Drážďany v kontextu příprav na napadení ČSR z let 1938–1939*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 1 (2019), s. 4–41.
- Karel STRAKA. *Těžko na cvičišti (Manévry čs. armády)*. I. Světová válka: 1918–1924 Zrod čs. armády, Speciál 2019, s. 48–51.
- Karel STRAKA. *Asymetrická aliance (Diplomacie: Spojenectví s Francií)*. I. Světová válka: 1918–1924 Zrod čs. armády, Speciál 2019, s. 72–76.
- Karel STRAKA. *Republika jako pevnost i východiště ofenzivy (Strategie: Nástupové plány)*. I. Světová válka: 1918–1924 Zrod čs. armády, Speciál 2019, s. 90–93. Časopisecký speciál byl připraven k 100. výročí prvního roku existence československé armády.

Karel STRAKA - Statě v denním tisku:

- Michal BERNÁTH – Tomáš MÁLEK. *Moravcův ústup byl první akcí odboje*. Lidové noviny (LN) 14. 2. 2019, s. 4. Autorizovaný celostránkový rozhovor s PhDr. Karlem Strakou, Ph.D., pilotní příspěvek k desetidílnému seriálu statí v Lidových novinách:
- Karel STRAKA. *Tvrdý, temperamentní šéf špiónů*. LN 14. 2. 2019, s. 5.
- Karel STRAKA. *Uletěli Němcům před nosem*. LN 21. 2. 2019, s. 5.
- Karel STRAKA. *Manažer tajné agentury*. LN 28. 2. 2019, s. 5.
- Karel STRAKA. *Informace zaplacené penězi i smrtí*. LN 7. 3. 2019, s. 6.
- Karel STRAKA. *Zpravodajec v exponovaném nasazení*. LN 14. 3. 2019, s. 4.
- Karel STRAKA. *Díra v bezpečnostní síti gestapa*. LN 21. 3. 2019, s. 5.
- Karel STRAKA. *Mistr agenturních kontaktů*. LN 28. 3. 2019, s. 5.
- Karel STRAKA. *Za oponou tajné agentury*. LN 4. 4. 2019, s. 6.
- Karel STRAKA. *První muž kontrarozvědky*. LN 11. 4. 2019, s. 9.
- Karel STRAKA. *Kontrašpionáž v boji proti terorismu*. LN 18. 4. 2019, s. 7.
- Jan SÝKORA. *První letoun ve sbírce*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.4 (2019), s. 104-109.
- Jan ŠACH. *Pár dvouhlavňových pistolí puškaře J. Penela*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 1 (2019), s. 105-107.

- Jan ŠACH. *Meč pro příslušníky c. k. trabantské gardy*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 150.
- Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Boty nadporučíka Oldřicha Pechala*. Historie a vojenství, Praha: Naše vojsko Roč. 68, č. 3 (2019), s. 126-129.
- Prokop TOMEK. *Tradice legií po únoru 1948* In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 1 (2019), s. 42-59.
- Prokop TOMEK. *Bezpečnostní aspekty rozmístění jaderných raket v Československu na podzim 1983 a reakce veřejnosti*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 2 (2019), s. 4-19.
- Prokop TOMEK. *Bohumír Lomský: Služba v nejistých časech*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č.3 (2019), s. 94-108.
- Prokop TOMEK. *Životy Josefa Hodice: Reformátor, disident, exulant a spolupracovník Státní bezpečnosti*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 77-91.
- Prokop TOMEK. *Mimořádné události v ČSLA*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 24-41.
- Prokop TOMEK. *Bruno Sklenovský: Dluh, který je třeba splatit*. Paměť a dějiny 2/2019, s. 71-80.
- Prokop TOMEK. *Vyšetřování případů násilí proti demonstrantům v listopadu 1989*. Paměť a dějiny 3/2019, s. 33-43.
- Prokop TOMEK. *Ostraha státních hranic po roce 1945*. In: Petr Kopal a kol., Král Šumavy. Komunistický thriller. Academia a ÚSTR Praha 2019, s. 466-488.
- Prokop TOMEK. *Sovětská vojska v ČSSR 1968-1969*. In: Daniel Povolný a kol., Den hanby 1969. 21. srpen 1969 v ulicích českých a moravských měst. Mladá fronta Praha 2019, s 41-50.
- Prokop TOMEK. *Dvě armády v Olomouci*. In: Miloslav Čermák (ed): Olomouc v roce 1989, Memoria Olomouc, s. 109-135.
- Prokop TOMEK. *Československá lidová armáda v době sametové revoluce*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 4-23.
- Prokop TOMEK. *Varšavská smlouva na konci studené války*. In: Historie a vojenství. Praha: Naše vojsko. Roč. 68, č. 4 (2019), s. 116-117.

PhDr. Ivo PEJČOCH Ph.D., PhD

Historik Ivo Pejčoch (18. 3. 1962 – 20. 7. 2019) se o moderní historii, především tu vojenskou zajímal od mládí. Po studiu na Střední průmyslové škole spojové techniky v Praze a absolvování dvouleté základní vojenské služby pracoval nejprve na technických pozicích. Až polistopadová doba mu umožnila věnovat se soustavně vojenské historii. V roce 1990 spoluzakládal časopis *Historie a plastické modelářství*, stal se jeho dlouholetým šéfredaktorem a své odborné znalosti zúročil ve stovkách příspěvků.

V letech 2001-2005 vystudoval historii na Ústavu českých dějin FF UK v Praze. V roce 2009 zde také úspěšně obhájil disertační práci *Československá těžká vojenská technika. Vývoj, výroba, nasazení a export československých tanků, obrněných automobilů a pásových dělostřeleckých tahačů 1918-1956*. Tématem, díky němuž si Ivo Pejčoch získal množství čtenářů, byla vojenská technika. Už v 90. letech byl spoluautorem rozsáhlého projektu *Válečné lodě*, mapujícího bitevní a letadlové lodě, křižníky, torpédoborce atd. od počátku 20. století po současnost. Zaměřil se také na ponorky a další vojenská plavidla, byl ovšem i autorem monografií

věnovaných některým letadlům. Patrně největší pozornost soustředil na pozemní obrněnou techniku od 1. světové války až po současnost. Je podepsán pod známou publikační řadou *Obrněná technika*, která mapovala její vývoj a nasazení prakticky v celém světě. Samostatnou publikaci napsal i o strojích čs. výroby Praga. Tyto práce slouží jako spolehlivý, detailní zdroj informací pro každého zájemce o vojenskou pozemní techniku 20. století.

Ivo Pejčoch byl respektovanou historickou autoritou. V roce 2007 nastoupil jako vědecký pracovník do VHÚ Praha. Zde se věnoval různým tématům z historie československé armády ve 20. století. Zanechal po sobě dílo skutečně epických rozměrů. Mezi českými historiky, věnujícími se vojenským dějinám, patřil díky svému širokému tematickému záběru, pracovní a publikační pílí k jedné z nejvýraznějších osobností posledních dekád. Jeho schopnost obsáhnout paletu témat byla udivující. Seznam knižních publikací, u nichž byl autorem či spoluautorem, čítá impozantních přes pět desítek titulů. Počet článků a studií v odborných časopisech jde do mnoha stovek. Výčet odborné činnosti, knižních publikací, článků a studií ovšem nedokáže vystihnout ryze osobní kvality, kterými si Ivo Pejčoch dokázal získat sympatie ostatních. Rozhodně nepatřil k vědcům, kteří se vědomě uzavírají do věže ze slonovinové kosti. Naopak se živě zajímal o vše okolo, patří k lidem, s nimiž byla radost si jen tak popovídat. Jeho odchod nás hluboce zasáhl.

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE A KONTAKTY

NÁZEV

Vojenský historický ústav Praha

užívaná zkratka VHÚ Praha

ADRESA

Vojenský historický ústav Praha

U Památníku 2

130 05 Praha 3

Armádní muzeum Žižkov

U Památníku 2

130 05 Praha 3 – Žižkov

Letecké muzeum Kbely

Mladoboleslavská ul.

190 00 Praha 9 – Kbely

Vojenské technické muzeum Lešany

Lešany u Týnce nad Sázavou

257 42 Týnec nad Sázavou

ZŘIZOVATEL

Česká republika – Ministerstvo obrany

Tychonova 1

160 00 Praha 6

ZŘÍZENÍ

Vojenský historický ústav Praha zřízený výnosem MNO-hl. štáb čj. 166/4. oddělení 1945/čj.6/VUV-1945/ navazuje na činnost Památníku Odboje zřízeného nařízením ministerstva národní obrany čj. 22401 ze dne 4. května 1919 pod protektorátem prezidenta T. G. Masaryka a na činnost Československého válečného musea zřízeného výnosem ministerstva národní obrany čj. 107.703/7 ze dne 1. října 1920.

ŘEDITELSTVÍ

Telefon: +420 973 204 900 – sekretariát ředitele

Fax: +420 222 541 308

E-mail: museum@army.cz

ODDĚLENÍ PRO STYK S VEŘEJNOSTÍ

Telefon: +420 973 204 900

OBJEDNÁVKY KOMENTOVANÝCH PROHLÍDEK PRO ŠKOLY

Telefon: +420 973 204 951

SPRÁVNÍ RADA PRO VYŘIZOVÁNÍ VÝVOZNÍCH POVOLENÍ, ZÁPŮJČEK, DARŮ ČI VÝKUPŮ

Telefon: +420 973 204 903

KNIHOVNA VHÚ PRAHA

Půjčovna: +420 973 215 544

Fax: +420 973 215 917

E-mail: knihovna@vhu.cz

ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ

Telefon: +420 973 204 941

ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV

Telefon: +420 973 204 924 (muzeum je aktuálně v rekonstrukci)

LETECKÉ MUZEUM KBELY

Telefon: +420 973 207 500

VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY

Telefon: +420 973 296 161